

Maaseudun muuttuva asuminen -
tyhjät asuinrakennukset tutkimuskohteena

Maija Sikiö 170129
Itä-Suomen yliopisto
Historia- ja maantieteiden laitos
Maantieteen Pro gradu -tutkielma
Ohjaajat: Juha Kotilainen ja Timo Kumpula
Marraskuu 2012

Tämän maantieteen pro gradu -tutkielman tarkoituksena on selvittää, miten maaseudulla tapahtuvien muutoksien myötä maaseutuasuminen on muuttunut. Maaseutuasumista ei kuitenkaan käsitellä kokonaisvaltaisesti, sillä asuminen ja myös maaseutuasuminen voi olla hyvinkin moninaista. Tutkielmassa on kiinnostuttu harvaan asutun maaseudun vailla vakinaisia asukkaita olevista pientaloista eli tyhjästä asuinrakennuksista ja niiden käyttöhistoriasta ja nykyisestä käytöstä. Tutkielman teoreettinen viitekehys koostuu maaseudun ja asumisen käsittelystä. Maaseutuasumisen muutokseen perehdytään kysely- ja ilmakuva-aineistojen avulla. Ilmakuva-aineiston avulla tarkastellaan maaseutuasumisen historiallista muutosta. Sen sijaan kyselyaineiston avulla keskitytään vailla vakinaisia asukkaita olevien pientalojen käyttöön.

Kolmikantainen malli asumisen tilasta maaseudulla auttaa jäsentämään tutkielman tutkimusongelmaa ja tutkimusaineistojen käsittelyä. Keskeinen tutkielman johtopäätös on, että maaseutuasumisessa on tapahtunut muutoksia. Esimerkiksi ranta-alueilla ranta-asutus on lisääntynyt. On myös tapahtunut sellaisia muutoksia, joita ei pysty havaitsemaan suoraan, vaan asioita pitää tarkastella syvällisemmin. Näin on esimerkiksi juuri tyhjiksi rekisteröityjen asuinrakennuksien kohdalla. Tilastot kertovat, että tällaisia rakennuksia on paljon. Rakennukset ovat havaittavissa esimerkiksi ilmakuvilta, mutta todellisuudessa näillä rakennuksilla on omanlaistaan käyttöä ja elämää, eivätkä ne suinkaan ole ”tyhjiä”. Suurinta osaa tyhjästä asuinrakennuksista käytetäänkin vapaa-ajan asumiseen. Asumisen tapa maaseudulla on muuttunut. Maaseudulle on muodostunut uudenlaista asumista. Tyhjiä asuinrakennuksien käyttö ja erityisesti vapaa-ajan asuntokäyttö ei välttämättä ole täysin rinnastettavissa perinteiseen suomalaiseen kesämökkeilyyn, vaan se on ehkä omanlaistaan vapaa-ajan asumista, joka pitäisi ottaa huomioon, kun tarkastellaan maaseutua ja maaseutuasumista.

Tekijä: Maija Sikiö

Opiskelijanumero: 170129

Tutkimuksen nimi: Maaseudun muuttuva asuminen – tyhjat asuinrakennukset tutkimuskohteena

Tiedekunta / oppiaine: Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta / maantiede

Sivumäärä: 93

Aika: 15.11.2012

Työn laatu: Pro gradu -tutkielma

Avainsanat: Monitoimintainen maaseutu, maaseutuasumisen muutos, vailla vakituista asukasta oleva pientalo, tyhjä asuinrakennus

SISÄLLYS

ESIPUHE

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUSONGELMA JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	8
3 KÄSITTEELLISET JA TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	9
3.1 Maaseutu	9
3.1.1 Maaseudun monet määritelmät	9
3.1.2 Maaseutututkimuksen ja maaseutumaantieteen kehitys	11
3.1.3 Maaseutu muuttuu	13
3.1.4 Maaseututila	15
3.2 Asuminen	19
3.2.1 Asumisen ja maaseutuasumisen monet muodot	19
3.2.2 Asuntokanta- ja asuntovarauma	20
3.2.3 Tutkimuksia tyhjästä asuinrakennuksista	24
4 AINEISTOT JA MENETELMÄT	26
4.1 Triangulaatio tutkimusmenetelmänä	26
4.2 Käytetyt tutkimusmenetelmät	26
4.2.1 Kyselyaineisto	26
4.2.1.1 Otanta	26
4.2.1.2 Kyselyaineiston käsittely	30
4.2.1.3 Kyselyyn vastanneiden taustatietoja	30
4.2.2 Ilmakuva-aineisto	32
5 MAASEUTUTILA JA ASUMINEN	37
5.1 Maaseutu asumisen kohteena	37
5.1.1 Fyysisiä muutoksia maaseudulla ilmakuviin perusteella	37
5.1.1.1 Asutusrakenteen muutokset	37
5.1.1.2 Maatalouden ja tiestön muutokset	41
5.1.2 Tyhjät asuinrakennukset asumisen kohteina	44
5.1.2.1 Tyhjien asuinrakennuksien ikä	44
5.1.2.2 Tyhjien asuinrakennuksien varustetaso	45
5.2 Asukkaiden elämää maaseudulla	46
5.2.1 Tyhjien asuinrakennuksien käyttöhistoria	46

5.2.2 Tyhjästä asuinrakennuksista 70 % vapaa-ajan asutokäytössä	50
5.2.3 Tyhjässä asuinrakennuksissa vietetty aika.....	52
5.2.4 Tyhjien asuinrakennuksien yhteydessä olevat maa-alueet.....	61
5.3 Tulkintoja maaseutuasumisesta.....	63
5.3.1 Käsitteet maaseudusta ja maaseutuasumista voivat vaikuttaa käyttöön.....	63
5.3.2 Rantasijainti houkuttelee yöpymään, mutta se ei ole edellytys	63
5.3.3 Tyhjien asuinrakennuksien käyttö tulee pysymään pääasiassa ennallaan	65
5.3.4 Tyhjiä asuinrakennuksia aiotaan käyttää pääasiassa vapaa-ajan asutoina	67
5.4 Yhteenveto asumisen tilasta maaseudulla	68
6 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	72
7 LOPUKSI.....	75
LÄHTEET	76
LIITTEET	

ESIPUHE

Tämä pro gradu -tutkielma sai oikeastaan alkunsa Minna Tanskasen maisemamaantieteen kurssilla, jonka tiimoilta tutustuin Kati Pitkäseen. Katin kautta sain mahdollisuuden työskennellä tutkimusavustajana Itä-Suomen yliopiston matkailualan opetus- ja tutkimuslaitoksella 1.9.2011–31.5.2012 välisenä aikana. Työtehtäviini kuului Suomen ympäristökeskuksen ja Itä-Suomen yliopiston MATARA (Maaseudun tyhjien asuinrakennusten sijainti, käyttö ja tulevaisuus) -tutkimushankkeen kyselyaineiston koodaaminen SPSS-tilasto-ohjelmaan, kyselyaineiston analysointi ja hankkeen tutkimusraportin kirjoittamisessa avustaminen. Pro gradu -tutkielmani liittyy tutkimushankkeen aihepiiriin ja tutkielmassa on käytetty hankkeen kyselyaineistoa.

Kiitos pro graduni ohjaajille Juha Kotilaiselle ja Timo Kumpulalle. Kiitos Katille, joka on jaksanut lukea pro graduni useaan otteeseen ja antanut kommentteja. Kiitokset myös Mervi Hiltuselle ja Antti Rehuselle kommentteista tutkimusraportin kyselyosuuden kirjoittamisen yhteydessä.

1 JOHDANTO

Suomen aluerakenne on muuttunut voimakkaasti viime vuosikymmenien aikana. Aluerakenne on syntynyt ja muovautunut pitkälti taloudellisen toiminnan tuloksena. Elinkeinorakenteen muutokset ovat heijastuneet muuttoliikkeeseen ja sitä kautta pysyvän asutuksen sijoittumiseen. (Ponnikas ym. 2011, 12.) Suomen aluerakenteessa on piirteitä hajanaisesta maatalousyhteiskunnasta ja teollisuuden ympärille rakentuneista työpaikkakeskuksista sekä palvelujen luomasta kaupunkien hierarkiasta (Ympäristöministeriö 2006, 11). Junton (2010, 18) mukaan asumisen historiasta löytyy sekä pysyviä että nopeasti tai hitaasti muuttuvia elementtejä. Omillaan selviämisen kulttuuri, myöhäinen teollistuminen ja kaupungistuminen, asumisen vaatimattomuus ja pienet sosiaaliset erot asettuvat vastakkain uuden yksilöllisen kulttuurin ja elämäntapojen moninaistumisen kanssa. Asumisen instituutioiden ja lainsäädännön vaikutus asumisen toimintaympäristön muutokseen on myös merkittävä.

Maaseutuasutuksen alkuperäistä luonnetta selittävät paljolti luonnonmaantieteelliset tekijät. Länsi- ja Etelä-Suomen savikoille kasvoi isoja kyliä. Pohjanmaan jokilaaksoissa viljelyskelpoinen maa muodosti kapean nauhamaisen maaseutuasutuksen jokien varsille. Sen sijaan suurimmassa osassa Itä-Suomea viljelyskelpoinen maa oli pirstoutunut pieniksi palasiksi ja talot sijaitsivat kaukana toisistaan. Itä- ja Pohjois-Suomen maaseudun vahvistajaksi ilmaantui 1800-luvun puolivälin jälkeen metsäteollisuus, mikä synnytti ansiomahdollisuuksia Itä- ja Pohjois-Suomen maaseutuväestölle. 1900-luvun vaihteessa alkaneesta teollistumisesta ja kaupungistumisesta huolimatta suomalainen maaseutu kukoisti. Maanviljelys oli pitkälle 1900-luvulle melko koneistamatonta ja agraarimaaseudun voima perustui siihen, että maaseudulla oli paljon ihmisten tekemää työtä. Myös metsä- ja uittotöissä tarvittiin työvoimaa. Vuonna 1922 säädettiin Lex Kallio, laki maan hankkimisesta asutustarkoituksiin. Lex Kallio synnytti pientiloja erityisesti Itä-Suomeen. Tavoitteena oli luoda itsenäisen talonpoikaiston varassa elävä yhtenäinen kansakunta. Agraarimaaseudun kukoistuksesta kertoo alkutuotannon työpaikkakehitys. Alkutuotannon työpaikkojen osuus kaikista työpaikoista oli vuonna 1940 noin 60 prosenttia. (Katajamäki & Kaikkonen 1991, 19–32.)

Toisen maailmansodan jälkeen Suomi joutui luovuttamaan silloiselle Neuvostoliitolle noin 12 prosenttia sotaa edeltäneestä pinta-alastaan. Siirtoväen asuttamista varten laadittiin vuonna 1945 maanhankintalaki. Siirtoväen tilat sijoittuivat enimmäkseen Etelä-Suomeen. Karjalasta siirtyi

nykyisen Suomen rajojen sisäpuolelle noin 425 000 henkilöä. Perheellisiä rintamamiehiä asutettiin puolestaan Kainuuseen, Pohjois-Karjalaan, Keski-Suomeen ja Savoan. Lähinnä rintamamiesten asuttamisen yhteydessä muodostettiin myös kylmiä tiloja. Kylmät tilat tarkoittivat tiloja, joiden tuotto perustamisvaiheessa oli 10 prosenttia tai vähemmän lopulliseksi aiotusta tuotosta. Kylmien tilojen muodostamisella haluttiin edistää pellonraivausta Itä- ja Pohjois-Suomessa. (Katajamäki & Kaikkonen 1991, 34–35.) Vuoteen 1958 mennessä oli maanhankintalain nojalla muodostettu lähes 143 000 erilaista tilaa ja aluetta. Eri puolille Suomea syntyi maatalouskyliä ja erillisiä maatiloja. (Westerholm 1999, 90.) Vuoteen 1958 loppuun mennessä siirtoväki sai yhteensä noin 36 300 erilaista tilaa ja aluetta. Pinta-alaltaan nämä olivat noin 56 prosenttia koko käytetyn maan pinta-alasta. Rintamamiهille puolestaan luovutettiin yhteensä noin 45 500 erilaista tilaa ja aluetta. Rintamamiesten tilat olivat keskimäärin pienempiä kuin siirtoväen saamat tilat vastaten pinta-alaltaan vajaata 25 prosenttia käytetystä maa-alasta. Tilat olivat käyttötarkoitukseltaan vaihtelevan laatuaisia ja kokoisia. Esimerkiksi viljelystilojen keskimääräinen kokonaispinta-ala oli 53,5 hehtaaria, asuntoviljelystilojen 20,9 hehtaaria, asuntotilojen 1,8 hehtaaria ja asuntotonttien 0,3 hehtaaria. (Palomäki 1960, 149–150.)

Suomi oli toisen maailmansodan jälkeen vielä selkeästi maatalousyhteiskunta, jossa yli puolet työssä käyneestä väestöstä sai elantonsa maataloudesta. Palveluiden osuus oli noin viidennes ja teollisuudessa toimi noin neljäsosa väestöstä. (Häkkinen ym. 2005, 64.) Vuosina 1946–1950 Suomessa syntyi keskimäärin 100 000 lasta vuodessa. Suurten ikäluokkien väestöpaine vaihteli alueittain. (Katajamäki & Kaikkonen 1991, 35–36.) Muutospaineet kohdistuivat voimakkaimpina Itä- ja Pohjois-Suomeen, joista maatalousväestö lähti työttömyyden takia etsimään toimeentuloa kaupungeista ja Ruotsin työmarkkinoilta. Monet pientilallisten tyttäristä ja pojista siirtyivät teollisuuden palvelukseen, kun 1960- ja 1970-luvun suuri muutto tyhjensi Itä- ja Pohjois-Suomen pientiloja suurten ikäluokkien edustajista. (Häkkinen ym. 2005, 64–65.) Kun lisäksi merkittävä osa asutustilallisista muutti ikääntyessään kuntakeskuksiin palvelujen lähelle, moni tila autioitui (Westerholm 1999, 90).

Westerholm (1999, 90) kirjoittaa, että Suomen väestön ja asutuksen kehitys perustui pitkään pääasiassa maatalousväestön kasvuun. Vuonna 1999 enää noin seitsemän prosenttia suomalaisista sai elantonsa suoraan alkutuotannosta. Maatalouden jälkeen ensin teollisuudesta ja sitten palveluelinkeinoista tuli keskeisin väestön ja asutuksen kehityksen ohjaaja.

Suomen EU-jäsenyyden aikana (vuosina 1995–2010) maatilojen määrä on vähentynyt lähes 35 prosenttia. Suhteellisesti eniten tilamäärä on vähentynyt Itä-Suomessa ja vähiten Pohjois-Suomessa. Tilamäärän vähentyessä tilojen keskikoko on suurentunut. (Väre 2011, 14.) Maatalouden rakennemuutoksen aiheuttama työpaikkojen jatkuva aleneminen on korostanut maaseudun muiden elinkeinojen merkitystä työllistäjänä. Alkutuotannon työpaikkojen vähentyessä työpaikat ovat keskittyneet voimakkaasti keskuksiin ja taajamiin. (Vihinen & Voutilainen 2011, 74.)

1980-lukua voidaan kutsua taajamoitumisen vuosikymmeneksi. Taajama-alueilla asuvien määrä on kasvanut tasaisesti jokaisella vuosikymmenellä 1970–2010-luvuilla. Maaseudun kolmijaon mukaisen maaseudun asukkaista noin 49 prosenttia asui taajamassa vuonna 1980. Taajama-asukkaiden osuus oli jo 66 prosenttia vuonna 2009. Vaikka pysyvän asutuksen aluerakenne on Suomessa keskittynyt, maan pinta-alasta aiempaa suurempi osa on vakituiseen tai osa-aikaisen asumisen käytössä. Vapaa-ajan asuminen on kehittynyt toiseen suuntaan kuin pysyvä asutus. Kun pysyvä asutus on keskittynyt, on vapaa-ajan asutus samanaikaisesti levinnyt tasaisesti ympäri maata. (Ponnikas ym. 2011, 12–16.)

Vuonna 2009 Suomessa sijaitsi Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmän rakennustietojen mukaan noin 170 000 vailla vakituista asutusta olevaa pientaloa, joista noin 140 000 on ollut ilman pysyviä asukkaita vähintään kolme vuotta. Tällaisten asuinrakennusten osuus asuntokannasta on suuri etenkin harvaan asutulla maaseudulla. Vailla vakinaisia asukkaita olevien pientalojen tilanne on monesta näkökulmasta merkittävä kysymys. Rakennusten käyttö tai käyttämättömyys vaikuttaa alueen elinvoimaisuuteen, maisemaan ja ympäristön laatuun. (SYKE 2010.) Esimerkiksi hoitamattomat rakennukset ja pihapiirit vaikuttavat maaseudun kulttuuriympäristöön epäedullisesti. Hyvin hoidetut rakennukset ja pihapiirit voivat puolestaan pitää yllä maaseudun kulttuuriympäristöä.

2 TUTKIMUSONGELMA JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on selvittää, miten maaseudulla tapahtuvien muutoksien myötä maaseutuasuminen on muuttunut. Tutkimusongelman voi kiteyttää seuraavasti: miten maaseutu asumisen tilana on muuttunut? Maaseutuasumista ei kuitenkaan käsitellä kokonaisvaltaisesti, sillä asuminen ja myös maaseutuasuminen voi olla hyvinkin moninaista. Maaseutuasuminen voi olla vakituista, osa-aikaista, vapaa-ajan asumista tai jotakin näiden väliltä. Tässä pro gradu -tutkielmassa on kiinnostuttu vailla vakinaisia asukkaita olevista pientaloista ja niiden käyttäjistä. Tällaisten pientalojen osuus on maaseudulla suuri ja määrä näyttää lisääntyvän jatkuvasti. Vailla vakinaisia asukkaita olevien pientalojen käytöstä ja käyttäjistä tiedetään varsin vähän. Näiden pientalojen historia ja elämänkaari kertovat osaltaan maaseutuasumisen muutoksesta.

Tutkimusongelmaa tarkentavat tutkimuskysymykset, jotka ovat:

- Millaisia muutoksia maaseutuasumisessa on tapahtunut 1939–2010 välisenä aikana?
- Minkälaisia asumisen kohteita vailla vakinaisia asukkaita olevat pientalot ovat?
- Minkälaista elämää vailla vakinaisia asukkaita olevissa pientaloissa on nyt ja tulevaisuudessa?

Maaseutua lähestytään maaseutumääntieteen lähtökohdista. Aluksi tutkielmassa käsitellään tutkielman kannalta oleellisia käsitteellisiä ja teoreettisia lähtökohtia. Tämän jälkeen esitellään käytetyt tutkimusmenetelmät ja tutkimusaineistot. Tutkielmassa käytetään kysely- ja ilmakuva-aineistoja, joiden avulla perehdytään maaseutuasumisen muutokseen. Ilmakuva-aineiston avulla tarkastellaan maaseutuasumisen historiallista muutosta, johon perehdytään esimerkkialueen Makkolan kylän avulla. Sen sijaan kyselyaineiston avulla keskitytään vailla vakinaisia asukkaita olevien pientalojen käyttöhistoriaan, nykyiseen käyttöön ja tulevaan käyttöön. Nykyisen käytön ja tulevan käytön tarkastelu on olennaista, jotta voidaan pohtia, mikä asumisen tila maaseudulla on tällä hetkellä ja jatkossa. Pro gradu -tutkielman empiirinen osio jäsenyy teoreettisen maaseututilan kautta. Tutkielman lopussa ovat johtopäätökset.

3 KÄSITTEELLISET JA TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

3.1 Maaseutu

3.1.1 Maaseudun monet määritelmät

Woods (2005, 15) toteaa, että maaseutu on käsite, jonka jokainen luulee ymmärtävänsä, mutta todellisuudessa se on hankala määritellä. Halfacree (1993, 23–37) on määritellyt neljä laajaa lähestymistapaa, joiden avulla maaseutututkijat ovat määritelleet maaseutua (kuvailevat määritelmät, sosio-kulttuuriset määritelmät, maaseutu paikka(kunta)na, maaseutu sosiaalisena representaationa). Woods (2005, 5–15) on esitellyt ja kritisoinut näitä lähestymistapoja.

Kuvailevat määritelmät perustuvat oletukseen, että maaseutu- ja kaupunkialueiden välille voidaan luoda selkeä maantieteellinen ero erilaisten tilastollisten indikaattorien avulla. Maaseutua määrittelevinä tekijöinä voidaan käyttää väestöä (väestötiheys, ikärakenne, tulo- ja poismuutto), talouksien varustetasoa (esimerkiksi sisä wc), työvoiman jakautumista (maataloudesta elantonsa saavien prosenttiosuus) ja välimatkaa kaupunkien keskuksiin. Tällaisten mittareiden käyttö maaseudun määrittelyssä on kuitenkin hyvin kuvaileva lähestymistapa. Ne ainoastaan heijastavat ennakkokäsityksiä siitä, millaisia maaseutualueiden tulisi olla, eivätkä tarjoa selitystä, miksi alueet ovat sellaisia. (Woods 2005, 5–9.)

Kuvailevat määritelmät yrittävät määritellä maaseutua alueena, mutta *sosio-kulttuuriset määritelmät* yrittävät määritellä maaseutua yhteisönä. Tässä lähestymistavassa tehdään eroa ”kaupunkimaisen” ja ”maaseutumaisen” yhteisön välillä sillä perusteella, minkälaisia arvoja ja käyttäytymistapoja asukkailla on. Tämän tyyppinen lähestymistapa korostaa kaupunki- ja maaseutuyhteisöjen eroja, minkä takia on kehitelty maaseutu-kaupunki jatkumo. Jatkumo perustuu ajatukseen, että yhteisöt voidaan määritellä sen mukaan, missä määrin yhteisöissä esiintyy tiettyjä maaseudun tai kaupungin ominaispiirteitä. (Woods 2005, 9.)

Kolmas tapa maaseudun määrittelyssä keskittyy prosesseihin, jotka mahdollisesti luovat selvästi erottuvia *maaseutupaikkakuntia*. Yksi tällainen tapa on yhdistää maaseutu alkutuotantoon kuten maanviljelyyn. Tämän tyyppinen tarkastelutapa on heikko, koska maaseudulle ominaisina pidettyjä rakenteita ei voida todistaa olevan ainoastaan maaseutua koskevia. (Woods 2005, 10.)

Neljännessä lähestymistavassa keskitytään *sosiaalisiin representaatioihin*. Ydinajatuksena on, että maaseutua ei määritellä ainoastaan maaseutualueille ominaisten taloudellisten tai väestöllisten ominaispiirteiden avulla. Sen sijaan maaseutu määrittyy sen kautta, että ihmiset, jotka asuvat siellä tai käyttävät sitä, ajattelevat, että alue on maaseutua. Ihmiset saavat erilaisia vaikutteita maaseudusta median, kirjallisuuden, vapaa-ajan ja kokemusten kautta. Näitä vaikutteita käytetään maaseutualueiden, -maisemien, -elämäntapojen ja -ihmisten määrittelyyn. Ongelmana sosiaalisten merkityksien kautta rakentuneessa maaseudussa on eriävät näkemykset siitä, mitä maaseutu tarkoittaa tai millainen maaseudun pitäisi olla. (Woods 2005, 10–11.)

Kuten edeltä voidaan huomata, maaseutua voidaan määritellä hyvin eri lähtökohdista. Suomessa maaseutu tyypitellään eri luokkiin ja tyypittelyä käytetään maaseutupolitiikan työkaluna. Maaseututyypittelyssä käytetään erilaisia muuttujia esimerkiksi maaseutuväestön määrää, maatilojen määrää ja sijaintia suuriin keskuksiin nähden. (Suomen maaseututyypit 2006, 6; 19.) Suomalainen maaseutupoliittinen maaseututyypittely muistuttaakin edellä mainituista maaseudun määrittelyistä kuvailevia määritelmiä, jotka yrittävät määritellä maaseutua alueena. Toisaalta tyypittelyssä on myös piirteitä maaseudusta paikkakuntana.

Maaseututyypittelyn kolmijaossa kunnat jaetaan kaupunkiin, *kaupunkien läheiseen maaseutuun*, *ydinmaaseutuun* ja *harvaan asuttuun maaseutuun* (ks. LIITE 1). Maaseututyypit määritellään siten, että *kaupunkien läheisellä maaseudulla* on parhaat kehittymisedellytykset. Asukkailla on mahdollisuus käydä työssä lähikaupungeissa ja maatalous- ja muilla yrittäjillä on monipuoliset lähimarkkinat. Lapsiperheet suosivat kaupungin läheistä maaseutua ja muuttovoiton ansioista monet kaupunkien läheisen maaseudun kunnat pystyvät monipuolistamaan palvelujaan ja tekemään investointeja. Kaupunkien läheinen maaseutu sijoittuu Etelä- ja Länsi-Suomeen. *Ydinmaaseutu* on vahvaa alkutuotantoaluetta, jossa on myös teollisuuden toimialakeskittymiä. Ydinmaaseudun läheisyydessä on useita keskisuuria keskuksia. Ydinmaaseudun kunnat sijoittuvat Etelä- ja Länsi-Suomeen. *Harvaan asutun maaseudun* uhkana on huonon kehityksen kierre: nuoret muuttavat pois, palvelut kaikkoon, maatalous ohenee, uusia työpaikkoja ei synny niin paljon kuin niitä menetetään, vanhusväestön määrä lisääntyy ja kuntien taloudellinen kantokyky on kovilla. Valtaosa harvaan asutun maaseudun kunnista sijaitsee Itä- ja Pohjois-Suomessa. (Suomen maaseututyypit 2006, 6–7.)

Kolmen maaseututyypin osuus koko Suomen pinta-alasta on yli 90 prosenttia, mutta väestöosuus vain noin 40 prosenttia (Suomen maaseututyypit 2006, 6–7). Vuonna 2008 kaupunkien läheisellä maaseudulla asui 14 prosenttia, ydinmaaseudulla 13 prosenttia ja harvaan asutulla maaseudulla 9 prosenttia väestöstä. Kaupungeissa asui puolestaan 64 prosenttia väestöstä. (Ponnikas ym. 2011, 43.) Suomessa käytetty maaseututyypittely on kuntapohjainen, mikä on saanut osakseen kritiikkiä. Rosenqvistin (1996, 73–74) mukaan kuntapohjainen määrittely ei mahdollista oikeaa kuvaa maaseudun asemasta yhteiskunnassa eikä maaseudun sisäisestä erilaistuneisuudesta. Kansallista maaseutuluokittelua ollaankin uudistamassa (Ponnikas ym. 2011, 9).

Suomen maaseutupolitiikassa käytetään myös niin sanottua suppeaa maaseudun määrittelyä, joka perustuu taajamarajauksiin. Maaseutu käsittää haja-asutusalueet. Taajamina puolestaan pidetään kaikkia vähintään 200 asukkaan rakennusryhmiä, joissa rakennusten välinen etäisyys ei yleensä ole 200 metriä suurempi. (Tilastokeskus 2011.) Myös tämä tapa määrittellä maaseutua perustuu kuvaileviin määritelmiin.

Siihen, miten maaseutu määrittyy tässä pro gradu -tutkielmassa, palataan maaseututilaa käsittelevässä osiossa.

3.1.2 Maaseutututkimuksen ja maaseutumaantieteen kehitys

Maaseutututkimus on hyvin monialainen tutkimuskenttä, jossa samantyyppistä tutkimusta tekevät niin maantieteilijät, sosiologit, antropologit, aluesuunnittelijat kuin valtiotieteilijätkin. Maantiede, sosiologia ja antropologia ovat vaikuttaneet eniten nykyiseen maaseutututkimukseen. (Woods 2005, 18.)

Maaseutumaantiede muodostui erilliseksi alalajikseen 1950-luvulla, kun aluemaantieteen valta-asema heikentyi. 1960–1980 välisenä aikana maaseutumaantiede jakaantui kolmeen eri tutkimusteemaan, jotka olivat maatalouden maantiede, ihmisen toiminnan vaikutus maaseudulla ja maaseudun maankäyttö sekä maaseutumaisema. Nämä lähestymistavat perustuivat pitkälti empiristisiin havaintoihin eikä käsitteellisiä viitekehyksiä käytetty. Jos teoreettisia lähtökohtia oli käytössä, ne rajoittuivat spatiaalisiin malleihin, kuten Von Thünenin maankäytön malliin. Spatiaalisten mallien käyttö ei yleensä paljastanut mitään sosiaalisista, taloudellisista ja poliittisista prosesseista, jotka tuottivat tutkittavaa ilmiötä. (Woods 2005, 18–19.) Tutkimusote

maaseutumaantieteessä oli siis hyvin positivistinen (Woods 2009, 434). Maaseutusosiologia oli maaseutumaantiedettä enemmän kiinnostunut teoreettisista lähtökohdista ja siinä keskityttiin muun muassa maaseutuyhteisöjen ja kaupunkiyhteisöjen erojen tunnistamiseen ja sosiaalisiin suhteisiin maaseutualueilla. Maaseutuanthropologia erosi maaseutumaantieteestä ja -sociologiasta menetelmiltään. Maaseutuanthropologit käyttivät etnografisia tutkimusmenetelmiä, mikä yleensä tarkoitti sitä, että tutkijat osallistuivat maaseutuyhteisöjen elämään. (Woods 2005, 20–21.)

1970–1980-luvuilla maaseutututkimus ja maaseutumaantiede saivat kritiikkiä heikosta teoreettisuudestaan. Kriittiset maaseutututkijat saivat vaikutteita poliittis-taloudellisista teorioista. Poliittis-taloudellinen lähestymistapa toi mukanaan uuden ajattelutavan ja uusia tutkimuskohteita. Tutkimuskohteena olivat muun muassa muutokset maaseudun talouselämässä. Poliittis-taloudelliset teoriat loivat viitekehyksen, jonka myötä maaseudun talouselämä ja maaseutuyhteisöt voitiin liittää laajempiin sosiaalisiin ja taloudellisiin prosesseihin. Tämä auttoi ymmärtämään sen, etteivät maaseutualueet olleet eristäytyneitä alueita, vaan toimijat ja tapahtumat maaseutualueiden ulkopuolelta vaikuttivat maaseutuun. (Woods 2005, 22–23.) Tutkimusote oli strukturalistinen (Woods 2009, 434–435).

1980-luvun lopulla yhteiskuntatieteet, maantiede niiden mukana, koki niin kutsutun kulttuurisen käänteen. Kulttuurisen käänteen myötä esiin tuli uudenlainen käsitys kulttuurista. (Woods 2005, 18–24.) Kulttuurisen käänteen myötä maaseutumaantieteessä 1990-luvun puolivälin tienoilla tutkittiin luonnon ja yhteiskunnan suhteita, maaseutukokemuksia, maaseutukulttuurien symbolisia tekstejä ja liikkumista maaseudulla (Cloke 1997, 371–372). Tutkimuksessa käytettiin postmodernistisia ja poststrukturalistisia tutkimusotteita (Woods 2009, 435).

Maaseutututkimuksessa käytetyt eri teoriat eivät ole syrjäyttäneet toinen toisiaan vaan ne ovat pikemminkin olleet risteytyviä keskenään (Cloke 1997, 369). Woods (2005, 25) kiteyttää, että nykyinen maaseutututkimus saa kiittää eri tutkimustraditioiden ideoita ja teoreettisia näkökulmia. Maantiede on vaikuttanut nykyiseen maaseutututkimukseen kolmella tapaa. Se on tuonut mukanaan tilallisen ajattelutavan, maiseman tärkeyden ja kiinnostuksen ihmisen ja ympäristön vuorovaikutukseen. Maaseutusosiologia on tuonut maaseutututkimukseen kiinnostuksen sosiaalisiin suhteisiin ja rakenteisiin. Maaseutuanthropologian perintö maaseutututkimukselle on puolestaan maaseutuyhteisöjen ja maaseutuidentiteetin tutkimisessa. (Woods 2005, 18–22.)

Suomea on tapana luonnehtia Euroopan maaseutumaisimmaksi maaksi, joten myös suomalaisille maantieteilijöille maaseutu on ollut tärkeä ja lähellä oleva mielenkiinnon kohde. Suomalainen maatalousmaantiede laajeni suhteellisen varhain koskemaan myös maaseudun yhteiskunnallisia murroksia, kun ryhdyttiin tutkimaan sotien jälkeistä asutustoimintaa kylmine tiloineen ja myöhemmin maaltapakoa. (Muilu & Rosenqvist 2006, 141.) Esimerkiksi Palomäki (1960, 149–163) on käsitellyt sodanjälkeisen asutustoiminnan alueellisia piirteitä ja Tykkyläinen ja Kavilo (1991, 1–114) asutustoiminnan taloudellisia merkityksiä. Asutus- ja elinkeinorakenteiden analysoinnissa erityisesti 1970-luvulla käynnistyneet laajat kylätutkimushankkeet loivat tutkimustradition, joka on jatkunut nykypäivään saakka. Vähitellen, 1980-luvulta lähtien, erilaiset yhteiskunnalliset ilmiöt – kuten matkailun ja vapaa-ajan asutuksen lisääntyminen, pendelöinti ja maaseudun uudet työmuodot – ovat suunnanneet ihmistieteellisen maaseutututkimuksen painopistettä alkutuotannon ulkopuolelle. Maaseutua ei enää nähdä pelkkänä alkutuotannon tilana, vaan myös kulutuksen, vapaa-ajan ja virkistyksen paikkana. Toisaalta maaseutututkijat tunnustavat edelleen alkutuotannon merkityksen maaseudun perustoimintana ja maaseutumaiseman ylläpitäjänä. (Muilu & Rosenqvist 2006, 141.)

3.1.3 Maaseutu muuttuu

Maaseudun katsotaan kokeneen muutoksen produktivistisesta eli tuotannollisesta maaseudusta post-produktivistiseen eli jälkituotannolliseen maaseutuun (esim. Halfacree 1997; Ilbery & Bowler 1998). Ilberyn ja Bowlerin (1998, 57) mukaan produktivistinen vaihe kesti 1950-luvulta 1980-luvun puoliväliin ja sille oli ominaista maatalouden teollistuminen ja modernisaatio. Modernisaatiolla pyrittiin maatalojen tuotannon kasvattamiseen. Woods (2005, 54) toteaa, että post-produktivismi on produktivismiin verrattuna paljon epäselvempi ja monitahoisempi käsite. Yleisesti post-produktivismilla viitataan muutokseen maatalouspolitiikassa ja maatalouden harjoittamisessa, jossa on siirrytty tuotannollisesta enemmän kestävämpään maatalouteen. Post-produktivistinen maaseutu voidaan nähdä myös monenlaisen yksilöllisen kulutuksen kohteena ja elämysten lähteenä sekä ympäristöpalvelujen tuottajana (Rannikko 2008, 84). Rannikko (1993, 34–35) on todennut jo 1990-luvun alkupuolella, että elinkeinoihin pohjautuva maaseudun määrittely on vanhentunut määrittelytapa. Entistä useampi maaseudun asukas saa toimeentulonsa muualta kuin maa- ja metsätaloudesta. Elinkeinomaaseutu on muuttunut asumismaaseudeksi, jossa useimmat vain asuvat ja viettävät vapaa-aikaansa.

Post-produktivismi käsitteenä on ollut myös kritiikin kohteena (esim. Wilson 2001; Evans ym. 2002). Wilsonin (2001, 77–102) mukaan post-produktivistisen maaseudun sijaan tulisi puhua monitoimintaisesta (multifunctional) maaseudusta. Monitoimintainen maaseutu tiivistää paremmin nykyisen maaseutuyhteiskunnan monipuolisuuden, epälineaarisuuden ja spatiaalisen epäyhteinäisyyden. Evans ym. (2002, 325–326) ovat sitä mieltä, että post-produktivismia käsitteenä ei pitäisi käyttää käsitteen yleispiirteisyyden ja kaksijakoisuuden takia. Hylkäämällä käsite maaseutumaantieteessä saataisiin enemmän kehitystä aikaan. He ehdottavat teoreettiseksi viitekehukseksi post-produktivismiin sijaan muun muassa ekologista modernisaatiota.

Mather ym. (2006, 441–455) keskustelevat puolestaan käsitteen hyödyllisyydestä. He toteavat, että perustelut post-produktivismiin kelvottomuudesta vaihtelevat. Yleensä perustelut liittyvät kuitenkin siihen, että produktivismi ei ole kuollut. He tulevat post-produktivismiin käsitteen hyödyllisyydestä siihen johtopäätökseen, että käsitteellä on potentiaalia, ja että sen avulla voidaan ymmärtää maaseudun maankäytön muutoksia. Yksi piirre post-produktivistisessä maaseutua koskevassa tutkimuksessa on tutkimuksen keskittyminen maatalouteen kun sen sijaan metsätalouteen (myös esim. Rannikko 2008, 85) ja maaseudun muihin maankäytön muotoihin kiinnitetään vähän huomiota. Mather ym. toteavat, että post-produktivismi voi olla monella tapaa tarkoituksenmukaisempi käsite kuin maaseudun monitoimintaisuus (multifunctionality) tai ekologinen modernisaatio.

Woods (2011, 80) sen sijaan toteaa, että post-produktivismiin kohdistuneen kritiikin takia maaseutumaantieteilijät ovat alkaneet etsiä vaihtoehtoisia tapoja kuvata maaseudun taloudellista muutosta. Uusissa tavoissa on nimenomaan kiinnitetty huomiota nykymaaseudun monitoimintaiseen luonteeseen. Woods (2011, 81) kiteyttää kolme tapaa, jolla monitoimintaisuutta tutkitaan maaseutumaantieteessä. Ensinnäkin monitoimintaisuutta tarkastellaan poliittisena lopputuotoksena. Tutkimus keskittyy maatalouspolitiikan analysointiin. Toinen monitoimintaisuuden tarkastelu liittyy monitoimintaisuuden kehityskaarien tarkasteluun. Esimerkiksi yksittäisten maatalojen avulla tarkastellaan, miten toiminnasta siirrytään toiseen. Kolmannessa lähestymistavassa monitoimintaisuus nähdään ominaisena piirteenä kansallisissa tai alueellisissa maatalousjärjestelmissä. Viimeinen tarkastelutapa voidaan laajentaa maatalouden ulkopuolelle, kuten metsätalouteen. Huolimatta siitä, mitä lähestymistapaa käytetään, siirrytään pois produktivistisesta ajattelutavasta, joka rajasi maaseudun luonnonvarojen tuottajaksi ja hyödyntäjäksi. Woodsin (2011, 91) mukaan monitoimintaisuuden myötä maaseutuun on alettu yhdistää ajatus maaseudusta kulutuksen tilana tuotannon tilan

sijaan. Maaseutua voidaan ”kuluttaa” monella tapaa. Esimerkiksi turistit kuluttavat visuaalisesti maaseutumaisemaa, patikoitsijat kuluttavat raikasta ilmaa ja hiljaisuutta, ruokailijat kuluttavat maaseuturuokaa ja -juomaa sekä luontotarkkailijat kuluttavat visuaalisesti luontoa. (Woods 2011, 92.)

En aio pohtia maaseudun monitoimintaisuuden tai post-produktivismiin käsitteiden sisältöä sen enempää. Se olisi jo oman tutkimuksen vaatima aihe. Tärkeää sen sijaan mielestäni on, että kummankin teoreettisen käsitteen kautta maaseutu voidaan nähdä muuna kuin tuotannollisena tilana. Mielestäni olisi perusteltua käyttää post-produktivistista näkökulmaa, sillä tämä tutkielma ei koske maatalouden muutosta vaan muita maankäytön muotoja ja kuten Mather ym. (2006, 454) toteavat voidaan käsitteen avulla ymmärtää maaseudun maankäytön muutoksia. Toisaalta koska post-produktivismiin on kohdistunut kritiikkiä ja koska maaseudun monitoimintaisuus soveltuu yhtä lailla tämän pro gradu -tutkielman aihepiiriin, ja koska tutkielmassa ei keskitytä pelkästään maankäytön muutoksiin, sopii maaseudun monitoimintaisuus paremmin tutkielman tausta-ajatukseksi.

Rosenqvistin (2006, 261) mukaan maaseutu on muuttuva yhteiskunnallinen käsite ja maaseutua tutkittaessa tarkastelun kohteena tulee olla koko yhteiskunta ja sen muutokset. Yhteiskuntaa tutkittaessa on tarkasteltava sekä yksilöä laajempia rakenteita ja käytäntöjä että ”yksilöiden sisällä” tapahtuvia ilmiöitä. Muilu ja Rosenqvist (2006, 142) toteavat, että on vaarallista ja hämäävää puhua maaseudusta yksikössä, sillä maaseutuja on monenlaisia. Käytännöllisen maaseutututkimuksen rinnalle tarvitaan sellaista teoreettista maaseutututkimusta, joka paitsi pohtii maaseudun merkityksiä, myös etsii ja luo maaseutu-käsitteelle uusia sisältöjä.

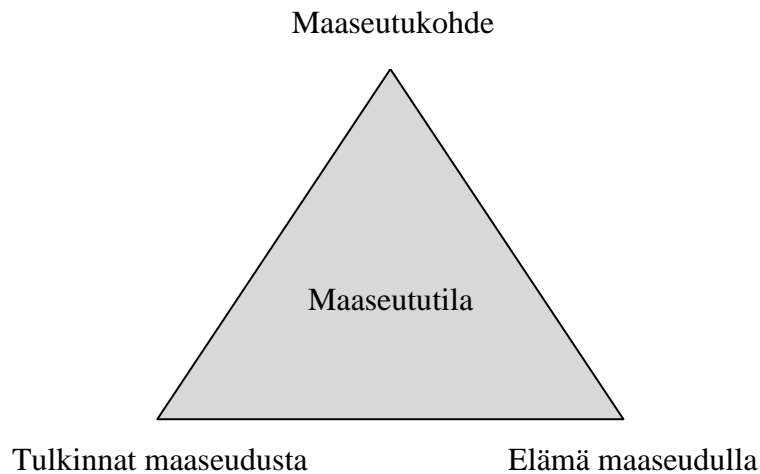
3.1.4 Maaseututila

Halfacree (2006, 44–62) on yhdistänyt maaseudun eri määritelmiä ja luonut mallin maaseututilasta Henri Lefebvren tilakäsityksiä mukaillen. Lefebvren *La production de l'espace* julkaistiin alun perin vuonna 1974, mutta vuonna 1991 se sai englanninkielisen käännöksen *The Production of Space*. Lefebvren käsitteellinen kolmijako koostuu spatiaalisista käytännöistä (spatial practice), tilan representaatioista (representations of space) ja representaation tiloista (representational spaces). Spatiaaliset käytännöt ilmentävät havaittua tilaa. Tilan representaatioilla tarkoitetaan käsitteellistettyä tilaa ja representaation tilalla puolestaan tarkoitetaan elettyä tilaa. (Lefebvre 2002, 131–141.)

Tila on yksi maantieteen peruskäsitteistä. Tila viittaa yleisellä tasolla luonnon ja kulttuurin ilmiöiden maantieteellisyyteen. Tila voi olla absoluuttinen, suhteellinen tai relationaalinen. Absoluuttisella tilalla tarkoitetaan yleensä sijaintia (koordinaatit) tai etäisyyttä (kilometrit). Suhteellisen tilan avulla voidaan tarkastella ihmistoimintojen organisoitumisen periaatteita. Suhteellisen tilan merkitys voi vaihdella riippuen tarkasteltavasta toiminnasta, joita ovat esimerkiksi tila saavutettavuutena ja tila suhteellisena sijaintina. (Häkli 1999, 50–52.) Eldenin (2009, 264) mukaan suhteellinen tila voidaan ymmärtää siten, että tila ei ole tyhjiö vaan täynnä kohteita ja suhteita. Relationaalinen tila on puolestaan sosiaalinen ja erottamattomasti osa yhteiskuntaa, ei pelkkä fyysinen rakenne. Relationaalinen tila syntyy yhteiskunnallisesti, sitä tulkitaan subjektiivisesti ja kulttuurisesti ja se kietoutuu ihmisten elämään ja yhteiskunnallisten prosessien kulkuun. (Häkli 1999, 82.)

Halfacree (2006, 44–62) on esittelyt kolmikantaisen viitekehyksen Lefebvren tilakäsityksiä mukaillen maaseudun tulkintojen, maaseudun kohteiden ja maaseudun elettyjen kokemusten välille (kuva 1). Tämän tarkoituksena on yhdistää hajallaan olevaa tietoa, jota jo tiedetään maaseututilasta (rural space). Malli sisältää maaseututilasta kolme näkökulmaa. *Maaseutukohteet* (rural localities) määrittyvät spatiaalisesti ominaisten toimintojen ja käytäntöjen kautta, kuten tuotannon tai kulutustoiminnan kautta. *Muodolliset tulkinnat maaseudusta* (formal representations of the rural) määrittyvät politiikkojen ja virkamiesten lausuntojen ja julkaisujen kautta. Nämä kuvaukset viittaavat siihen, kuinka maaseutu rajautuu tuotantoprosesseihin ja nimenomaan siihen, kuinka maaseutu nähdään kulutushyödykkeenä. Nämä kaksi näkökulmaa muistuttavat edellä käsitellyistä maaseudun määrittelyistä maaseutua paikkana. Kolmas näkökulma, *maaseudun jokapäiväinen elämä* (everyday lives of the rural) sisältää yksilöiden tulkintoja maaseutuelämästä. Tämä edustaa maaseudun määrittelyistä maaseutua sosiaalisena representaationa. Nämä kolme näkökulmaa muodostavat maaseututilan, eikä niitä voi tarkastella yksinään.

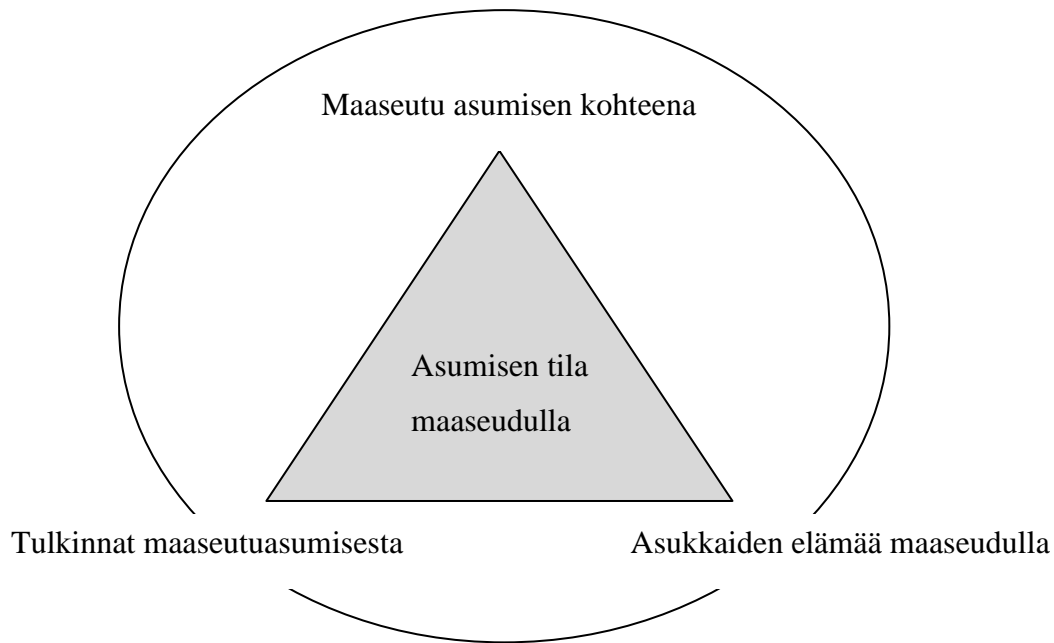

Kuva 1. Maaseututilan kolmikantainen malli (Halfacree 2006, 52).

Halfacreen (2006, 48) mukaan mallia voidaan soveltaa kaikkiin maaseutualueisiin, mutta sisältö tulee olemaan äärimmäisen monipuolinen. Esimerkiksi Rye ja Berg (2011, 126–136) ovat soveltaneet mallia norjalaiseen maaseutuun ja vapaa-ajan asumiseen. He ovat tutkineet sitä, miten vapaa-ajan asuminen ilmiönä haastaa ja muuttaa perinteistä norjalaista maaseutua, ja miten maaseututila vaikuttaa norjalaiseen vapaa-ajan asumisen ilmiöön.

Mielestäni Halfacreen kolmikantainen malli maaseututilasta on hyvä lähtökohta myös maaseutuasumisen tarkasteluun. Helpoimmillaan maaseutuasumisesta voisi ajatella, että maaseudulla on jollakin talo, jossa kyseinen henkilö asuu ja tällöin puhuttaisiin maaseutuasumisesta. Jos asiaa ajatellaan tilallisuuden kautta, muodostuu asumisen tila maaseudulla kolmen näkökulman mukaisesti. Mielestäni maaseutu asumisen kohteena voisi käsittää fyysisen asumisen eli asuinrakennukset ja laajemmin asutusrakenteen. Nämä asuinrakennukset voivat palvella erilaista asumista, kuten vakituista asumista tai vapaa-ajan asumista. Maaseutuasumisesta on olemassa myös erilaisia tulkintoja. Voidaan esimerkiksi ajatella, että maaseutu on hyvä, rauhallinen ja turvallinen paikka asua. Toisaalta Suomen historian aikana maaseutua on pyritty asuttamaan asuntopoliittisten toimenpiteiden avulla. Näiden toimenpiteiden on katsottu olevan aikoinaan hyviä, mutta nykyään tulkinnat voivat olla toisia. Kolmas kolmion kanta voisi mielestäni kuvata asukkaiden elämää maaseudulla. Koska asumisen kohteita on erilaisia, on myös erilaista asukkaiden elämää. Muutokset maaseutuasumisen eri näkökulmissa muokkaavat koko ajan asumisen tilaa maaseudulla. Haluan kuitenkin laajentaa asumisen tilan muodostumista maaseudulla Rosenqvistin (2006, 261) ajatuksen mukaisesti siten, että maaseutua tutkittaessa tarkastelun kohteena tulee olla yhteiskunnan muutokset. Tämän takia kolmion ympärille on piirretty ympyrä, joka kuvaa

yhteiskuntaa ja yhteiskunnan muutoksia (kuva 2). Yhteiskunnassa tapahtuvia muutoksia ei käsitellä syvällisesti tässä tutkielmassa, mutta ne vaikuttavat joka tapauksessa taustalla.

Kuva 2. Malli asumisen tilasta maaseudulla.

Tässä tutkielmassa maaseutu määrittyy oikeastaan kahdella tapaa. Toisaalta on pitkälti kiinnostuttu harvaan asutusta maaseudusta, mikä on siis yksi maaseutupolitiikassa käytetty maaseututyyppejä. Maaseutu määrittyy siis periaatteessa kuvailevien määritelmien kautta. Harvaan asutusta maaseudusta on kiinnostuttu, koska suurin osa vailla vakinaisia asukkaita olevista pientaloista sijaitsee nimenomaan harvaan asutulla maaseudulla. Toisaalta tutkielman aihetta lähestytään maaseututilan kautta. Maaseututilassa puolestaan yhdistyy maaseudun eri määritelmiä, joten periaatteessa maaseutu määritellään tutkielmassa monen näkökulman kautta.

Kolmikantainen malli asumisen tilasta maaseudulla auttaa jäsentämään tutkielman tutkimusongelmaa ja tutkimusaineistojen käsittelyä. Maaseutua asumisen kohteena tutkitaan kahdella tapaa. Ensinnäkin havainnollistetaan sitä, mitä muutoksia maaseudun asutusrakenteessa on tapahtunut ja toiseksi tarkastellaan lähemmin asutokannan yhtä osa-aluetta eli vailla vakinaisia asukkaita olevia pientaloja. On kiinnostuttu nimenomaan näiden vailla vakinaisia asukkaita olevien pientalojen asukkaiden elämästä. Lisäksi tulkinnat maaseutuasumisesta voivat vaikuttaa vailla vakinaisia asukkaita olevien pientalojen käyttöön. On myös hyvä pitää mielessä, että yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset vaikuttavat osaltaan asumisen tilaan maaseudulla.

Tutkielman metodologiset lähtökohdat eivät ole yksiselitteisiä, mutta tutkielmassa näkyy strukturalistisen metodologian vaikutteita. Strukturalistisessa maantieteessä ollaan kiinnostuneita yhteiskunnallisesti tuotetusta tilasta. Strukturalistinen metodologia johdattelee kysymään, mitä rakenteellisia syitä ihmiskäyttäjyksen näkyvien muotojen takana on. Strukturalistisessa maantieteessä tila on yhteiskunnan tuote, joka sisältää ja välittää yhteiskunnan rakenteelliset piirteet. Yhteiskunnallisten rakenteiden tuntemus auttaa selittämään yhteiskunnallisia ilmiöitä. (Häkli 1999, 96–111.) Tässä pro gradu -tutkielmassa lähtökohtana on ajatus, että maaseututila ei ole eristäytynyt, vaan toimijat ja tapahtumat maaseudun ulkopuolella vaikuttavat maaseututilaan ja sitä myötä myös asumisen tilaan maaseudulla. Toisin sanoen maaseututila on yhteiskunnan tuote, joka sisältää ja välittää yhteiskunnan rakenteellisia piirteitä.

3.2 Asuminen

3.2.1 Asumisen ja maaseutuasumisen monet muodot

Juntto (2008, 88) toteaa, että asuminen on paikkasidonnaista, mutta asumisen paikkoja voi olla ihmisellä useampia. Useassa paikassa asuminen voi olla työhön, perhetilanteeseen tai vapaa-aikaan liittyvää. Alueellinen rakennemuutos tuo tarjolle monenlaisia kakkosasumisen vaihtoehtoja perinteisten kesämökkien lisäksi. Kakkosasunnot eivät ole kuitenkaan vain vapaa-aikaan liittyvä ilmiö. Useassa kodissa asuminen on yleistynyt myös työmarkkinoiden kasvavan liikkuvuuden takia. Myös Ponnikas ym. (2011, 25) toteavat, että asumisessa korostuu monipaikkaisuus. Vakituinen asunto voi olla kaupungissa, mutta vapaa-ajan asunto maaseudulla tai toisinpäin.

Pasasen (2010, 118–119) mukaan maaseutuasuminen voidaan jakaa asumisen pysyvyyden mukaan vakituiseen asumiseen tai osa-aika-asumiseen. Maalla asuminen voi olla pysyvää ympärivuotista asumista, kausiluontoista esimerkiksi kesä-asumista tai muuta vapaa-ajan asumista, joka voi ajoittua erimittaisiin jaksoihin ympäri vuoden. Maalla asumiseen on erilaisia motiiveja. Syynä maaseudulla asumiselle voi olla esimerkiksi peritty kiinteistö, josta ei haluta luopua. Toisaalta maalta poismuuttohalukkuutta voi ollakin, mutta omistettua kiinteistöä voi olla vaikeaa saada myydyksi. Maalla asumiseen voi näin olla vaikuttamassa myös asukkaan asuinmieltymyksistä riippumattomia ulkoisia tekijöitä.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän maaseutupoliittisessa kokonaisuohjelmassa (Maaseutu ja hyvinvoiva Suomi 2009, 39–41) linjataan, että maaseutua kehitetään monimuotoisena asuinmaaseutuna, jossa arki on sujuvaa. Ohjelmassa todetaan, että vapaa-ajan asuminen ja kakkosasuminen ovat merkittäviä asumisen muotoja maaseudulla. Kakkosasuminen on yksi keskeisistä maaseudun vahvuuksista ja voimavaroista. Mökkeily ja kakkosasuminen parantavat sekä monien ihmisten elämänlaatua että mökkikuntien elinvoimaisuutta. Esimerkiksi Rannikko (2008, 93–94) toteaa, että Sivakan kylään Valtimon kuntaan on syntymässä pistäytyjien varassa oleva, uudenlainen yhteisö rakenne, mikä ei välttämättä luo merkittävästi uusia työpaikkoja tai tue pysyvän asutuksen säilymistä. Tällainen kehitys kuitenkin edistää pistäytyjien hyvinvointia ja aktivoi sosiaalista elämää alueella.

3.2.2 Asuntokanta- ja asuntovarauma

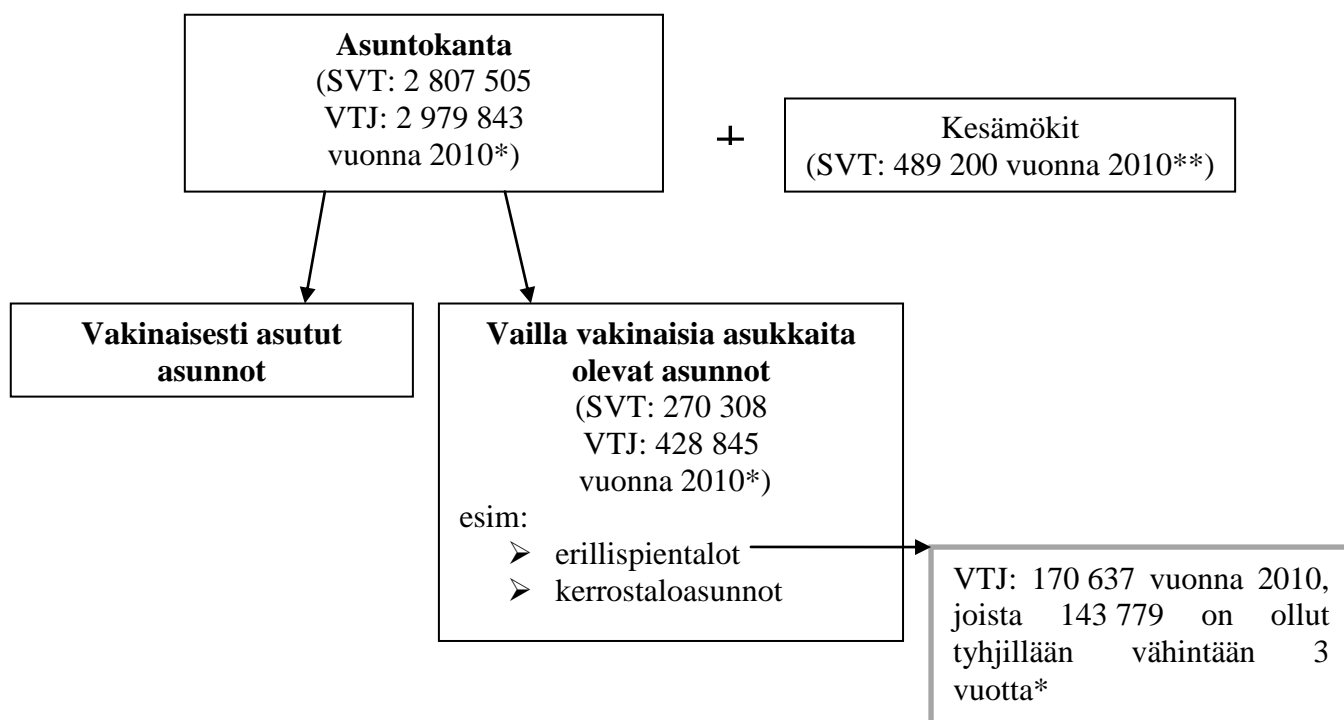
Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmä (VTJ) on valtakunnallinen atk-rekisteri, jossa on Suomen kansalaisten ja Suomessa vakinaisesti asuvien ulkomaalaisten henkilötietojen lisäksi tiedot yli kolmesta miljoonasta rakennuksesta ja lähes kolmesta miljoonasta asunnosta. Väestötietojärjestelmän rakennus- ja huoneistotietoja kutsutaan usein kansainvälisen käytännön mukaisesti rakennus- ja huoneistorekisteriksi (RHR). Rakennuksista rekisteröidään muun muassa sijainti, omistaja ja käyttötarkoitus (esimerkiksi pientalo, rivitalo, kerrostalo, kesämökki tai koulurakennus). Lisäksi asunnoista rekisteröidään käytössäolotilanne (esimerkiksi asuttu, tyhjillään). (Väestörekisterikeskus 2006.) Tilastokeskus puolestaan julkaisee pääosin väestötietojärjestelmän tietojen pohjalta Rakennukset ja kesämökit -tilaston sekä Asuinolot ja asunnot -tilaston.

Rakennukset ja kesämökit -tilasto on vuositilasto ja se kuvaa olemassa olevaa rakennus- ja kesämökkikantaa vuoden viimeisenä päivänä. Kesämökit eivät sisälly rakennuskantaan. (SVT 2011a.) Asunnot ja asuinolot -tilasto on myös vuositilasto ja se kuvaa olemassa olevaa asuntokantaa, asuntojen lukumäärää ja asuntokuntien asuinoloja kunkin vuoden viimeisenä päivänä. *Asuntokantaan* (kts. kuva 3) sisältyvät sekä *vakituisesti asutut asunnot* että *vailla vakinaisia asukkaita olevat asunnot* ja huoneistot. (SVT 2011b.)

Rakennuksella tarkoitetaan erillistä, sijaintipaikalleen kiinteästi rakennettua tai pystytettyä, omalla sisäänkäynnillä varustettua rakennelmaa, joka sisältää eri toimintoihin tarkoitettua katettua ja yleensä ulkoseinien tai muista rakennelmista (rakennuksista) erottavien seinien

rajoittamaa tilaa. *Asunnolla eli asuinhuoneistolla* tarkoitetaan keittiöllä, keittokomerolla tai keittotilalla varustettua yhden asuinhuoneen tai useampia asuinhuoneita käsittävää, ympärivuotiseen asumiseen tarkoitettua kokonaisuutta. Jokaisella asunnolla on oltava oma välitön sisäänkäyntinsä. *Kesämökillä* puolestaan tarkoitetaan kiinteästi sijaintipaikalleen rakennettua vapaa-ajan asuinrakennusta tai asuinrakennusta, jota käytetään loma- tai vapaa-ajan asuntona. Kesämökeiksi luetaan kaikki rakennukset, joiden käyttötarkoitus vuoden viimeisenä päivänä on vapaa-ajan asuinrakennus tai joita kyseenomaisena ajankohtana käytetään vapaa-ajan asuntona. (SVT 2012.)

Väestötietojärjestelmän ja tilastokeskuksen tiedot asunnoista poikkeavat jonkin verran toisistaan. Tiedot asuntojen purkamisesta tai muusta rakennusten poistumisesta eivät välity säännöllisesti väestötietojärjestelmään. Tämän vuoksi tilastokeskus pyrkii karsimaan asuntokantatilastosta vanhat ja huonokuntoiset rakennukset ja asunnot. Esimerkiksi asumattomista omakotitaloista on joskus vaikea päätellä, milloin niiden huoneisto kuuluu vielä asuntokantaan ja milloin se sieltä asuinkelvottomana poistetaan. (SVT 2011c.) Kuvassa 3 on esitetty asuntokannan jakautuminen. Sulkuihin on laitettu sekä väestötietojärjestelmän että tilastokeskuksen tiedot asunnoista vuodelta 2010, jotta nähdään minkä verran tiedot poikkeavat toisistaan.

Kuva 3. Asuntokannan jakautuminen Suomessa Mukkalaa (2002) mukailten ja täydentäen. (Lähde: *SYKE, **SVT 2011d)

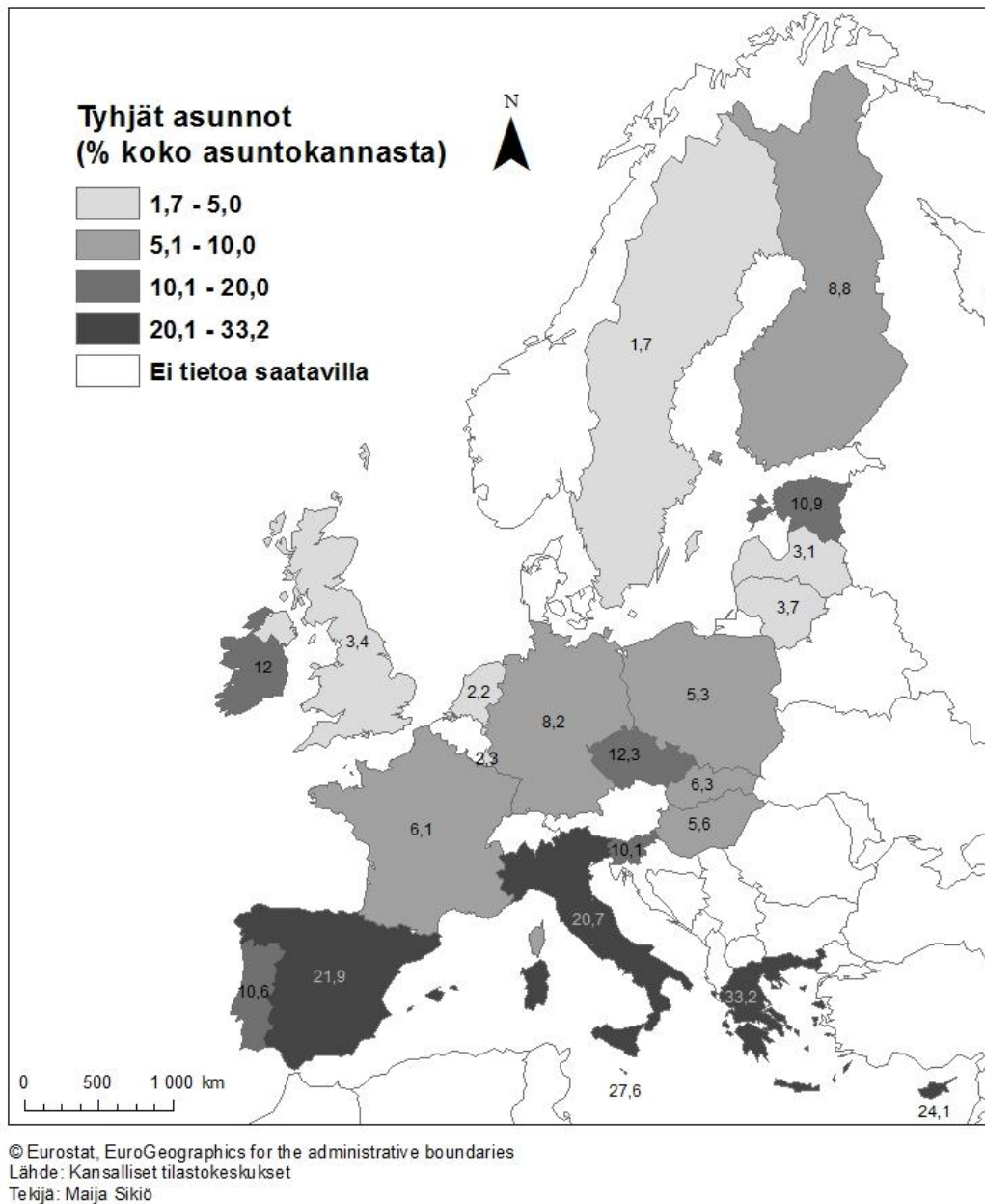
Kuten kuvasta 3 havaitaan, Suomessa oli vuoden 2010 lopussa vajaa kolme miljoonaa asuntoa, joista vailla vakinaisia asukkaita oli tilastokeskuksen mukaan noin 270 000 asuntoa ja väestötietojärjestelmän mukaan noin 430 000 asuntoa. Vailla vakinaisia asukkaita olevat asunnot voivat olla esimerkiksi erillispientaloja tai kerrostaloasuntoja. Tässä pro gradu -tutkielmassa on kiinnostuttu vailla vakinaisia asukkaita olevista erillispientaloista. Tästä eteenpäin vailla vakinaisia asukkaita olevia erillispientaloja kutsutaan pääsääntöisesti tyhjiksi asuinrakennuksiksi tai tyhjiksi erillispientaloiksi käsitteen lyhyemmän olemuksen takia. Tyhjiä erillispientaloja oli 170 637 kappaletta vuonna 2010. Tässä yhteydessä täytyy huomioida se, että asunto voi olla tilapäisesti tyhjillään esimerkiksi asunnon vaihdon takia. Tyhjillään olevia erillispientaloja voikin paremmin havainnoida pidempiaikaisen tyhjillään olon perusteella. Edellä mainituista tyhjästä erillispientaloista oli vuonna 2010 ollut tyhjillään vähintään kolme vuotta peräkkäin jopa 143 779 kappaletta. Vähintään kolme vuotta tyhjillään olleista pientaloista noin 46 000 sijaitsi harvaan asutulla maaseudulla, noin 45 000 ydinmaaseudulla, noin 25 000 kaupunkien läheisellä maaseudulla ja noin 22 000 kaupungeissa (SYKE 2010).

Vailla vakinaisia asukkaita olevat asunnot muodostavat *asuntovarauman*. Asuntovaraumalla tarkoitetaan tyhjiä ja tilapäisesti asuttuja asuntoja, joilla on tärkeä merkitys sekä asuntomarkkinoiden toiminnan että aluekehityksen kannalta. 1990-luvulla alueelliset erot asuntovarauman määrässä kasvoivat voimakkaasti. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla vapaita asuntoja oli hyvin vähän, kun taas pienemmissä kaupungeissa ja erityisesti maaseutualueilla asuntovarauman osuus oli huomattavan suuri aiheuttaen asuntopääoman vajaakäyttöä ja rappeutumista. Asuntokanta kasvaa uustuotannon vaikutuksesta ja supistuu asuntojen poistuman kautta. (Mukkala 2002, 1-4.)

Vuonna 2010 asuntovarauman määrä Suomessa oli tilastokeskuksen lukujen perusteella noin 9,6 prosenttia ja väestötietojärjestelmän lukujen perusteella noin 14,4 prosenttia (tyhjien asuntojen osuus koko asuntokannasta). Suomen asuntokannan määrä suhteessa väkilukuun on melko suuri, sillä asuntovarauman tarpeellisenä osuutena pidetään yleensä 2–4 prosentin tasoa. Asuntokannan suuruuden takia ei Suomessa ole enää asuntojen perusvajausta ja tämän takia uusien asuntojen tarve riippuu entistä enemmän väestön alueellisesta kehityksestä. (Valtioneuvoston ennakointiverkosto 2005, 31.)

Jotta tyhjästä asunnoista saisi laajemman käsityksen, on Suomen asuntovaraumaa hyvä verrata asuntovaraumiin eri puolella Eurooppaa. Asuntovarauman määrä vaihtelee Euroopassa hyvin

paljon (kuva 4). Kuvassa 4 esitetyt prosenttiosuudet ovat vuosilta 2001–2005. Esimerkiksi vuonna 2004 Suomessa asuntovarauma on ollut 8,8 prosenttia, vuonna 2005 Ruotsissa 1,7 prosenttia ja vuonna 2001 Kreikassa 33,2 prosenttia.

Kuva 4. Asuntovarauma eri puolilla Eurooppaa. Tiedot ovat vuosilta 2001–2005.

Tyhjät asunnot eivät ole siis vain suomalainen ilmiö. Euroopan tasolla tyhjien asuntojen prosenttiosuuksien eroja selittää osaltaan tyhjien asuntojen erilaiset määritelmät ja valtioiden erilaiset tilastointitavat. Jotkin valtiot sisällyttävät lukuihin nimittäin myös vapaa-ajan asunnot. (Dol & Haffner 2010, 63.) Esimerkiksi Suomessa vapaa-ajan asunnot (kesämökit) tilastoidaan erikseen, mutta muun muassa Kreikan lukemissa on mukana myös vapaa-ajan asunnot, mikä

osaltaan selittää Kreikan suurta asuntovaraumasprosenttia. Ruotsin pientä asuntovaraumasprosenttia selittää puolestaan Ruotsin tapa tilastoida asuntoja. Myös Ruotsissa vapaa-ajan asunnot tilastoidaan erikseen, mutta vapaa-ajan asuntojen määritelmä on laajempi kuin Suomessa. Ruotsissa erilliset pientalot, jotka ovat vailla vakinaisia asukkaita, tilastoidaan ilmeisesti automaattisesti vapaa-ajan asunnoiksi, eivätkä näin sisälly asuntovaraumaan. Ruotsissa vapaa-ajan asunnon määritelmä sisältää erityyppisiä asuntoja. Vapaa-ajan asunnoiksi määritellään pienet maatilat, jotka eivät ole enää aktiivisia, pientalot, jotka ovat rakennusarvoltaan vähemmän kuin 50 000 kruunua, ympärivuotiset pientalot, vapaa-ajan pientalot sekä pientalot, joissa on asuntoja yli kahdelle perheelle. Kaikki nämä vapaa-ajan asuntotyypit ovat sellaisia kiinteistöjä, joissa ei ole rekisteröityjä asukkaita. (Tillväxtnalys 2012, 215.)

3.2.3 Tutkimuksia tyhjästä asuinrakennuksista

Ympäristöministeriön vuonna 1994 julkaistussa tutkimusraportissa on kartoitettu neljässä kunnassa (Liminka, Oulu, Tyrnävä, Suomussalmi) tyhjillään olevaa asunto- ja rakennuskantaa ja selvitetty syitä tyhjänä oloon. Raportin tavoitteena oli myös saada tyhjää asuntokantaa asuntokäyttöön. Selvitys osoitti muun muassa sen, että väestötietojärjestelmän rakennus- ja huoneistorekisterissä (RHR) on liikaa tyhjiä asuntoja. Tutkimusraportin mukaan RHR:n virheelliset tiedot johtuvat muun muassa siitä, että rekisterissä oleva tyhjä asuinrakennus on todellisuudessa ollut kauan vakituudessa asuinkäytössä, käyttötarkoitus on muuttunut eikä omistaja ole ilmoittanut muutoksesta tai rakennus on purettu tai tuhoutunut. (Kettunen 1994, 8-23.)

Esimerkiksi Oulussa tehdyn kyselyn perusteella selvisi, että rekisteriin tyhjiksi merkityistä asuinrakennuksista lähes puolet (48,4 %) oli vakituudessa asuinkäytössä. Vain joka viides (21,5 %) asunto oli todellisuudessa tyhjänä. Loput olivat toimitila- tai tuotantokäytössä (3,5 %), loma-asuntoina (8,3 %), purettuja, tuhoutuneita (10,4 %) tai muussa käytössä esimerkiksi varastoina (7,9 %). Tyrnävällä puolestaan asunnoista oli vakinaisessa asuinkäytössä 37 prosenttia ja kesäasuntoina 17 prosenttia. (Kettunen 1994, 20–37.)

Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen työpaperissa on puolestaan tarkasteltu asuntovarauman kehitystä vuosina 1980–2000. Asuntovarauman alueelliset erot ovat huomattavan suuria, eli kun toisilla seuduilla kärsitään pahasta asuntopulasta, niin toisaalla

asuntoja on suuret määrät tyhjiillään. Pääasiallinen syy asuntovarauman suureen määrään on muuttoliike maaseutualueilta keskusalueille. Kyseisessä työpaperissa ei ole tarkasteltu syitä asuntojen tyhjänä oloon ja mukana tarkastelussa on koko asuntokanta eli muun muassa myös kerrostalojen tyhjät asunnot. (Mukkala 2002, 1-35.)

Suomen ympäristökeskuksen asuntovaraumahankkeen julkaisemattomassa raporttiluonnoksessa vuonna 2008 on käsitelty vailla vakinaisia asukkaita olevaa asuntokantaa. Tavoitteena oli tuottaa mahdollisimman havainnollinen yksityiskohtaisista tiedoista yleistetty kokonaiskuva vailla vakinaisia asukkaita olevasta asuntokannasta. Tutkimushankkeessa oli mukana 12 kuntaa (Enonkoski, Forssa, Kemiö, Kitee, Kemijärvi, Lieksa, Oravainen, Ristiina, Savonlinna, Sodankylä, Tervo, Kokkola), joiden tehtävänä oli selvittää asuntojen käyttötilannetta sekä selvittää ja tarkistaa mahdollisia rekisterivirheitä. (Peltonen 2008, 6.) Esimerkiksi Savonlinnaan lähetettiin 434 asumattoman omakotitalon tiedot tarkastettavaksi. Savonlinnan selvitysten mukaan kyseisistä asunnoista vakinaisessa asumiskäytössä oli 109, vapaa-ajan asumiskäytössä 200 ja tilapäisessä asumiskäytössä 30 kappaletta. (Peltonen 2008, 20–29.) Pitkänen ym. (2012, 101) ovat puolestaan tutkineet kylämökkeilyä ja todenneet, että kesämökkikannan suuruuteen vaikuttavat vapaa-ajan asuinrakennusten ohella tyhjät asuinrakennukset, ja että monet tyhjiistä asuinrakennuksista ovat vapaa-ajan asuinkäytössä.

Tyhjiin asuntoihin liittyvä tematiikka on huomioitu viime vuosina myös muualla Euroopassa. Vakili-Zad ja Hoekstra (2011, 441–455) ovat tutkineet suurta tyhjien asuntojen määrää ja korkeita asuntojen hintoja Maltalla. Maltan asuntokannasta 22 prosenttia on tyhjiillään olevia asuntoja, mutta silti asuntojen hinnat ovat korkealla. He toteavat, että asetelma on paradoksaalinen. Yleensä voisi olettaa, että suuri tyhjiillään olevien asuntojen määrä pitäisi asuntojen hinnat alhaalla. Vakili-Zad ja Hoekstra ovat sitä mieltä, että tyhjät asunnot Maltalla ovat vakava ongelma. He selittävät asuntojen tyhjiillään oloa ja asuntojen korkeita hintoja muun muassa valtion toiminnalla, kirkon vallalla ja maltalaisilla perhekäsityksillä.

Van der Vaart (2005, 143–152) puolestaan käsittelee maatilojen (farm buildings) uusiokäyttöä Alankomaissa Frieslandin maakunnassa. Yli puolet maakunnan maataloista ei ole enää maatalouskäytössä. Näistä rakennuksista suurin osa (85 %) on asumiskäytössä ja loput (15 %) ei-maatalouteen liittyvässä yrityskäytössä. Van der Vaart toteaa, että maaseudun rakennukset ovat olennainen osa Euroopan maaseutua, ja että on tärkeätä pitää niitä kunnossa.

4 AINEISTOT JA MENETELMÄT

4.1 Triangulaatio tutkimusmenetelmänä

Tutkimusmenetelmä on joukko toimenpiteitä, menettelytapoja ja käytäntöjä, joilla aineistoa kerätään ja joilla sitä analysoidaan (Pihlaja 2004, 140). Tutkimusmenetelmät voidaan jakaa kvantitatiivisiin eli määrällisiin ja kvalitatiivisiin eli laadullisiin menetelmiin. Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimus ovat kuitenkin lähestymistapoja, joita on käytännössä vaikea tarkkarajaisesti erottaa toisistaan. Ne voidaan ajatella toisiaan täydentäviksi lähestymistavoiksi. (Hirsjärvi 2005a, 127.) Jos yhdistetään eri tutkimusmenetelmiä ja lähestymistapoja, on kyse triangulaatiosta. Triangulaatiolla tarkoitetaan erilaisten menetelmien, tutkijoiden, tietolähteiden tai teorioiden yhdistämistä tutkimuksessa. Kyse on siis moninäkökulmaisuudesta tai siitä, että yhdistetään useita menetelmiä ja lähestymistapoja. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tässä tutkielmassa on käytetty kahta erityyppistä aineistoa (kyselyaineistoa ja ilmakuva-aineistoa), joita toisaalta lähestytään hyvin kvantitatiivisesti, mutta toisaalta erityisesti ilmakuva-aineistoa tulkitaan myös kvalitatiivisesti.

4.2 Käytetyt tutkimusmenetelmät

4.2.1 Kyselyaineisto

4.2.1.1 Otanta

Survey- eli kyselytutkimus tarkoittaa sellaisia kyselyn, haastattelun ja havainnoinnin muotoja, joissa aineistoa kerätään standardoidusti ja joissa koehenkilöt muodostavat otoksen tai näytteen tietystä perusjoukosta. Standardoituus tarkoittaa sitä, että jos haluaa esimerkiksi saada selville, mikä koulutus vastaajilla on, tätä asiaa on kysyttävä kaikilta vastaajilta täsmällisesti samalla tavalla. Harvoin kvantitatiivisessa tutkimuksessa on mahdollista tutkia koko kiinnostuksen kohteena olevaa perusjoukkoa. Tällöin perusjoukosta poimitaan edustava otos, mikä voidaan tehdä monin tavoin. (Hirsjärvi 2005b, 169; 182.)

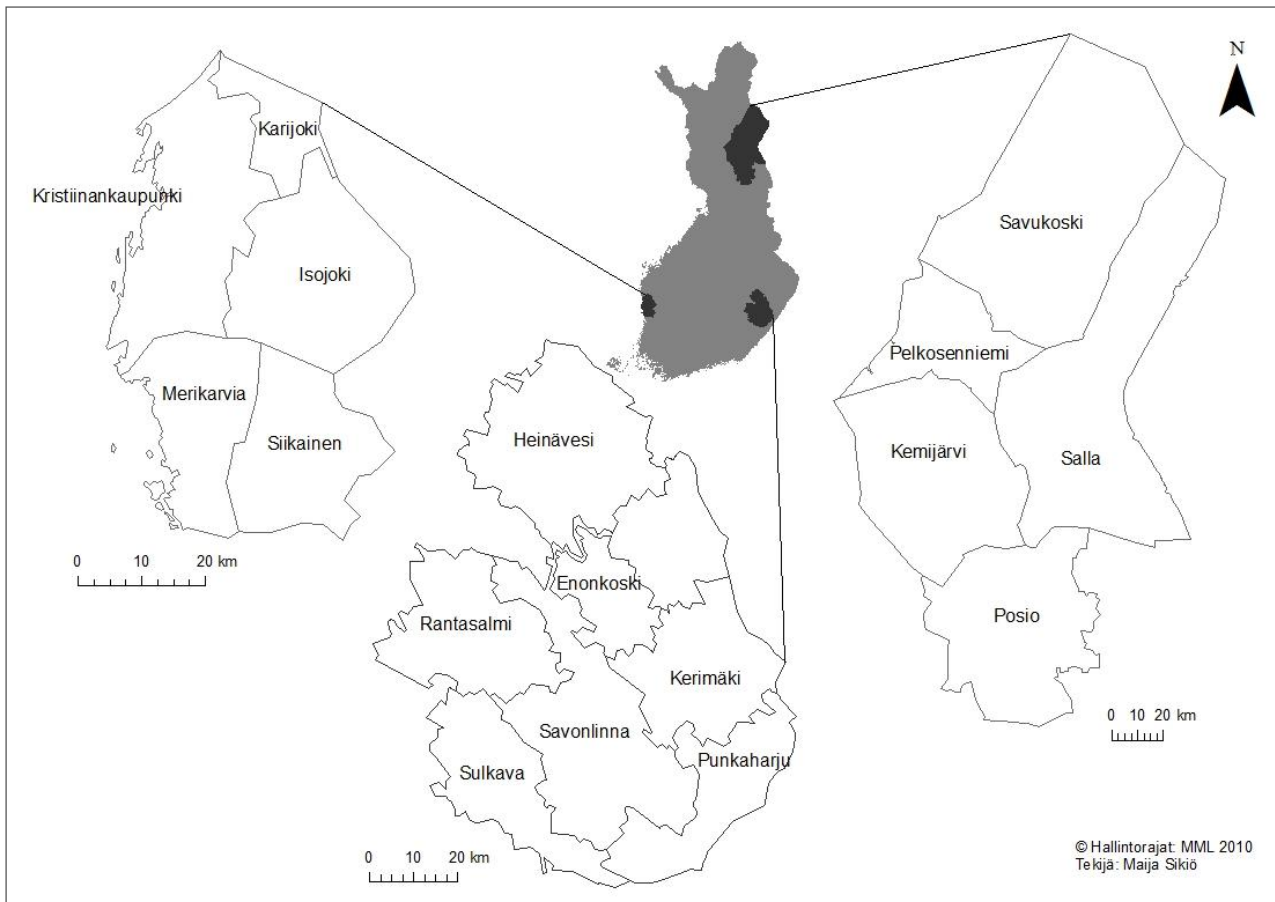
En ole itse tehnyt kyselylomaketta, enkä kerännyt kyselyaineistoa vaan tutkielmassani käytetty kyselyaineisto on kerätty Itä-Suomen yliopiston matkailualan opetus- ja tutkimuslaitoksen ja

Suomen ympäristökeskuksen MATARA (Maaseudun tyhjien asuinrakennusten sijainti, käyttö ja tulevaisuus) -tutkimushankkeessa. Minulla oli siis käytössäni valmiiksi kerätty, mutta käsittelemätön kyselyaineisto. Kyselyaineiston olen koodannut ja analysoinut SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) -tilasto-ohjelmassa.

Tässä tutkielmassa käytetty kyselyaineisto on kerätty ryväotannalla ja yksinkertaisella satunnaisotannalla. Ryväotanta (cluster sampling) koostuu useasta eri otoksesta. Ajatuksena on, että ensin tehdään otanta havaintoyksikköjä suuremmista kokonaisuuksista, jonka jälkeen valitaan näistä kokonaisuuksista varsinaiseen otokseen tulevat havaintoyksiköt. (KvantiMOTV.) Kun tunnetaan kaikki perusjoukon jäsenet, valitaan täysin sattumanvaraisesti sopiva määrä yksiköitä mukaan tutkimukseen. Tällöin kyseessä on yksinkertainen satunnaisotanta (simple random sample). (Metsämuuronen 2003, 31.)

Kiinnostuksen kohteena ovat vähintään kolme vuotta tyhjillään olleet erillispientalot, joita vuonna 2010 oli 143 779 kappaletta. Perusjoukkoa rajattiin siten, että pientalojen tuli olla yksityisomistuksessa ja yksin kiinteistöllä, minkä jälkeen perusjoukko oli 96 603 suuruinen. Lisäksi kysely suunnattiin kolmelle kohdealueelle, jotka olivat Savonlinnan seutukunta, Itä-Lapin seutukunta ja Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Satakunnan maakuntien rajalle sijoittuvat kunnat. Kysely suunnattiin eri puolille Suomea erityyppisille alueille sen takia, että voitaisiin saada laajempi käsitys ilmiöstä ja alueiden mahdollisista eroista. Ryväotannan avulla perusjoukko jaettiin alueellisiin ryppäisiin. Tämän jälkeen perusjoukosta valittiin sattumanvaraisesti tyhjien pientalojen omistajia, joille kysely lähetettiin. Kysely kohdistui tyhjään pientaloon jollakin kolmesta kohdealueesta, mutta omistajat saattoivat asua missä päin Suomea tahansa. Otannan ja kyselyn postituksen hoiti Suomen ympäristökeskus. Kysely toteutettiin postikyselynä kesällä 2011. Kuvassa 5 on esitetty kyselyn kohdealueet.

Kyselyn kohdealueiden kunnat kuuluvat pääasiassa ydinmaaseutuun tai harvaan asuttuun maaseutuun (ks. LIITE 1). Savonlinnan seutukunnasta Enonkoski, Heinävesi, Punkaharju, Rantasalmi ja Sulkava ovat harvaan asuttua maaseutua, Kerimäki kuuluu kaupunkien läheiseen maaseutuun ja Savonlinna luokitellaan kaupungiksi. Itä-Lapin seutukunnan kunnat luokitellaan kokonaisuudessaan harvaan asuttuun maaseutuun. Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Satakunnan alueelta Merikarvia ja Siikainen ovat harvaan asuttua maaseutua ja loput ydinmaaseutua.

Kuva 5. Postikyselyn kohdealueina olleet kunnat.

Kyselylomake koostui viidestä osiosta ja yhteensä 41 kysymyksestä. Ensimmäisessä osiossa kysyttiin tyhjillään olevan asuinrakennuksen taustatietoja, varustetasoa ja kuntoa, toisessa osiossa kysyttiin asuinrakennuksen käyttöhistoriaa ja nykyistä käyttöä, kolmannessa asuinrakennuksen tulevaa käyttöä, neljännessä muuta maanomistusta asuinrakennuksen läheisyydessä ja viidennessä osiossa vastaajan taustatietoja (ks. kyselylomake, LIITE 2).

Kyselyjä lähetettiin yhteensä 2110 kappaletta. Savonlinnan seutukunnan alueelle lähetettiin 705 kyselyä, Itä-Lapin seutukunnan alueelle 693 kyselyä ja Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Satakunnan maakuntien alueelle (jatkossa Länsi-Suomen tutkimusalue, diagrammeissa EPO, PO, Satakunta) 712 kyselyä. Kyselyyn saatiin 697 vastausta. Vastausprosentti oli 33,0 prosenttia.

Hyväksyttäviä vastauksia aineiston jatkokäsittelyn kannalta oli 625. Vastauksista 10,3 prosenttia eli 72 lomaketta ei voitu käyttää jatkokäsittelyssä, sillä kyselylomakkeisiin ei ollut vastattu lainkaan tai vastaukset olivat hyvin puutteellisia. Suurimmat syyt siihen, miksi kyselyyn ei oltu vastattu olivat: vastaaja ei omistanut kiinteistöä tai rakennusta tai oli myynyt sen (30,6 %), rakennus oli purettu tai kiinteistöllä ei ollut rakennusta (20,8 %), rakennus oli vakituksessa asuinkäytössä (18,1 %) tai vastaaja olisi halunnut ruotsinkielisen kyselylomakkeen (8,3 %). Kun nämä 72 lomaketta, joita ei voitu käyttää jatkokäsittelyssä, vähennettiin postitettujen kyselyjen määrästä, lopulliseksi vastausprosentiksi muodostui 29,6 prosenttia.

Kun hyväksytyt vastaukset vertailee alueittain siihen nähden, kuinka paljon kullekin alueelle kyselylomakkeita alun perin lähetettiin, parhain vastausprosentti oli Savonlinnan seutukunnassa (33 %), lähes yhtä hyvä vastausprosentti oli Itä-Lapissa (30,3 %) ja huonoin Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Satakunnan alueella (25,6 %).

Otoksen edustavuutta arvioitaessa täytyy huomioida kyselyaineiston mahdolliset vinoutumat. Voi olla mahdollista, että ne, jotka enemmän käyttävät tyhjiä pientaloja, ovat juuri niitä, jotka ovat kyselyyn vastanneet. Todennäköisesti kyselytulokset voivat olla siis hieman vinoutuneita ja painottavat aktiivikäyttäjien näkökulmaa, jos nimenomaan aktiivisimmat tyhjen pientalojen käyttäjät ovat vastanneet kyselyyn. Joka tapauksessa kyselyn pohjalta saadaan suuntaa antavaa tietoa siitä, *miten ja kuinka paljon* tyhjiksi rekisteröityjä pientaloja käytetään. Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Satakunnan alueen pienempään vastausprosenttiin on todennäköisesti vaikuttanut se, ettei kyselylomaketta laadittu ruotsinkielisenä. Kyselyyn pystyi myös vastaamaan sähköisesti e-lomakkeella Internetissä. Sähköisesti saatiin kuitenkin vain kuusi vastausta, joten e-lomakkeen avulla ei saatu merkittävästi enemmän vastauksia.

4.2.1.2 Kyselyaineiston käsittely

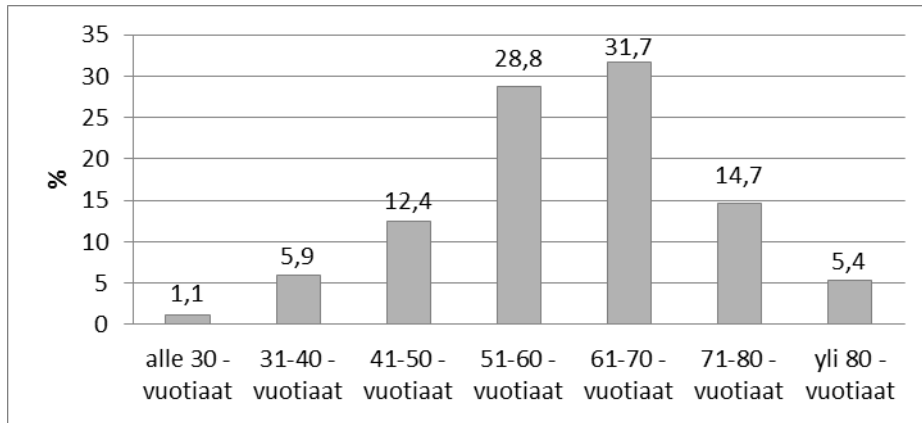
Palautuneiden kyselylomakkeiden vastaukset koodattiin numeeriseen muotoon SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) -tilasto-ohjelmaan. Lomakkeet numeroitiin, jotta jatkossa olisi helppo löytää tietty lomake uudelleen, jos jotakin tietoja täytyi esimerkiksi tarkistaa. Kun aineisto oli kokonaisuudessaan koodattu, tehtiin muuttujista uusia luokkia, jotta aineisto saatiin informatiivisempaan muotoon.

Kun tutkielman myöhemmissä luvuissa esitellään kyselytuloksia, tulee tekstin lomassa olemaan diagrammeja. Diagrammien selitteissä on ilmoitettu kulloisenkin analyysin pohjana olevien havaintoyksikköjen määrä, esimerkiksi $n=550$. Kaikki 625 kyselyvastaajaa eivät vastanneet kattavasti kaikkiin kysymyksiin, mikä on postikyselyn yleinen ongelma. Kyselytuloksia selitetään tunnuslukujen avulla (keskiarvo, mediaani ja moodi).

Analyysimenetelmänä on käytetty ristiintaulukointia. Ristiintaulukoinnilla selvitetään kahden luokitellun muuttujan välistä yhteyttä. Ristiintaulukoinnin yhteydessä käytetään χ^2 -riippumattomuustestiä (khiin neliö -testi). χ^2 -testi mittaa kahden muuttujan välistä riippumattomuutta eli sen avulla saadaan tietoa siitä, oliko ryhmien välillä todellista eroa vai johtuiko ero sattumasta. Tekstin lomassa on ilmoitettu, jos analyysi oli tilastollisesti merkitsevä. Tilastollinen merkitsevyys ilmaistaan p-arvon avulla. Yleisesti on tapana raportoida tulokset kolmella eri merkitsevyytasolla. $p<0.001$ tarkoittaa erittäin merkitsevää (riskitaso 0,1 %), $p<0.01$ merkitsevää (riskitaso 1,0 %) ja $p<0.05$ melkein merkitsevää (riskitaso 5,0 %). (Metsämuuronen 2003, 292–293; 369.) Tekstin lomassa on ilmoitettu havaittu p-arvo eli esimerkiksi $p=0,004$. Esimerkiksi tässä tapauksessa riskitaso 0,4 % merkitsee, että virheellisen johtopäätöksen riski on 0,4 % eli erittäin pieni.

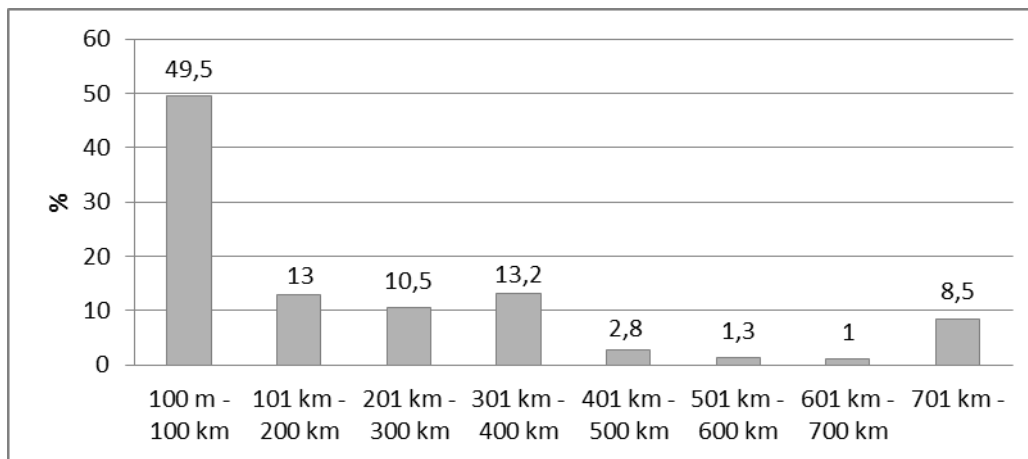
4.2.1.3 Kyselyyn vastanneiden taustatietoja

Vastaajista miehiä oli 61,1 prosenttia ja naisia 38,9 prosenttia. Suunnilleen puolet (48,6 %) vastaajista ilmoitti pääasialliseksi toimekseen eläkeläinen. Vastaavasti työelämässä palkansaajina tai yrittäjinä oli 42,8 prosenttia ja maa- ja metsätalousyrittäjinä 4,6 prosenttia. Vastaajien keski-ikä oli 61 vuotta. Suurimmat vastaajaryhmät olivat iältään 51–60-vuotiaat ja 61–70-vuotiaat (kuva 6).

Kuva 6. Vastaajien ikäjakauma (n=612).

Vastaajan vakituisen asunnon ja tyhjän asuinrakennuksen välinen etäisyys oli keskimäärin 211,5 kilometriä ja yleisimmin alle 100 kilometriä (kuva 7). Toisaalta täytyy muistaa, että kyselyn yksi kohdealue on Itä-Lapin seutukunta, mikä sijaintinsa vuoksi varmasti vaikuttaa keskimääräisen etäisyyden pitenemiseen. Kuvassa 7 oleva 300–400 kilometrin pylväs kuvaa todennäköisesti Etelä-Suomessa vakituisesti asuvia, jotka omistavat tyhjän asuinrakennuksen Savonlinnan seutukunnassa tai Länsi-Suomen tutkimusalueella ja vastaavasti yli 700 kilometrin pylväs kuvaa Etelä-Suomessa vakituisesti asuvia, jotka omistavat tyhjän asuinrakennuksen Itä-Lapin seutukunnassa.

Kuva 7. Tyhjän asuinrakennuksen ja vastaajan vakituisen asunnon välimatka (n=598).

4.2.2 Ilmakuva-aineisto

Tutkielman ilmakuva-aineisto koostuu musta-valkoilmakuvista neljältä eri vuodelta. Ilmakuvat ovat Savonlinnan pohjoispuolelta sijaitsevan Kerimäen kunnan Makkolan kylän ympäristöstä (kuva 8). Kohde valittiin sillä perusteella, että siinä on nähtävissä suomalaiselle maaseudulle ominaista kylämäisyyttä ja peltomaisuutta. Lisäksi vesistön tässä tapauksessa Seppäjärven läheisyys oli tärkeää, jotta pystyttäisiin havaitsemaan mahdollinen kesäasutuksen leviäminen järven rannoille. Alueelle sijoittuu myös vailla vakituisia asukkaita olevia pientaloja.

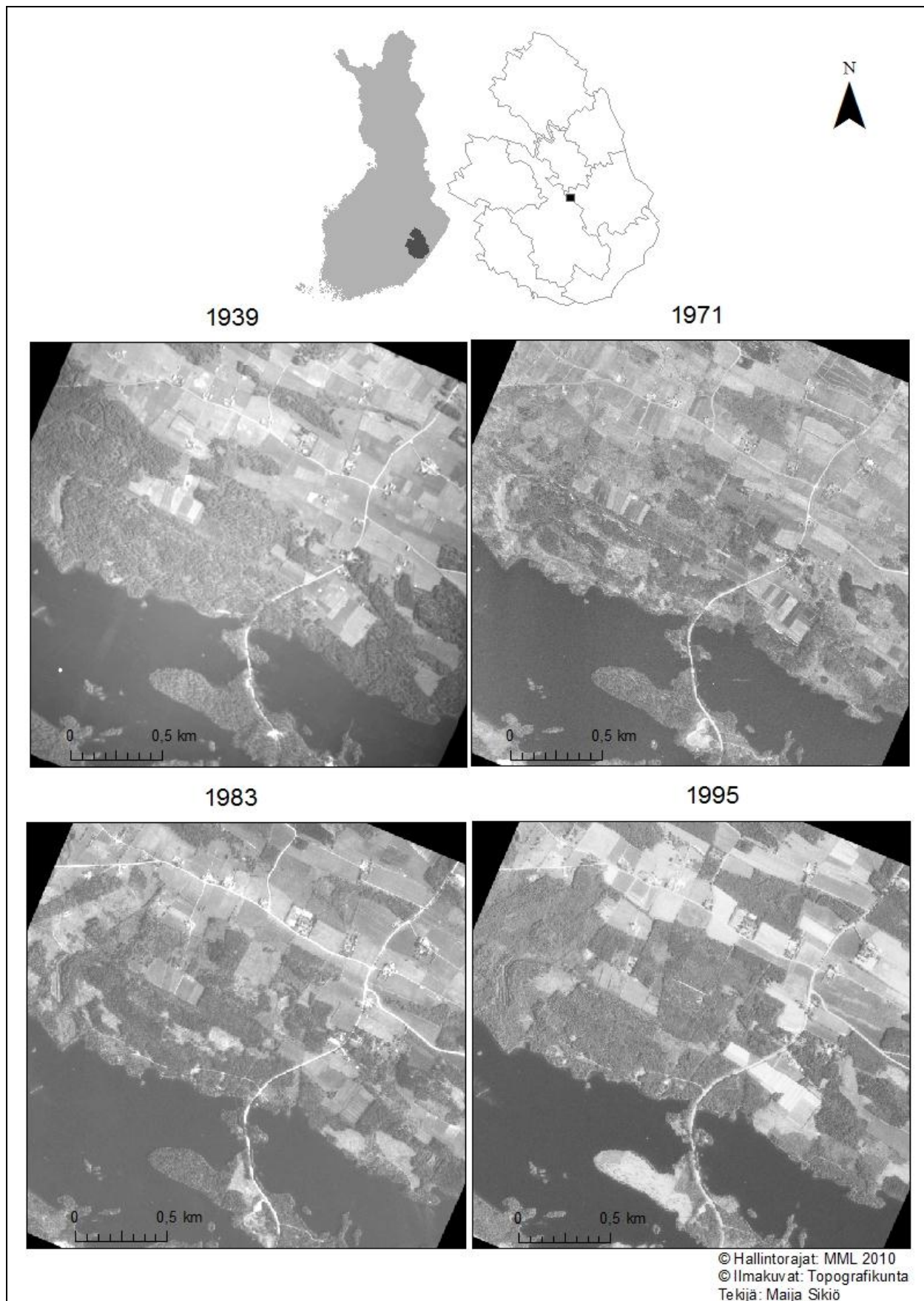

Kuva 8. Makkola, Kerimäki. (Kuva: Maija Sikiö 07/2012)

Ilmakuvat ovat vuosilta 1939, 1971, 1983 ja 1995 (taulukko 1 ja kuva 9). Jotta käytössä olisi myös uutta tietoa tutkimusalueelta, käytettiin analyysin apuna maanmittauslaitoksen maastotietokantaa vuodelta 2010. Maastotietokanta on koko Suomen kattava maastoa kuvaava aineisto. Maastotietokannan tietojen ajantasaisuus vaihtelee. Esimerkiksi tieverkkoa päivitetään jatkuvasti, mutta muita elementtejä noin 5–10 vuoden välein. (Maanmittauslaitos 2010.) Tietojen ajantasaisuuden vaihtelusta huolimatta vuoden 2010 maastotietokannan tiedot ovat uudempia kuin viimeisimmän ilmakuvan tilanne, minkä takia on perusteltua käyttää maastotietokantaa mukana tarkasteluissa.

Taulukko 1. Ilmakuvien kuvausajankohdat ja mittakaavat.

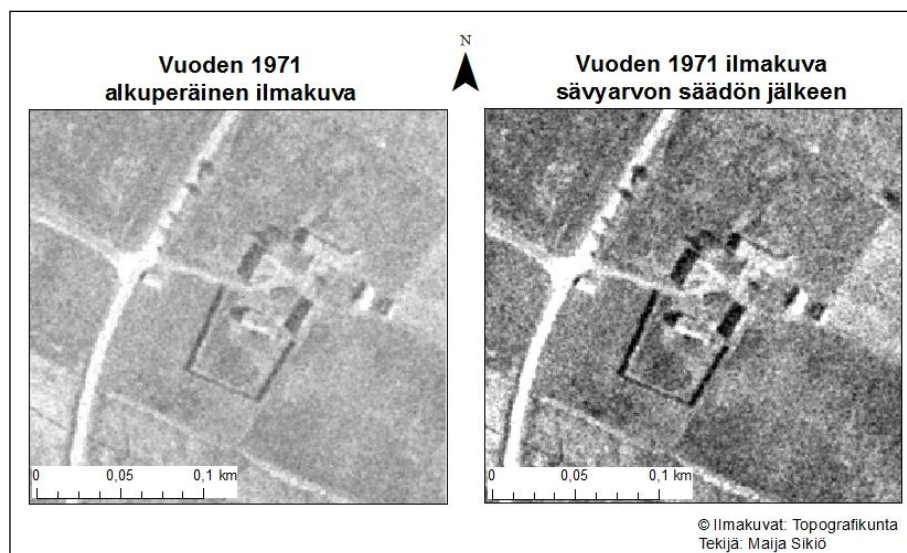
	Kuvausajankohta	Mittakaava
Ilmakuva 1939	22.7.1939	1:20 000
Ilmakuva 1971	20.5.1971	1:60 000
Ilmakuva 1983	5.6.1983	1:60 000
Ilmakuva 1995	17.7.1995	1:60 000

Kuva 9. Makkolan tutkimusalueen sijainti ja käytetyt ilmakuvat vuosilta 1939, 1971, 1983 ja 1995.

Ilmakuva-aineiston käsittelyssä on käytetty ERDAS Imagine 2011- ja ArcGIS 10 -paikkatieto-ohjelmia. Ilmakuva-aineisto kattaa alueellisesti pienen alueen, joten ilmakuvista saatavia havaintoja ei voi yleistää koko Suomeen ja kaikkiin maaseutualueisiin. Ilmakuvat ovat kuitenkin yhdeltä kyselyn kohdealueelta ja alueelle sijoittuu myös vailla vakituksia asukkaita olevia pientaloja, minkä vuoksi käytetyt ilmakuvat havainnollistavat maaseudulla tapahtuneita mahdollisia muutoksia.

Ilmakuvat oikaistiin koordinaatistoon ArcMap10 *georeference* -työkalulla. Ilmakuvat oikaistiin PaITuli -paikkatietopalvelusta (kts. PaiTuli:sta tarkemmin CSC) ladatun vuoden 2010 peruskartan avulla. Peruskartta oli EUREF-FIN-koordinaatistossa, jota käytettiin tästä eteenpäin koordinaatistona kaikissa muissakin työvaiheissa. Oikaisupisteiksi ilmakuvista etsittiin helposti havaittavia kohteita, kuten tien risteyksiä tai rakennuksien nurkkia, jotka sitten etsittiin peruskartalta. Oikaisun jälkeen ilmakuvista leikattiin samankokoiset ja -muotoiset alueet ERDAS Imagine 2011 ohjelman *Create Subset Image* -toiminnolla. Ilmakuvien tutkimusalue rajattiin niin, että ilmakuvat kattoivat jokaiselta tarkasteluvuodelta yhtä suuren alueen. Tutkimusalue on suuruudeltaan 7,46 km². Tämän jälkeen ilmakuvien sävyarvoa pyrittiin säätämään ilmakuvien tulkittavuuden parantamiseksi ERDAS Imaginen *MosaicPro* -työkalulla (kuva 10). Käsittelyn jälkeen kuvat siirrettiin ArcMap:n puolelle.

Kuva 10. Esimerkki ilmakuvan sävyarvon säätämisestä. Vasemmalla on vuoden 1971 alkuperäinen ilmakuva ja oikealla vuoden 1971 ilmakuva sävyarvon säädön jälkeen.

PaITuli -paikkatietopalvelusta ladattiin vuoden 2010 maastotietokanta Makkolan kylän alueelta. Jokainen ilmakuva laitettiin ArcMap -ohjelmassa omaan Data Frame:en ja jokaiselle

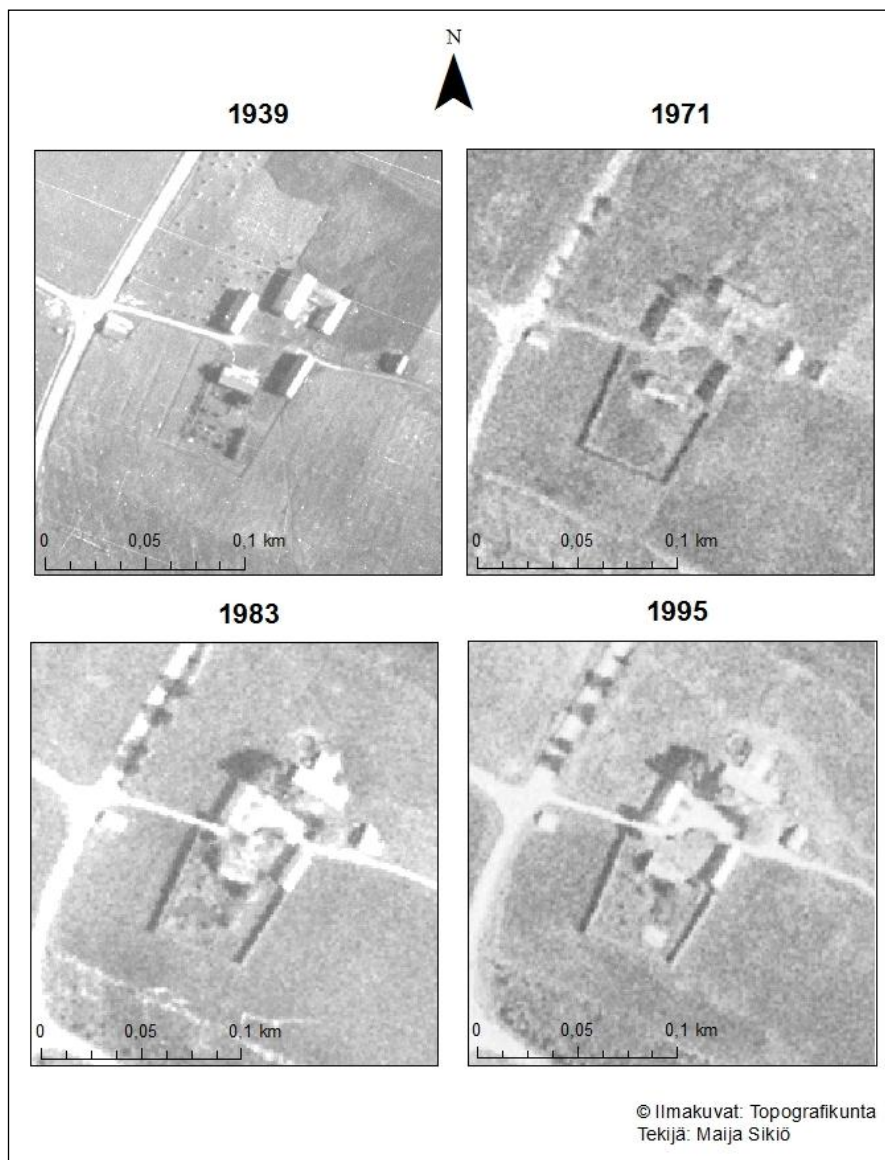
ilmakuvalla tehtiin ArcCatalog:ssa oma Geodatabase, jonne kopioitiin halutut Makkolan alueen maastotietokantakohteet. ArcMap:n *Editor* -työkalulla digitoitiin jokaisesta ilmakuvasta pellot, tiet, rakennukset ja laiturit. Ilmakuvien prosessointivaiheet on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2. Ilmakuvien prosessointivaiheet, käytetyt ohjelmat ja työkalut.

Tehtävä	Ohjelma	Työkalu
1. Ilmakuvan oikaisu	ArcMap 10	Georeference
2. Tutkimusalueen leikkaus	ERDAS Imagine 2011	Create Subset Image
3. Ilmakuvan laadun parantaminen	ERDAS Imagine 2011	MosaicPro
4. Kohteiden valinta/tunnistaminen ilmakuvilta	ArcMap 10	Editor
5. Kohteiden analysointi (esim. pinta-alojen laskem.)	ArcMap 10	
6. Kuvien visuaalinen tarkastelu/vertailu		

Tässä tutkielmassa käytössä olleet ilmakuvat olivat erotuskyvyltään eli resoluutioltaan ja sävyarvoltaan erilaisia (kuva 11). Ilmakuvien ominaisuuksiin vaikuttavat kuvauskorkeus, kuvausolosuhteet ja käytetty välineistö (Tokola ym. 1998, 25). Esimerkiksi resoluutioon vaikuttavat muun muassa ilmakuvaukseen käytetty kamera ja ilmakehän olosuhteet kuvaushetkellä (Lillesand ym. 2004, 107). Musta-valkoilmakuvien sävyt vaihtelevat mustan, valkoisen ja eriasteisten harmaasävyjen välillä. Tulkitsija antaa merkityksiä ilmakuvista havaitsemilleen muodoille, sävyille ja kuvioille. (Paine & Kiser 2012, 281–287.) Erilaiset heijastukset esimerkiksi varjot ja pilvet voivat vaikuttaa ilmakuvien tulkintaan. Tulkittavalla kohteella voi olla myös liian pieni kontrasti ympäristöönsä nähden, jolloin kohdetta ei voi erottaa ilmakuvasta selvästi (Lillesand ym. 2004, 196).

Toisista ilmakuvista kohteiden esimerkiksi rakennuksien tunnistaminen oli vaikeampaa, mikä on saattanut aiheuttaa joitakin virhearvioita digitoitaessa. Myös esimerkiksi metsäisillä alueilla varsinkin rantaviivan tuntumassa, rakennuksia oli lähes mahdotonta havaita. Tämän takia ilmakuvista on myös digitoitu laiturit, jotka ilmentävät myös hyvin ranta-asutuksen leviämistä ja lisääntymistä. Ilmakuvien sävyarvojen parantaminenkaan ei auttanut merkittävästi kohteiden tunnistamista.

Kuva 11. Esimerkki ilmakuvien erilaisista erotuskyvyistä ja sävyarvoista. Ilmakuvien erilaisiin ominaisuuksiin vaikuttavat kuvauskorkeus, kuvausolosuhteet ja välineistö.

Taulukko 3. Digitoitujen maankäyttötyyppien tunnuslukuja Makkolan alueelta vuosina 1939–2010. Rakennuksien tyyppiä eli esimerkiksi lomarakennuksia ei pysty määrittämään ilmakuvilta. Lomarakennuksien lukumäärä on ainoastaan vuodelta 2010, minkä tieto on saatavilla maastotietokannasta. Laitureiden lukumäärätietoja ei puolestaan ole saatavilla maastotietokannasta.

	1939	1971	1983	1995	2010
Pelto p-a (ha)	165,2	153,9	126,2	114,0	107,0
Tiet (km)	15,9	23,7	24,4	27,7	30,8
Rakennuksia (kpl),	131	108	113	127	257
joista Seppäjärven rannalla (kpl),	1	9	18	20	113
joista lomarakennuksia (kpl)					42
Laitureita (kpl)	0	11	18	21	

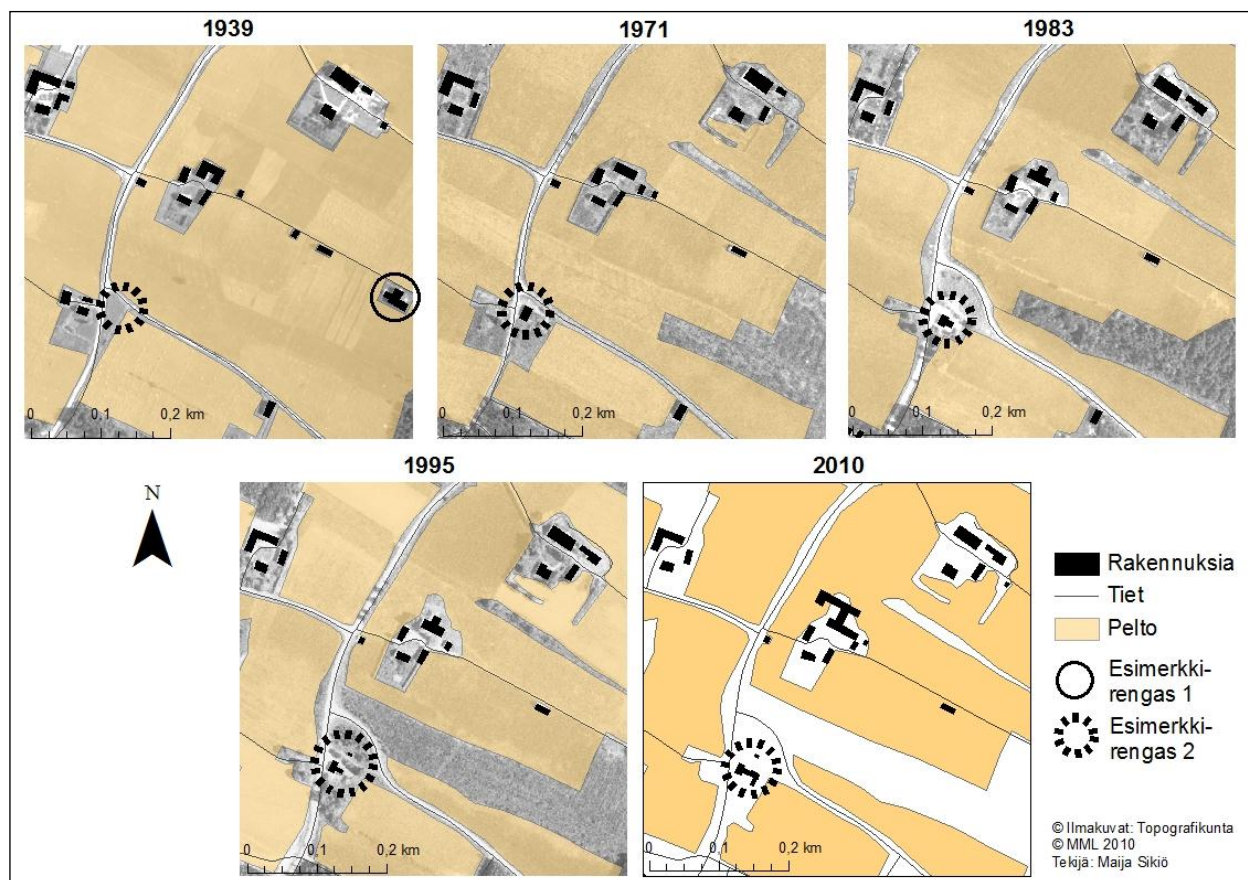
Kun tarkastellaan ilmakuvista havaittujen rakennuksien lukumäärän muutoksia eri vuosina, täytyy erityisesti ottaa huomioon digitoinnissa tapahtuneet tulkintavirheet ja -puutteet. Vuoden 1939 ilmakuva oli ilmakuvista laadultaan parhain, mikä osaltaan voi selittää suurempaa rakennuksien lukumäärää kuin esimerkiksi vuonna 1971 ja 1983 (taulukko 3). Toisaalta voi olla mahdollista, että rakennuksia on vähemmän vuosina 1971 ja 1983 sen takia, että esimerkiksi latojen ja maatalousrakennuksien tarve on vähentynyt ja niitä on purettu. Ilmakuvista havaittujen rakennuksien lukumäärä ei myöskään poikkea paljoa vuosien 1971 ja 1983 välillä. Todennäköisesti vuonna 1983 on kuitenkin ollut huomattavasti enemmän rakennuksia, sillä kuten taulukosta 4 havaitaan, ovat esimerkiksi vapaa-ajan asunnot lisääntyneet Kerimäellä puolella 1970–1980 välisenä aikana.

Taulukko 4. Vapaa-ajan asuntojen lukumäärän kehitys Suomessa ja Kerimäellä 1970–2011 (Tilastokeskus 2012).

	1970	1980	1990	2000	2011
Koko maa	176104	251744	367686	450569	492713
Kerimäki	434	864	1474	1769	1971

Tulkintaepäselvyydet selittävät myös vuosien 1995 ja 2010 suurta rakennuksien lukumäärän eroa. Vuoden 2010 rakennuksien lukumäärät on laskettu maastotietokannan perusteella, mikä tarkoittaa, että kyseiseen lukuun voidaan luottaa. On hyvin epätodennäköistä, että vuodesta 1995 vuoteen 2010 rakennukset olisivat lisääntyneet noin puolella. Tämä tarkoittaa, että vuoden 1995 ilmakuvasta ei ole pystytty havaitsemaan kaikkia rakennuksia. Todennäköisesti rakennukset, joita ei ole havaittu ovat nimenomaan rannalla olevia rakennuksia, sillä metsäisiltä alueilta rakennuksia on vaikea havaita.

Suurimmat muutokset Makkolan asutusrakenteessa ovat tapahtuneet Seppäjärven rannoilla. Muuten asutusrakenne Makkolassa on pysynyt pitkälti samanlaisena. Tilat, jotka ovat olleet olemassa vuonna 1939, ovat olemassa myös vuonna 2010. Tilojen pihapiiriin on kuitenkin saattanut tulla uusia rakennuksia, rakennuksia on laajennettu tai joitakin rakennuksia on saattanut poistua. Kuvasta 13 voidaan havaita, ettei suurempia muutoksia asutusrakenteessa ole tapahtunut, mutta yksittäisiä muutoksia rakennuksien tasolla on havaittavissa. Esimerkiksi vuonna 1939 on enemmän rakennuksia kuin vuonna 1971 vastaavalla alueella. Joitakin rakennuksia ei ole enää samassa paikassa. Kuvassa 13 vuoden 1939 ilmakuvassa on ympyröity yksi tällainen rakennus mustalla renkaalla (esimerkkirengas 1). Rakennusta ei ole enää myöhemmissä ilmakuvissa. Samasta kuvasta havaitaan myös, että katkoviivalla ympyröidyn alueen (esimerkkirengas 2) sisällä ei ole rakennusta vielä vuonna 1939, mutta vuonna 1971 sellainen löytyy. Samainen rakennus on muuttanut muotoaan vuoteen 1983 mennessä, saanut viereensä lisärakennuksen vuoteen 1995 mennessä ja muuttanut jälleen muotoaan vuoteen 2010 mennessä. Myös tie on linjattu vuoteen 1983 mennessä uudelleen katkoviivalla ympyröidyn rakennuksen vieressä.

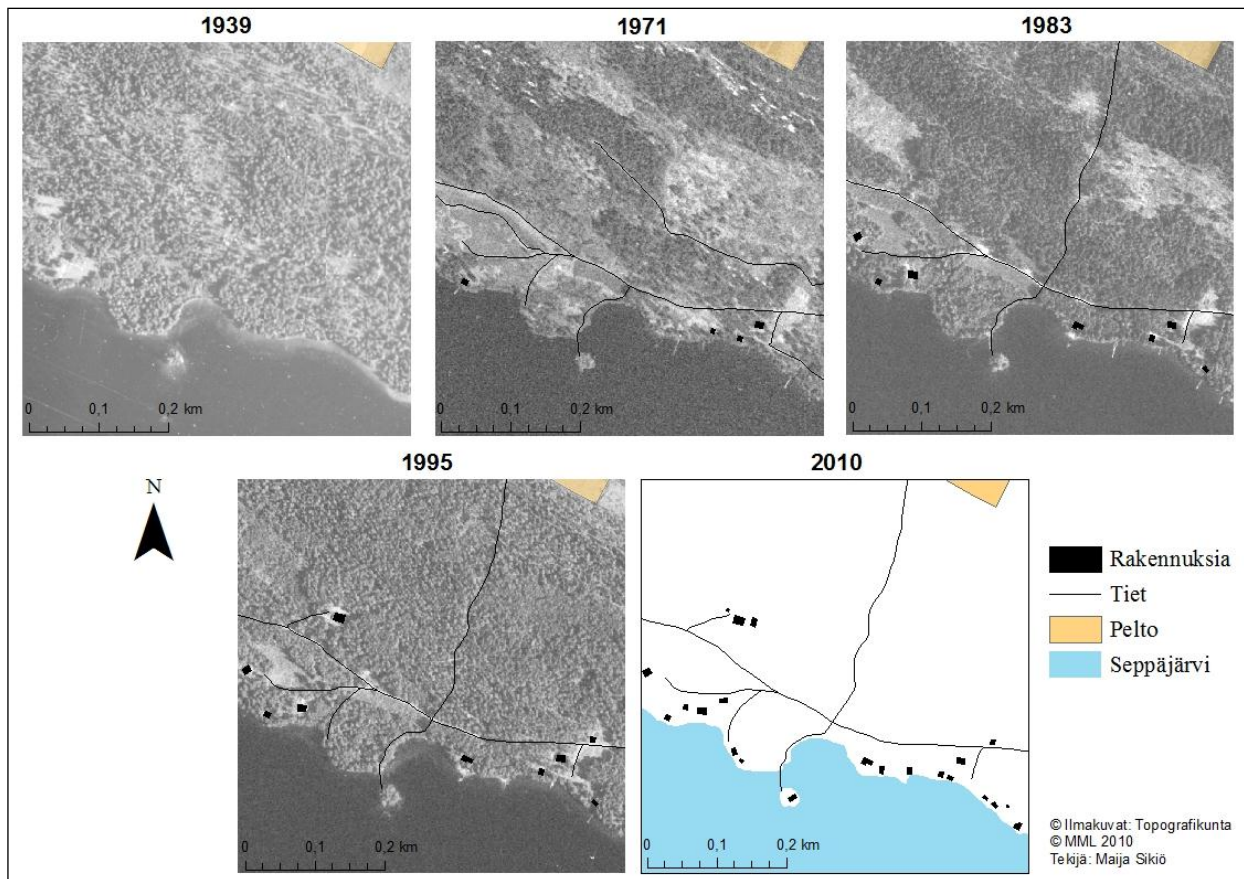
Kuva 13. Asutusrakenne on pysynyt samanlaisena Makkolassa, mutta yksittäisiä muutoksia rakennuksien tasolla on havaittavissa. Joitakin muutoksia on korostettu esimerkkirenkaiden avulla.

Ilmakuvatarkastelun yhteydessä täytyy huomioida se, että Makkolan alueelle ei ole nähtävästi perustettu maanhankintalain mukaisia tiloja. Todennäköisesti maaseudun asutusrakenteessa on tapahtunut enemmän muutoksia alueilla, jonne on maanhankintalain nojalla muodostettu tiloja. Kuvan 13 kaltaisia muutoksia on havaittavissa muuallakin Makkolan alueella.

Kuten jo mainittiin, suurimmat muutokset asutusrakenteessa ovat tapahtuneet Seppäjärven ympäristössä. Vuonna 1939 Seppäjärven ympärillä on ainoastaan metsää, mutta vuoteen 1971 mennessä tieverkko on huomattavasti lisääntynyt Seppäjärven pohjoisosissa, mikä kertoo siitä, että ranta-asutus on pikku hiljaa levinnyt Seppäjärven rannoille. Tästä kertoo myös laitureiden lukumäärän lisääntyminen (taulukko 3). Vuoden 1939 ilmakuvaista laitureita ei havaittu lainkaan, mutta vuoden 1971 ilmakuvaista on havaittu 11 laituria.

Ranta-asutuksen leviämistä on havainnollistettu kuvassa 14. Kuvan 14 esimerkissä vuonna 1939 Seppäjärven rannalla ei ole teitä, eikä siten myöskään rakennuksia. Toisaalta teiden puuttuminen ei tarkoita sitä, ettei jossakin Seppäjärven rannalla ole voinut olla esimerkiksi saunamökkiä. Vuoteen 1971 mennessä ranta-alueella on tapahtunut paljon metsähakkuita ja tieverkko on laajentunut rannan tuntumaan. Myös joitakin rakennuksia on havaittavissa. Vuoteen 1983 mennessä rannalle on ilmestynyt lisää rakennuksia, mutta toisaalta joitakin tieosuuksia, joita oli vuoden 1971 ilmakuvaissa, ei ole ollut havaittavissa vuoden 1983 ilmakuvasta. Tämä voi johtua tulkintavirheestä tai sitten vuoden 1971 ilmakuvaissa osa teistä on ollut esimerkiksi metsähakkuihin liittyviä ajoneuvouria metsässä. Vuoteen 1995 ja edelleen vuoteen 2010 mennessä rakennuksia on jälleen rakennettu lisää.

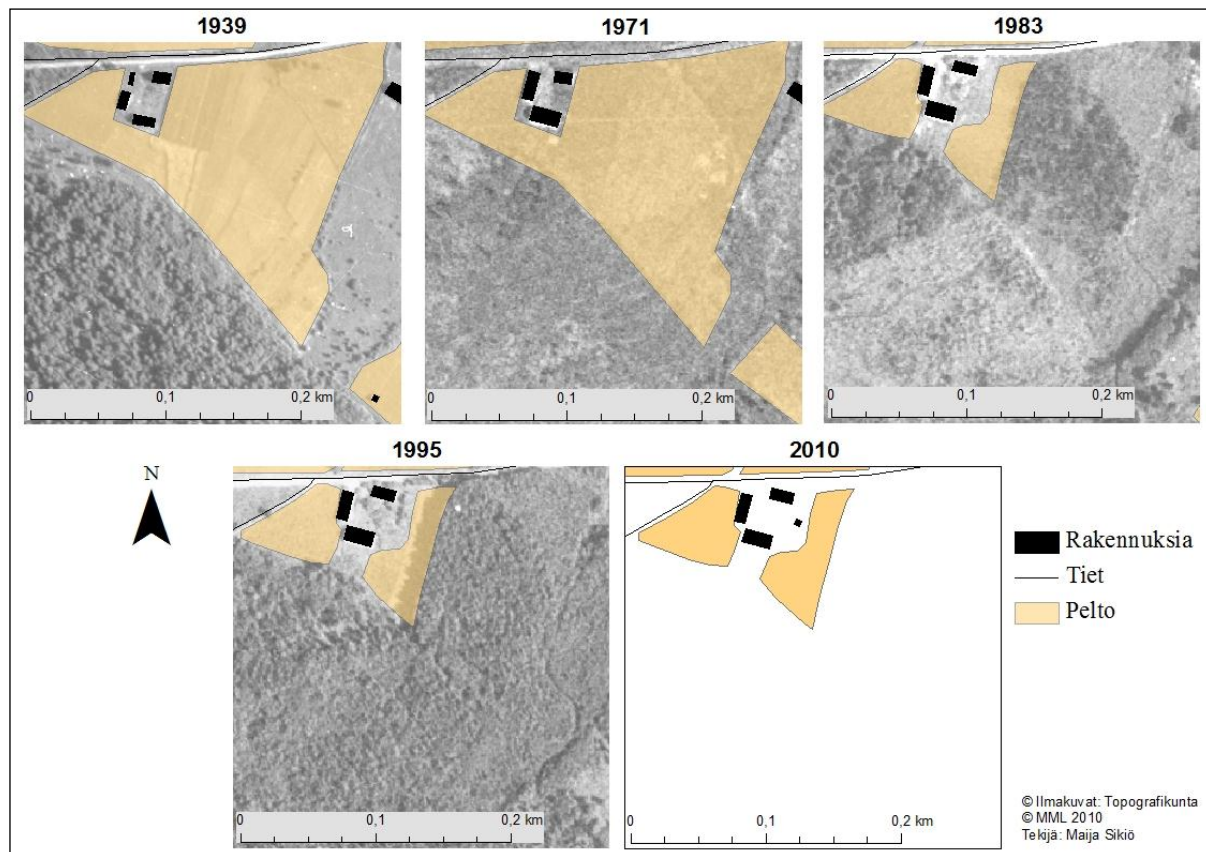
Kuva 14. Esimerkki asutuksen leviämisestä Makkolassa Seppäjärven rannoilla 1939–2010.

Ilmakuvista havaittava ranta-asutuksen lisääntyminen on yhtenäinen Suomessa tapahtuneen kesämökkien kehityksen kanssa. 1900-luvun alkaessa kesähuiloita oli Suomessa noin 1000. Toisen maailmansodan jälkeen kesäasuntojen rakentaminen lisääntyi voimakkaasti. 1940-luvulla rakennettiin vuosittain noin 1900 kesäasuntoa, kun vastaava luku 1960-luvulla oli 6400 ja 1970-luvulla jo 8400. (Ympäristöministeriö 2005, 9–10.) Kaupungistuminen nopeutti kesämökkien yleistymistä, kun suuri määrä maaseudulla syntyneitä siirtyi kaupunkeihin teollisuustyöhön tai palvelualoille. Samalla myös vapaa-aika lisääntyi vähitellen. (Tilastokeskus 2007.)

5.1.1.2 Maatalouden ja tiestön muutokset

Peltopinta-alat Makkolan alueella ovat vähentyneet tasaisesti vuodesta 1939 vuoteen 2010. Vuonna 1939 peltopinta-alaa on ollut eniten ja tiekilometrejä vähiten. Peltopinta-ala on vähentynyt aina vuoteen 2010 asti, kun puolestaan tiekilometrit ovat tasaisesti lisääntyneet (taulukko 3).

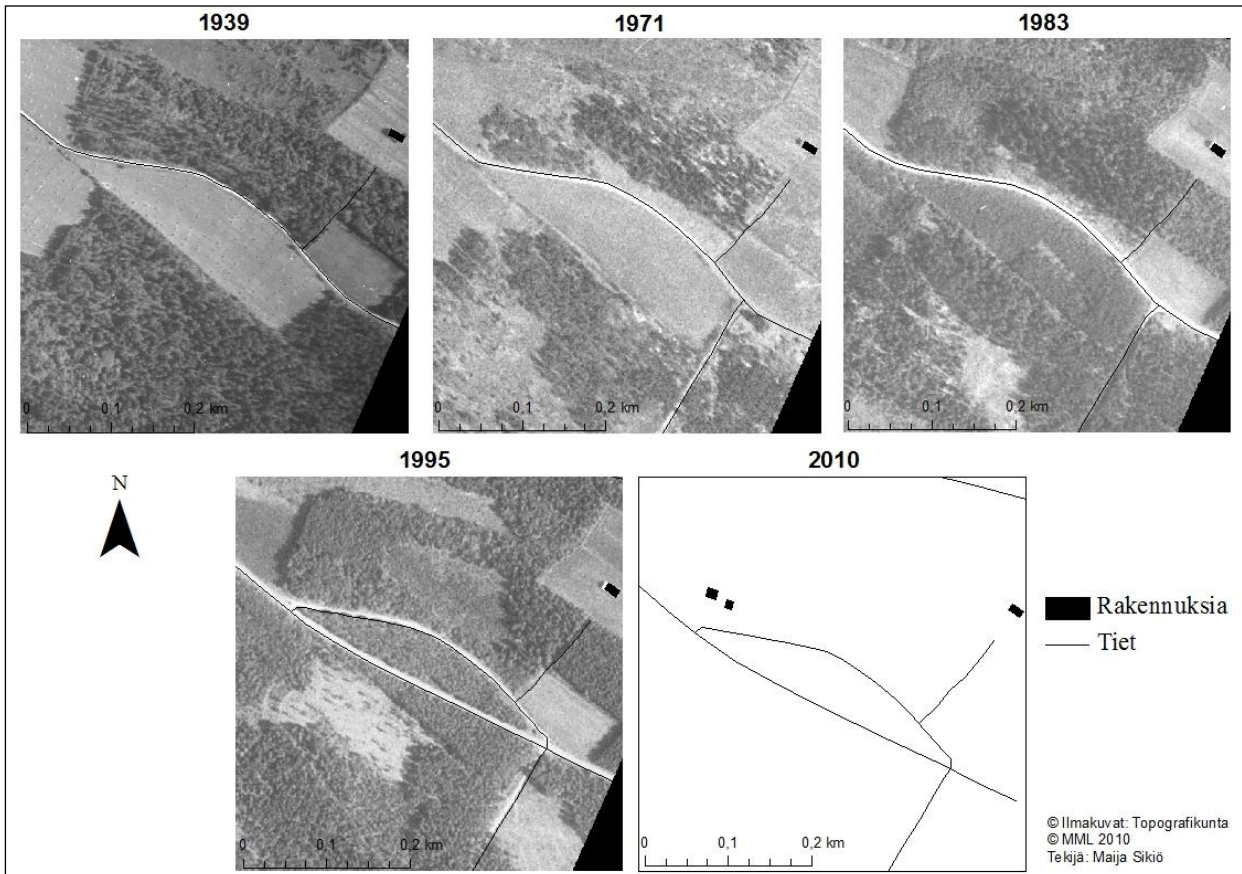
Kuvassa 15 on esimerkki peltopinta-alan muutoksesta. Kyseisessä esimerkissä havaitaan, että suurin muutos peltopinta-aloissa on tapahtunut 1971–1983 välisenä aikana. Vuoden 1995 ilmakuva havaitaan hyvin, kuinka vielä vuonna 1971 peltona ollut alue on metsittynyt täysin vuoteen 1995 mennessä.

Kuva 15. Esimerkki peltopinta-alojen vähenemisestä Makkolassa 1939–2010.

Vuoden 1939 ilmakuvaan aikoihin suomalainen maaseutu kukoisti. Vuonna 1940 alkutuotannon työpaikkojen osuus kaikista työpaikoista oli 60 prosenttia (Katajamäki & Kaikkonen 1991, 31). Myös toisen maailmansodan jälkeen Suomi oli selkeästi maatalousyhteiskunta, jossa yli puolet työssä käyneestä väestöstä sai elantonsa maataloudesta. Maatilojen lukumäärä alkoi kuitenkin laskea. 1950–1980 välisenä aikana maatalouden työvoimatarve väheni kahdella kolmanneksella ja kolmannes tiloista jäi kylmilleen. (Häkkinen ym. 2005, 64.) Vuonna 1999 enää noin seitsemän prosenttia suomalaisista sai elantonsa suoraan alkutuotannosta (Westerholm 1999, 90).

Myös tiestö Makkolan alueella on pääosin pysynyt ennallaan vuosien 1939 ja 2010 välisenä aikana. Joitakin pienempiä teitä ja polkuja on tullut lisää. Suurin muutos tiestössä on tapahtunut Seppäjärven rannoilla, jossa se on lisääntynyt huomattavasti. Lisäksi muutamissa kohdin tietä on joko oikaistu tai tiehen on tehty pieni mutka. Kuvassa 16 on esitetty aikasarja tiestön muutoksesta, jossa tietä on oikaistu. Kuvassa 17 on havaittavissa kyseisen oikaisun tuloksena uudempi tie vasemmalla ja vanhempi oikealla.

Kuva 16. Esimerkki tiestössä tapahtuneesta muutoksesta Makkolassa 1939–2010.

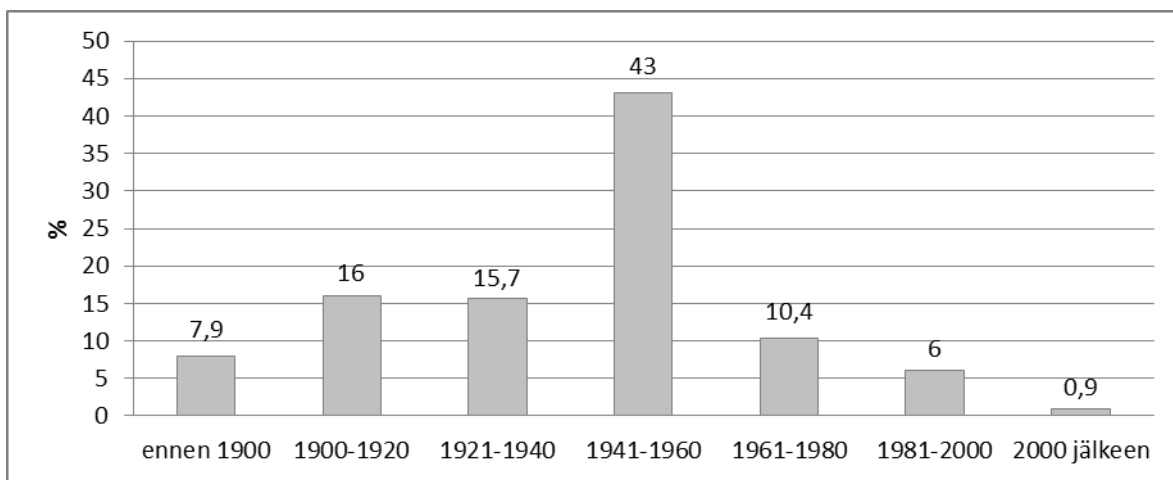

Kuva 17. Uudempi tie vasemmalla ja vanhempi oikealla. (Kuva: Maija Sikiö 07/2012)

5.1.2 Tyhjät asuinrakennukset asumisen kohteina

5.1.2.1 Tyhjien asuinrakennuksien ikä

Vuonna 1945 laaditun maanhankintalain nojalla oli vuoteen 1958 mennessä muodostettu lähes 143 000 erilaista tilaa ja aluetta (Westerholm 1999, 90). Osa tyhjästä asuinrakennuksista lienee tällaisia tiloja, sillä kyselyvastauksien perusteella suurin osa tyhjästä asuinrakennuksista on rakennettu 1940- ja 1950-luvuilla toisen maailmansodan jälkeen. Tyhjien asuinrakennuksien keskimääräinen rakennusvuosi on 1938 ja mediaanirakennusvuosi on 1947. Rakennusvuosien jakautuminen on esitetty kuvassa 18.

Kuva 18. Tyhjän asuinrakennuksen rakennusvuosi (n=567).

Rakennuksien ikä vaihtelee kyselyn eri kohdealueilla (liite 3a). Kolmesta kohdealueesta Länsi-Suomen tutkimusalueella on eniten ennen 1900-lukua rakennettuja rakennuksia ja rakennukset on muutenkin rakennettu melko tasaisesti eri vuosikymmeninä. Itä-Lapin seutukunnassa erottuu selkeästi toisen maailmansodan jälkeinen rakentaminen, mikä tukee sitä, että toisessa maailmansodassa saksalaiset tuhosivat rakennuksia Lapissa. Toisaalta myös 1960-luvun jälkeen on Itä-Lapin seutukunnassa rakennettu enemmän kuin kahdella muulla kyselyn kohdealueella. Savonlinnan seutukunnan tyhjästä asuinrakennuksista noin puolet on rakennettu ennen toista maailmansotaa ja noin puolet sodan jälkeen. Tyhjien asuinrakennuksien rakennuskanta on siis vanhinta Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Satakunnan alueella ja uusinta Itä-Lapin seutukunnassa.

5.1.2.2 Tyhjien asuinrakennuksien varustetaso

Tyhjistä asuinrakennuksista talviasuttavia oli 61,7 prosenttia ja ei-talviasuttavia 38,3 prosenttia. Toisaalta täytyy muistaa, että rakennuksen talviasuttavuuden määrittely perustui vastaajan omaan arvioon ja täten arvio ja talviasuttavuuden taso saattavat vaihdella vastaajasta riippuen. Vaikka moni (edellä mainittu 61,7 %) kertoi tyhjän asuinrakennuksen olevan talviasuttava, ainoastaan vajaa kolmasosa (30,1 %) kaikista kyselyvastaajista ilmoitti yöpyvänsä rakennuksessa talvella. Mielenkiintoista on myös se, että 13 henkilöä ilmoitti yöpyvänsä talvella tyhjässä asuinrakennuksessa, vaikka oli ilmoittanut tyhjän asuinrakennuksen olevan ei-talviasuttava. Nämä henkilöt yöpyivät tyhjässä asuinrakennuksessa talvella 1–20 yötä. Jotta voidaan saada parempi käsitys siitä, mitä vastaajat ovat talviasuttavuudella tarkoittaneet, esitellään seuraavaksi tyhjien asuinrakennuksien ominaisuuksia, jotka erittelevät talviasuttavia ja ei-talviasuttavia tyhjiä asuinrakennuksia toisistaan.

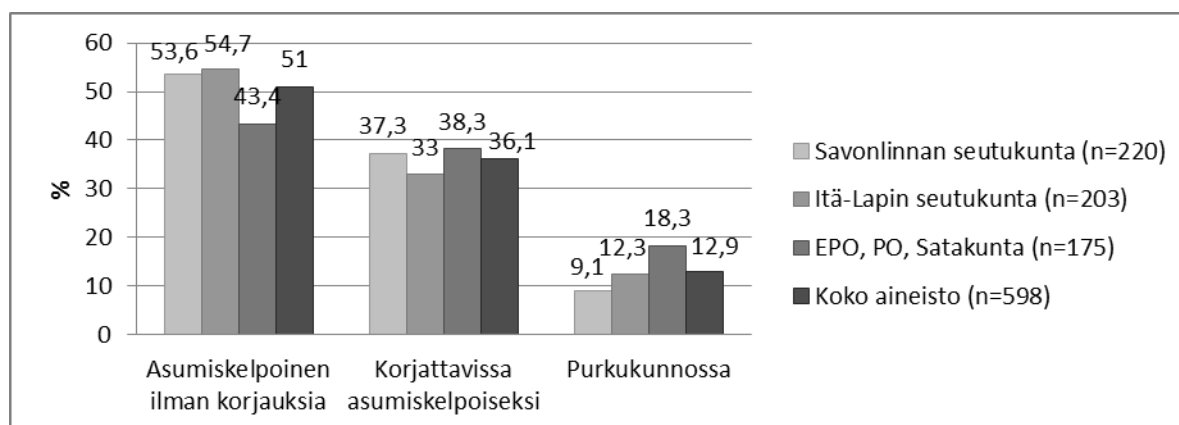
Tyhjän asuinrakennuksen varustetaso on vaikuttanut tyhjän asuinrakennuksen talviasuttavuuden arvioon (liite 3b). Esimerkiksi tyhjät asuinrakennukset, joissa pidetään peruslämpöä tai kuivanapitolämmitystä silloin, kun asuinrakennuksessa ei ole kukaan, on suurimmalta osin (94 %) arvioitu talviasuttaviksi. Myös ne tyhjät asuinrakennukset, joille on tehty korjauksia viimeisten viiden vuoden aikana, on yleensä (81,1 %) arvioitu talviasuttaviksi. Lisäksi talviasuttavat tyhjät asuinrakennukset ovat olleet keskimäärin vähemmän aikaa pois vakituisesta asuinkäytöstä. Talviasuttavat ovat keskimäärin olleet pois vakituisesta asuinkäytöstä 13,6 vuotta ja ei-talviasuttavat 21,2 vuotta.

Tyhjien asuinrakennuksien yleisimmät lämmitysmuodot olivat puu- ja sähkölämmitys (liite 3c). Puulämmitys oli käytössä valtaosassa (81,1 %) ja sähkölämmityskin puolella (51,8 %) rakennuksista. Pelkkä puulämmitys oli käytössä 37,4 prosentissa ja pelkkä sähkölämmitys 8,6 prosentissa rakennuksista. Sen sijaan sekä puu- että sähkölämmitys oli käytössä 41,3 prosentissa rakennuksista. ”Muun” lämmitysmuodon valitsi 9 prosenttia vastaajista, joista kolmasosalla (32,1 %) oli käytössä ilmalämpöpumppu ja 10,7 prosentilla maalämpö. Kolmasosa (32,1 %) muun lämmitysmuodon valinneista kertoi, että lämmitystä ei enää ollut tai rakennusta ei enää lämmitetty mitenkään. Tämä vastaa 2,9 prosenttia koko kyselyyn vastanneista.

Verkkosähkö oli käytettävissä suurimmassa osassa (80,5 %) tyhjästä asuinrakennuksista (liite 3d). Lähes puolet vastaajista ilmoitti, että rakennuksessa on vesi wc. Noin puolet (52 %) ilmoitti, että rakennuksessa on vesi wc.

vastaajista ilmoitti, että tyhjä asuinrakennus on kylmillään tai sitä ei huolleta silloin, kun asuinrakennuksessa ei oleskella. Sen sijaan 39,5 prosentissa rakennuksista oli käytössä peruslämpö tai kuivanapitolämmitys.

Puolet (51 %) tyhjästä asuinrakennuksista olivat vastaajan arvion mukaan asumiskelpoisia ilman korjauksia. Korjattavissa asumiskelpoisiksi oli 36,1 prosenttia ja purkukunnossa oli 12,9 prosenttia tyhjästä asuinrakennuksista. Myös näissä vastauksissa täytyy ottaa huomioon se, että tyhjän asuinrakennuksen kunnan arviointi perustui vastaajan omaan mielipiteeseen. Tyhjiä asuinrakennuksien kunto vaihtelee kyselyn eri kohdealueilla (kuva 19). Tyhjit asuinrakennukset ovat huonokuntoisimpia Länsi-Suomen tutkimusalueella, mikä osaltaan selittyy sillä, että rakennuskanta on vanhinta tällä alueella kyselyvastauksien perusteella. Yksi syy voi olla myös se, että Savonlinnan ja Itä-Lapin seutukunnan vastaajat ovat koostuneet Länsi-Suomen tutkimusaluetta enemmän tyhjän asuinrakennuksen aktiivisimmista käyttäjistä, jolloin myös rakennukset ovat todennäköisemmin käyttökelpoisempia.

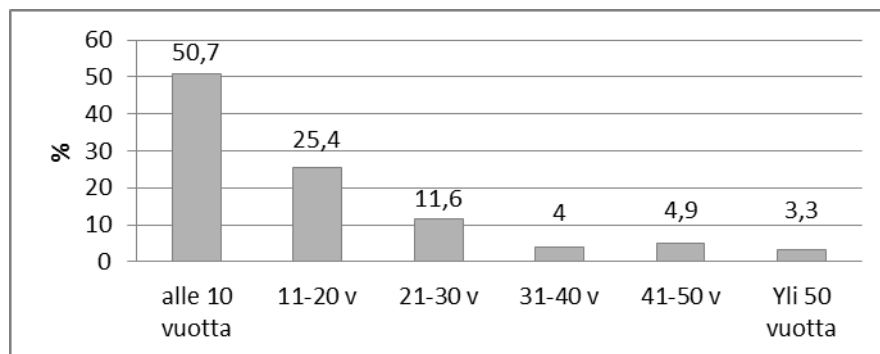
Kuva 19. Tyhjän asuinrakennuksen kunto kyselyn eri kohdealueilla.

5.2 Asukkaiden elämää maaseudulla

5.2.1 Tyhjiä asuinrakennuksien käyttöhistoria

Tyhjiä asuinrakennuksien käyttöhistoria kertoo osaltaan maaseutuasumisen muutoksesta. Miksi ollaan tässä tilanteessa, että rakennukset ovat tyhjiillään? Miksi rakennukset ovat jääneet pois vakituisesta asuinkäytöstä ja kuinka kauan rakennukset ovat olleet pois vakituisesta asuinkäytöstä? Entä minkälaisia siteitä nykyisillä omistajilla on näihin rakennuksiin?

Kyselyvastaajista tyhjän asuinrakennuksen omistajia oli 90,3 prosenttia, perikunnan edustajia 8,9 prosenttia ja hallintaoikeuden omistajia 0,8 prosenttia. Vastaukset eivät kuitenkaan olleet näin yksiselitteisiä, sillä joissakin tapauksissa oli vastattu useampi kohta, vastaaja oli saattanut kirjoittaa omistavansa esimerkiksi yhden kolmasosan tai vastaaja oli tehnyt oman kohdan, esimerkiksi ”kiinteistöyhtiö”. Kaiken kaikkiaan omistussuhteet voivat olla monimutkaisia, mikä voi olla yhtenä syynä rakennuksen tyhjillään oloon. Tyhjä asuinrakennus on keskimäärin omistettu 15,3 vuotta ja puolet rakennuksista on omistettu alle 10 vuotta (kuva 20).

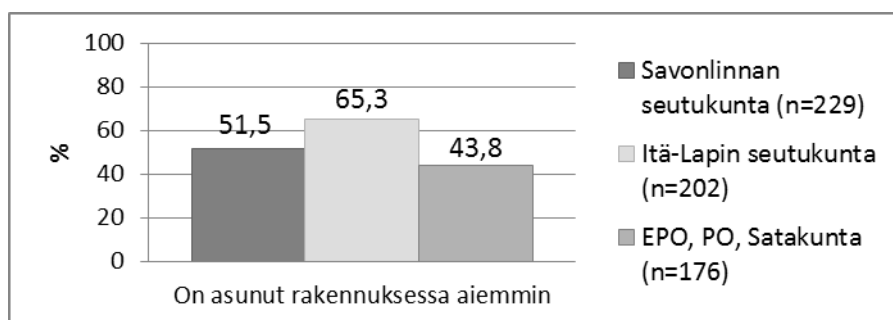
Kuva 20. Tyhjän asuinrakennuksen omistusaika (n=570).

Tyhjän asuinrakennuksen on itse rakentanut 7,1 prosenttia, ostanut 46,5 prosenttia ja perinyt 46,5 prosenttia vastaajista. Kysymys, jossa kysyttiin tyhjän asuinrakennuksen hankinta- tai saantitapaa osoittautui hankalaksi. Useat vastasivat sekä ostaneensa että perineensä tyhjän asuinrakennuksen. Tällaisissa tilanteissa rakennukset koodattiin perityiksi, jotta olisi voitu erottaa ryhmä, joka on todellisuudessa ostanut rakennuksen joltakin ulkopuoliselta taholta. Edelleen kuitenkin voidaan olettaa, että osa ”ostaja”-ryhmästä on sellaisia, jotka ovat nimenomaan ostaneet rakennuksen esimerkiksi perikunnalta, mutta eivät ole tuoneet sitä vastauksessaan ilmi.

Vastaajien ja heidän puolisoitensa aiempia siteitä tyhjään asuinrakennukseen ja kiinteistöön pystyy tarkastelemaan kysymyksessä, jossa kysyttiin rakennuksen tai kiinteistön merkityksiä (liite 3e). Reilusti yli puolet (57,3 %) vastasi tyhjän asuinrakennuksen olevan vanhempien, isovanhempien tai muiden sukulaisten kotipaikka, mikä viittaa siihen, että vastaajalla tai vastaajan puolisoilla on sukujuuria tai sukusiteitä rakennukseen tai kiinteistöön. Vastaavasti viidesosa ilmoitti, ettei paikkaan liity erityistä tunnesidettä. Se, että reilusti yli puolella on sukujuuria tai sukusiteitä tyhjään asuinrakennukseen vahvistaa entisestään tietoa siitä, että tyhjän asuinrakennuksen ulkopuoliselta taholta ostaneiden ryhmä on pienempi kuin edellä mainittu 46,5 prosenttia.

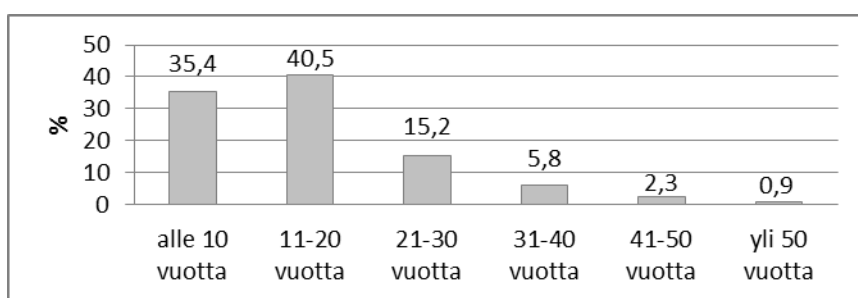

Lisäksi aiemmista siteistä tyhjiin asuinrakennukseen kertoo vastaajan aiempi asuminen tyhjässä asuinrakennuksessa. Vastaajista hieman yli puolet (53,9 %) on asunut rakennuksessa aiemmin itse ja hieman alle puolet (46,1 %) ei ole asunut. Vastaajien aiempi asuminen rakennuksessa vaihtelee kyselyn kohdealueiden välillä (kuva 21). Länsi-Suomen tutkimusalueen vastaajat ovat vähiten asuneet rakennuksessa aiemmin itse ja Itä-Lapin seutukunnan vastaajat ovat eniten asuneet rakennuksessa itse. Itä-Lapin seutukunnan suurempi prosenttiosuus voi johtua siitä, että tyhjien asuinrakennuksien aktiivisempi käyttäjäryhmä on vastannut kyselyyn ja he ovat juuri niitä, jotka ovat asuneet aiemmin itse rakennuksessa.

Kuva 21. Vastaajan aiempi asuminen tyhjässä asuinrakennuksessa alueittain tarkasteltuna (n=607).

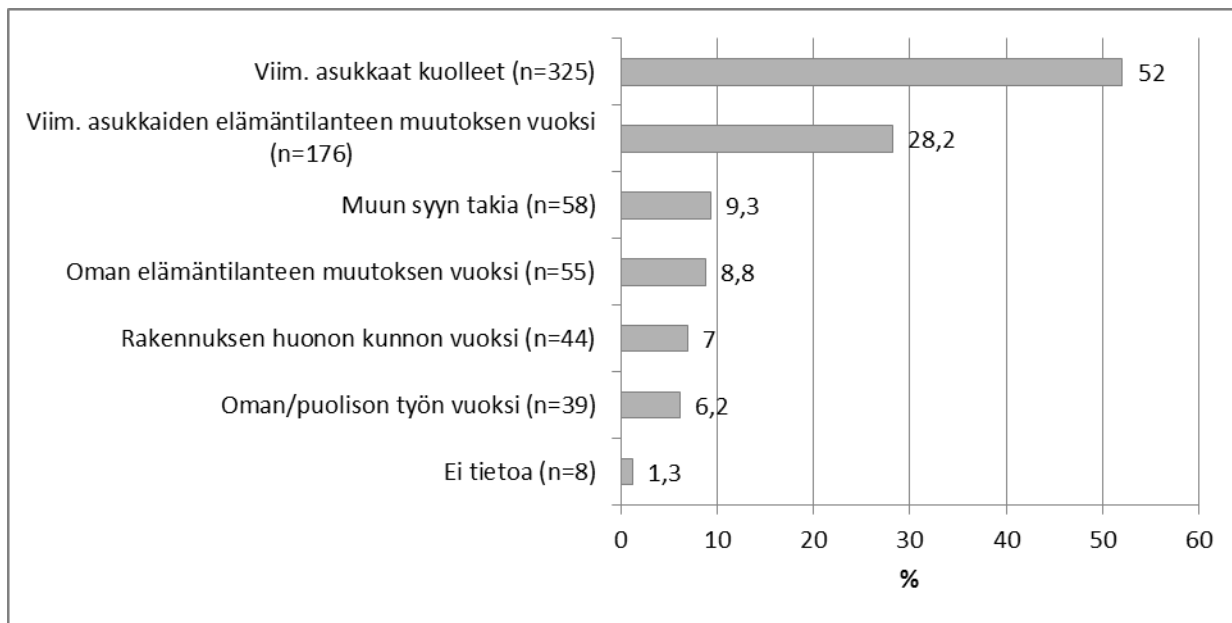
Tyhjä asuinrakennus on keskimäärin ollut pois vakituisesta asuinkäytöstä 16,6 vuotta ja valtaosa rakennuksista on ollut pois vakituisesta asuinkäytöstä alle 20 vuotta (kuva 22). Vastaajista 76,3 prosenttia käyttää rakennusta itse ja 40,1 prosentilla rakennuksista on myös muita käyttäjiä. Muut käyttäjät ovat pääasiassa sukulaisia (30,2 %) tai ystäviä (8 %). Tyhjiissä asuinrakennuksissa, joita vastaaja ei itse käytä, suurimmassa osassa (84,2 %) ei ole muitakaan käyttäjiä.

Kuva 22. Jakauma, kuinka kauan tyhjä asuinrakennus on ollut pois vakituisesta asuinkäytöstä (n=573).

Tyhjät asuinrakennukset ovat olleet edelliseltä käyttötarkoitukseltaan pääasiassa maatilan asuinrakennuksia (42,2 %) tai muita asuinrakennuksia (44,2 %). Yleisin syy siihen, miksi rakennus on jäänyt pois vakituisesta asuinkäytöstä, on, että viimeiset vakituiset asukkaat ovat

kuolleet (kuva 23). Toiseksi yleisempänä syynä on, että viimeiset vakituiset asukkaat ovat muuttaneet pois elämäntilanteen muutoksen vuoksi. Kolmanneksi yleisemmäksi syyksi on valittu ”muu syy”, johon sai itse kirjoittaa selvityksen. Yleisimpänä syynä on, että rakennus on vapaa-ajan asuntona tai kesäpaikkana (13,8 %). Lisäksi syiksi on ilmoitettu, ettei rakennus ole koskaan ollut vakituksessa käytössä tai asuinkäytössä (6,9 %), palvelut ovat liian kaukana (5,2 %) tai että on rakennettu uusi talo (5,2 %).

Kuva 23. Syitä, minkä takia rakennus on jäänyt pois vakituisesta asuinkäytöstä. Useamman vastausvaihtoehdon valitseminen oli sallittua.

Kuten on aikaisemmin todettu, on suurin osa kyselyn tyhjästä asuinrakennuksista rakennettu 1940- ja 1950-luvuilla ja muutenkin valtaosa on rakennettu ennen 1960-lukua. Ennen 1960-lukua rakennettujen tyhjiä asuinrakennuksien yleisin syy rakennuksen vakituisen asuinkäytön poisjäännille on se, että viimeiset vakituisen asukkaat ovat kuolleet (55,9 %) ja viimeiset vakituiset asukkaat ovat muuttaneet pois elämäntilanteen muutoksen vuoksi (29,3 %). Myös 1960–1989 välisenä aikana yleisimpinä syinä on ollut viimeisten vakituisten asukkaiden kuolema (45,2 %) ja viimeisten vakituisten asukkaiden muutto pois elämäntilanteen muutoksen vuoksi (29,8 %). Sen sijaan vuonna 1990 ja sen jälkeen rakennetut tyhjat asuinrakennukset (23 kpl) ovat jääneet pois vakituisesta asuinkäytöstä yleisemmin ”muun syyn” takia (34,8 %), sen vuoksi, että vastaaja itse on muuttanut pois oman tai puolison työn vuoksi (13 %), viimeisten vakituisten asukkaiden elämäntilanteen muutoksen vuoksi (13 %), viimeisten vakituisten asukkaiden kuoltua (8,7 %) tai koska vastaaja on muuttanut pois muun elämäntilanteen muutoksen vuoksi (4,3 %). ”Muun syyn” valinneista puolet viittaa vapaa-ajan asutukseen.

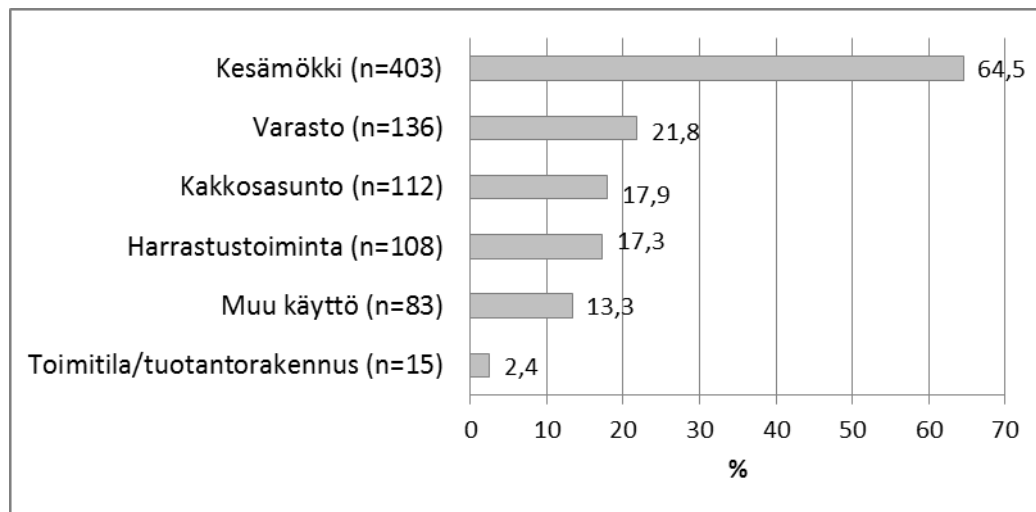
Yhteenvedona voi siis sanoa, että vanhempi rakennuskanta on jäänyt tyhjilleen viimeisten vakituisten asukkaiden kuoleman jälkeen ja viimeisten vakituisten asukkaiden elämäntilanteen muutoksen vuoksi tapahtuneen muuton takia. Sen sijaan uudemman rakennuskannan syyt tyhjänä oloon ovat moninaisemmat. Syinä tyhjänä oloon uudemmassa rakennuskannassa ovat pääasiassa muunlaiset elämäntilanteen muutokset. Lisäksi uudemman rakennuskannan vapaa-ajan asumiskäyttöön viitanneiden vastaajien keskuudessa on todennäköisesti tapahtunut virheitä rakennuksen rekisteröinnissä. Toisaalta täytyy muistaa se, että vuonna 1990 tai sen jälkeen rakennettuja tyhjiä asuinrakennuksia ei ollut kyselyaineistossa kovin montaa.

5.2.2 Tyhjistä asuinrakennuksista 70 % vapaa-ajan asutokäytössä

Kuten edellä havaittiin, on useita syitä siihen, miksi rakennukset ovat jääneet pois vakituisesta asuinkäytöstä. Kiinnostavaa onkin, miten rakennuksia käytetään tällä hetkellä. Tyhjän asuinrakennuksen käyttötarkoitusta kysyttäessä vastaajan oli mahdollista valita useampi vastausvaihtoehto (kuva 24). Yleisimmin (64,5 %) oli valittu kesämökkikäyttö. Vastaajat, jotka olivat valinneet käyttötarkoitukseksi ainoastaan kesämökin, kattoivat 37,4 prosenttia vastaajista. Pelkän kakkosasutokäytön oli valinnut 4,6 prosenttia vastaajista ja pelkän varastokäytön 10,2 prosenttia vastaajista. Lisäksi vastaajista 12 prosenttia oli valinnut sekä kesämökkikäytön että kakkosasutokäytön. ”Muu käyttö”- kohtaan oli yleisemmin (39,5 %) vastattu, että rakennus on tyhjillään tai rakennusta ei käytetä mitenkään tai, että rakennusta käytetään taukotupana metsätöitä varten (18,5 %). Lisäksi neljä vastaaja (4,9 %) ilmoitti, että tyhjää asuinrakennusta käytetään vakituisena asutona nyt tai vuoden 2012 aikana.

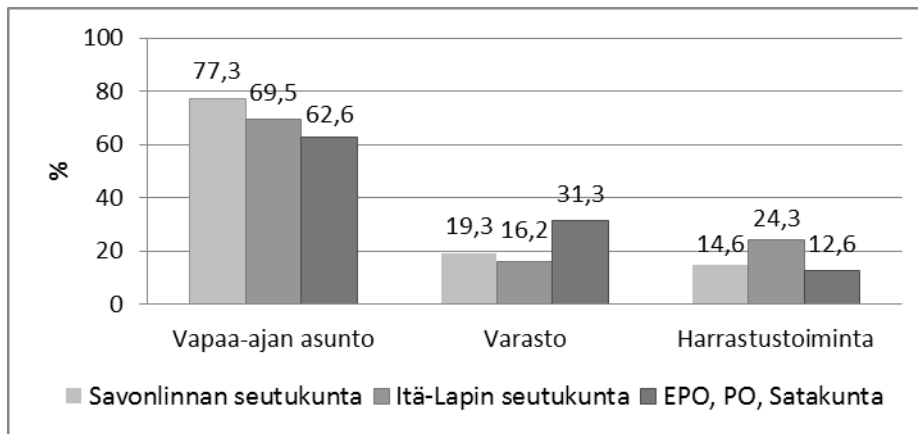
Sen sijaan ne vastaajat, jotka vastasivat, että rakennus on joko kesämökkikäytössä tai kakkosasutokäytössä tai olivat valinneet molemmat vaihtoehdot, kattoivat yhteensä 70,4 prosenttia vastaajista. Tästä eteenpäin tätä ryhmää kutsutaan tyhjien asuinrakennuksien vapaa-ajan asutokäyttäjiksi. Nämä ryhmät on yhdistetty, sillä kesämökkikäyttöä ja kakkosasutokäyttöä voidaan pitää toistensa kaltaisina käyttömuotoina. Kesämökkeily ja kakkosasuminen ovat kumpikin vapaa-ajan asumista, sillä vakituinen asunto ja arkielämä ovat jossakin muualla (esim. Ahlqvist ym. 2008, 10.) Kesämökkeilyllä tarkoitetaan lähinnä kesäaikaan painottuvaa vapaa-ajan asumista, kun kakkosasumisella puolestaan viitataan usein ympärivuotiseen vapaa-ajan asumiseen hyvin varustelluilla vapaa-ajan asunnoilla (esim. Aho & Ilola 2006, 148–150). Kyselyvastauksissa täytyy kuitenkin huomioda se, että tyhjän asuinrakennuksen käyttötarkoituksen määrittely on vastaajan omakohtainen tulkinta. Ei voida

tietää, miten kukin vastaaja on esimerkiksi kokenut kesämökin ja kakkosasunnon käsitteiden erot. Ne, jotka eivät vastanneet käyttävänsä rakennusta vapaa-ajan asumiseen, käyttävät rakennusta varastona (43,2 %), ”muuten” (36,8 %), harrastustoimintaan (13 %) tai toimitilana (2,7 %).

Kuva 24. Tyhjän asuinrakennuksen käyttötarkoitukset. Useamman vastausvaihtoehdon valitseminen oli sallittua.

Kyselyyn vastanneista valtaosa (70,4 %) siis kertoo käyttävänsä tyhjää asuinrakennusta vapaa-ajan asumiseen. Tässä kyselyssä tyhjien asuntojen vapaa-ajan asutuskäyttö on huomattavasti suurempaa kuin vuonna 1994 tehdyssä tutkimuksessa, jonka mukaan Oulussa tyhjiä asuinnoista oli vapaa-ajan asutuskäytössä 8,3 prosenttia ja Tyrnävällä 17 prosenttia (Kettunen 1994, 20–37). Lukemat eivät ole täysin vertailukelpoisia, sillä vuoden 1994 tutkimuksessa kohdejoukkona olivat ilmeisesti kaikki yksityiset tyhjän asunnon omistajat. Sen sijaan tässä kyselytutkimuksessa kohdejoukkoa oli rajattu yksityisomistuksessa yksin kiinteistöllä olevien rakennuksien omistajiin. Toisaalta hieman enemmän tämän kyselytutkimuksen kanssa samansuuntaisia vapaa-ajan asumisen tuloksia on saatu Savonlinnasta, jossa noin puolet asumattomista omakotitaloista oli vapaa-ajan asumiskäytössä vuonna 2006 (Peltonen 2008, 29). Vuoden 1994 tutkimuksen vapaa-ajan asutuskäyttösuudet kertovat kuitenkin siitä, että tyhjien asuntojen vapaa-ajan asutuskäyttö vaihtelee alueittain. Tämä ilmeni myös tässä tutkimuksessa. Savonlinnan seutukunnan vastauksista 77,3 prosenttia käyttää rakennusta vapaa-ajan asuntona (kuva 25). Vastaavat lukemat Itä-Lapin seutukunnalle ovat 69,5 prosenttia ja Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Satakunnan kuntien alueelle 62,6 prosenttia.

Kuva 25. Tyhjän asuinrakennuksen käyttötarkoituksen vaihtelut kohdealueittain.

Vapaa-ajan asumiskäytön lisäksi myös muut tyhjän asuinrakennuksen käyttötarkoitukset vaihtelevat hieman kohdealueittain. Tässä täytyy kuitenkin huomioida se, että yleensä käyttötarkoitukseksi on valittu useampi vaihtoehto. Tyhjiä asuinrakennuksien varastokäyttö erottuu Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Satakunnan alueella ja harrastuskäyttö Itä-Lapin seutukunnan alueella (kuva 25). Länsi-Suomen tutkimusalueen varastokäyttö saattaa selittyä sillä, että alueella on perinteisesti harjoitettu paljon yritystoimintaa, joten saattaa olla, että tyhjiä asuinrakennuksia ja pihapiirin muita rakennuksia tarvitaan esimerkiksi yritysten varastoina tai toisaalta yritystoiminnan loputtua rakennus on jäänyt varastoksi. Rakennus on saattanut olla myös aikaisemmin maatila ja maanviljelyn loputtua on rakennus jäänyt tyhjilleen ja varastoksi. Itä-Lapin harrastuskäyttö selittyy sillä, että alueella on useita laskettelukeskuksia (Pyhä- ja Luostotunturit, Sallatunturi), jotka houkuttelevat luultavasti talviurheilun ystäviä käymään omistamillaan tyhjiillä asuinrakennuksilla. Lisäksi Itä-Lapin seutukunnan alueella on Pyhä-Luoston kansallispuisto ja Riisitunturin kansallispuisto, jotka todennäköisesti myös houkuttelevat retkeilijöitä ja patikoitsijoita alueelle. Toisaalta metsästys ja kalastus sekä talviaika ja syksyn ruska-aika toimivat myös varmasti vetovoimatekijöinä ja selittävät tyhjiä asuinrakennuksien harrastuskäyttöä Itä-Lapin seutukunnassa.

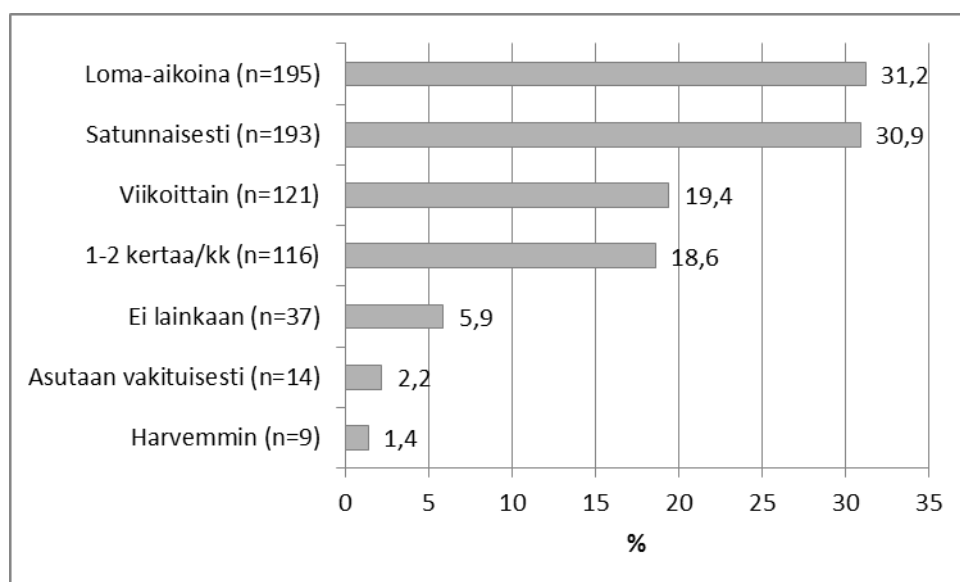
5.2.3 Tyhjissä asuinrakennuksissa vietetty aika

Kuten aikaisemmin todettiin, on tyhjän asuinrakennuksen käyttötarkoituksen määrittely vastaajan omakohtainen tulkinta. Vaikka 70 prosenttia ilmoitti käyttävänsä tyhjiä asuinrakennusta vapaa-ajan asumiseen, ovat vastaajien käsitykset vapaa-ajan asutuksesta erilaisia. Jotta todella voidaan tietää, mitä vapaa-ajan asutuskäyttö tässä tapauksessa on, täytyy tarkastella kaikkien tyhjiä asuinrakennuksien käyttöastetta ja verrata sitä tyhjiä

asuinrakennuksien vapaa-ajan asutokäyttäjiin. Seuraavaksi tarkastellaan sitä, kuinka usein tyhjässä asuinrakennuksessa käydään, kuinka pitkiä aikoja tyhjässä asuinrakennuksessa oleskellaan käyntikerran aikana ja kuinka pitkiä aikoja tyhjässä asuinrakennuksessa yövytään vuoden aikana. Lisäksi käsitellään tekijöitä, jotka vaikuttavat tyhjän asuinrakennuksen käyttöasteeseen.

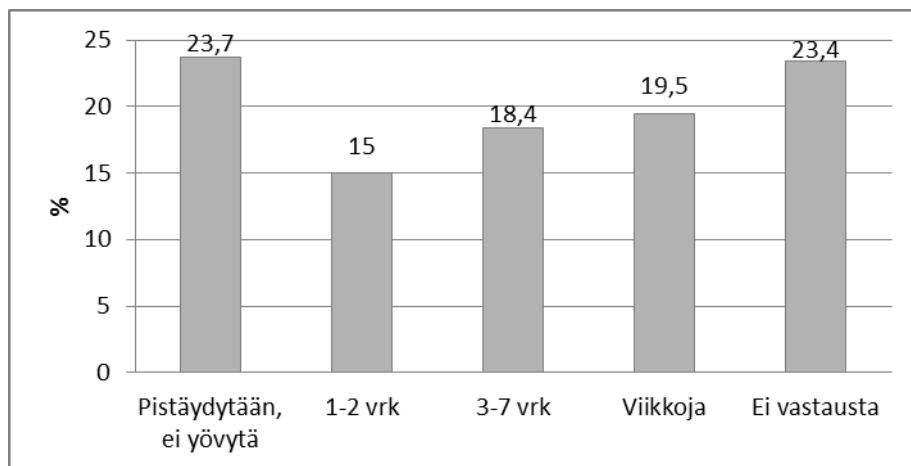
Tyhjällä asuinrakennuksella käytiin yleisemmin sekä loma-aikoina että satunnaisesti (kuva 26). Yllättävän moni käy tyhjällä asuinrakennuksella myös viikoittain tai 1–2 kertaa kuukaudessa. Viikoittain tai pari kertaa kuukaudessa kävijöistä kutakuinkin puolet on työssäkäyviä ja puolet eläkeläisiä. Viikoittain tyhjässä asuinrakennuksessa käyvistä 45,9 prosenttia on työelämässä palkansaajina tai yrittäjinä olevia ja eläkeläisiä on 44,1 prosenttia. Pari kertaa kuukaudessa käyvistä hieman yli puolet (52,2 %) on työelämässä palkansaajina tai yrittäjinä ja hieman alle puolet (45,1 %) eläkeläisiä. Ainakin nämä työssäkäyvät ovat todennäköisemmin viikonloppukävijöitä.

Vastaajista hyvin pieni osa (2,2 %) ilmoitti asuvansa rakennuksessa vakituisesti (kuva 26). Heistä suurinta osaa voidaan pitää osa-aika-asujina, sillä he ilmoittivat asuvansa rakennuksessa kesät tai esimerkiksi 4–6 kuukautta vuodessa. Ainoastaan kaksi vastaajaa vaikutti vastauksiensa perusteella asuvansa rakennuksessa vakituisesti ympäri vuoden ja yksi oli vuokrannut asunnon ulkopuoliselle vakituiseen asuinkäyttöön.

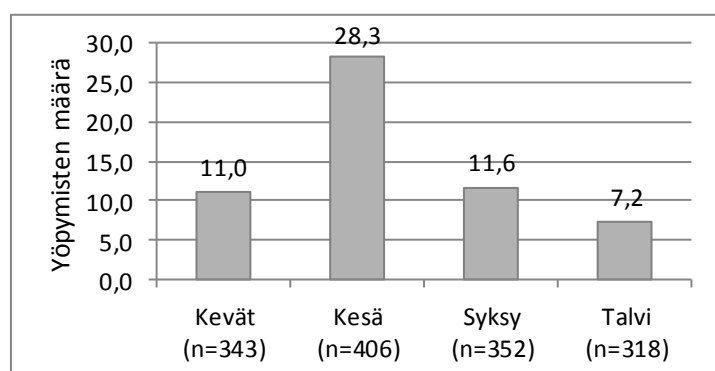
Kuva 26. Käyntitiheys tyhjässä asuinrakennuksessa. Useamman vastausvaihtoehdon valitseminen oli sallittua.

Hieman yli puolet (52,9 %) kyselyyn vastanneista ilmoitti oleskelevansa rakennuksessa yhden tai useamman vuorokauden käyntikerran aikana (kuva 27). Täytyy kuitenkin huomioida, että lähes neljäsosa (23,4 %) kyselyyn vastanneista ei vastannut oleskeluaikoja koskevaan kysymykseen lainkaan tai kyselyn koodausvaiheessa vastausta ei voinut koodata. Vastauksia ei koodattu, jos vastaaja oli vastannut esimerkiksi useamman vaihtoehdon.

Kuva 27. Oleskelu tyhjässä asuinrakennuksessa käyntikerran aikana (n=625).

Paremmen käsityksen tyhjässä asuinrakennuksessa yöpymisestä saa kysymyksestä, jossa kysyttiin öiden määriä eri vuodenaikoina. Vastaaja sai kirjoittaa yövyttyjen öiden lukumäärän kevään, kesän, syksyn ja talven kohdalle. Tämän kysymyksen perusteella reilusti yli puolet kyselyyn vastanneista (59,5 %, n=372) yöpyy tyhjässä asuinrakennuksessa. Keskimäärin rakennuksessa yövytään 53 yötä vuodessa. Keväällä vietetään keskimäärin 11 yötä, kesällä eniten eli 28 yötä, syksyllä 12 yötä ja talvella 7 yötä (kuva 28).

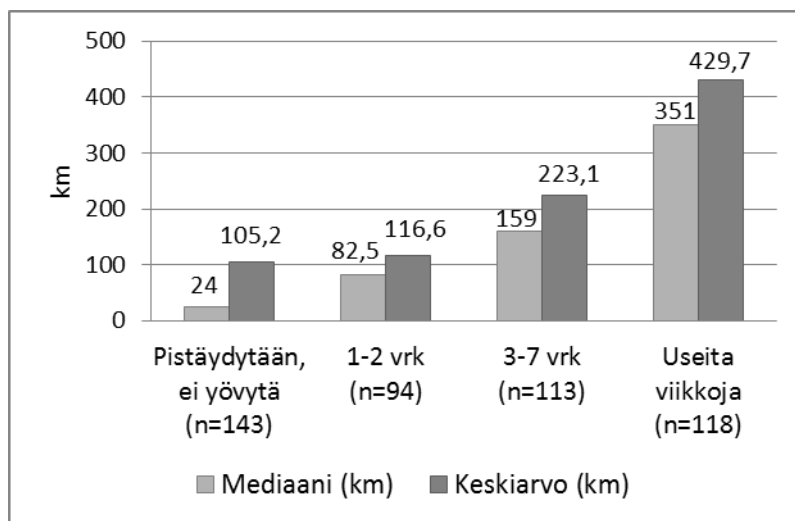

Kuva 28. Keskimäärin tyhjässä asuinrakennuksessa vietetyt yöt eri vuodenaikoina.

Huomion arvoista on, että vastaajan vakituisen asunnon ja tyhjän asuinrakennuksen välimatkalla on vaikutusta tyhjässä asuinrakennuksessa oleskelun pituuteen ja käyntitiheyteen rakennuksessa.

Mitä lähempänä tyhjä asuinrakennus sijaitsee vastaajan vakituista asuntoa, sitä useammin siellä käydään. Mediaanivälimatka vakituisen asunnon ja tyhjän asuinrakennuksen välillä on 44 kilometriä niiden vastaajien keskuudessa, jotka ilmoittivat käyvänsä tyhjässä asuinrakennuksessa viikoittain. Vastaavasti pari kertaa kuukaudessa tyhjässä asuinrakennuksessa kävijöiden osalta mediaanivälimatka on 100 kilometriä ja satunnaisesti kävijöiden 200 kilometriä. Sen sijaan loma-aikoina tyhjässä asuinrakennuksessa kävijöiden mediaanivälimatka vakituiselta asunnolta tyhjälle asuinrakennukselle on jopa 275 kilometriä.

Välimatka vaikuttaa myös yöpymisten määrään. Kuvassa 29 on esitetty vastaajan vakituisen asunnon ja tyhjän asuinrakennuksen välimatkojen mediaanit ja keskiarvot suhteessa tyhjässä asuinrakennuksessa oleskeluun. Vastaajat, jotka ainoastaan pistäytyvät tyhjässä asuinrakennuksessa, tulevat lähialueilta. Vastaavasti henkilöt, jotka viettävät tyhjässä asuinrakennuksessa useita viikkoja käyntikerran aikana, tulevat pidemmän matkan takaa. Esimerkiksi mediaanivälimatka vastaajan vakituisen asunnon ja tyhjän asuinrakennuksen välillä on 24 kilometriä niiden vastaajien keskuudessa, jotka ainoastaan pistäytyvät tyhjässä asuinrakennuksessa. Vastaavasti mediaanivälimatka vastaajan vakituisen asunnon ja tyhjän asuinrakennuksen välillä on 351 kilometriä niiden vastaajien keskuudessa, jotka viettävät tyhjässä asuinrakennuksessa useita viikkoja käyntikerran aikana.

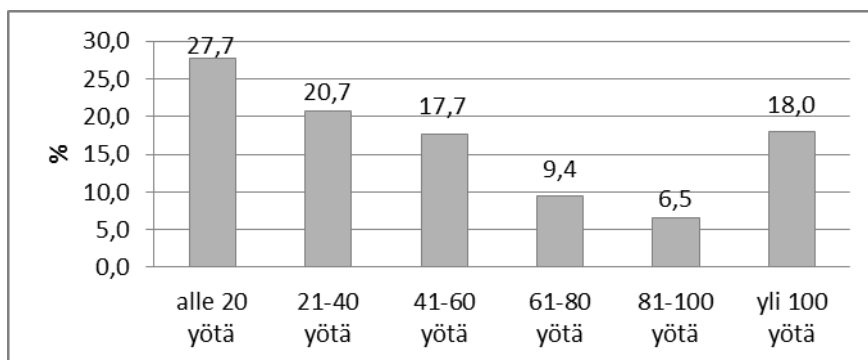
Kuva 29. Mediaanivälimatka ja keskimääräinen välimatka vakituisen asunnon ja tyhjän asuinrakennuksen välillä suhteessa rakennuksessa oleskeluun käyntikerran aikana.

Tyhjässä asuinrakennuksessa yöpyvien osuus vaihtelee kyselyn kohdealueilla. Eniten yövytään Itä-Lapissa (63,8 % vastaajista), lähes yhtä paljon Savonlinnan seutukunnassa (62,7 %) ja vähiten Länsi-Suomen tutkimusalueella (50,6 %). Mielenkiintoista tyhjässä asuinrakennuksessa

oleskelussa ovatkin kyselyn kohdealueiden erot (liite 3f). Länsi-Suomen tutkimusalueella tyhjässä asuinrakennuksessa pistäydytään eniten ja vietetään vähiten useita viikkoja. Itä-Lapin seutukunnassa sen sijaan vietetään eniten useita viikkoja. Eroja selittää varmasti vastaajan vakituisen asunnon ja tyhjän asuinrakennuksen välinen etäisyys. Savonlinnan seutukunnassa sijaitsevien tyhjiä asuinrakennuksien keskimääräinen etäisyys vastaajan vakitukselle asunnolle on 158,5 kilometriä, Itä-Lapissa 346,2 kilometriä ja Länsi-Suomen tutkimusalueella 123,3 kilometriä. Toisin sanoen kun tyhjän asuinrakennuksen omistaja matkustaa pitkän matkan tyhjälle asuinrakennukselle, viettää tämä siellä kerrallaan pidempiä aikoja. Vastaavasti kun välimatka on lyhyempi, voi rakennuksessa pistäytyä usein, eikä tarvetta ole pidempiaikaiselle oleskelulle. Toisaalta Länsi-Suomen tutkimusalueen pistäytyjien osuutta selittää luultavasti tyhjän asuinrakennuksen käyttötarkoitus. Tyhjän asuinrakennuksen varastokäyttö oli Länsi-Suomen tutkimusalueella yleisempää kuin kahdella muulla kohdealueella. Kun rakennusta käytetään varastona, ei todennäköisesti ole tarvetta pidempiaikaiselle oleskelulle.

Yövytyt yöt tyhjässä asuinrakennuksessa vaihtelevat vastaajien kesken suuresti (kuva 30). Vähimmillään rakennuksessa yövytään 1,5 yötä ja enimmillään jopa 285 yötä vuodessa. Yhtenä selittävänä tekijänä yövyttyjen öiden lukumäärissä ovat vastaajan elämäntilanteet. Vastaajat, jotka ilmoittivat asuvansa yksin, yöpyvät keskimäärin enemmän tyhjässä asuinrakennuksessa kuin esimerkiksi lapsiperheet. Myös eläkeläiset yöpyvät keskimäärin enemmän kuin työelämässä olevat. Yksin asuva yöpyy tyhjässä asuinrakennuksessa keskimäärin 59 yötä vuodessa, pariskunta 56 yötä vuodessa ja kahden vanhemman lapsiperhe 39 yötä vuodessa. Eläkeläinen yöpyy keskimäärin 58 yötä vuodessa, työelämässä palkansaajana oleva yöpyy 52 yötä ja työelämässä yrittäjän oleva 41 yötä vuodessa.

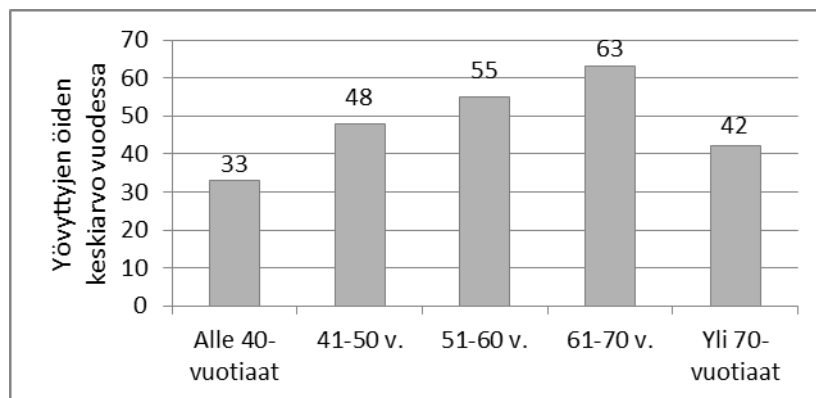

Kuva 30. Tyhjässä asuinrakennuksessa yövyttyjen öiden jakautuminen (n=372).

Elämäntilanteen lisäksi myös iällä on vaikutusta käyttöasteeseen. Ahlqvist ym. (2008, 23) toteavat, että omistajan iällä on melko suuri vaikutus vapaa-ajan asunnon käyttöasteeseen.

Vapaa-ajan asunnon omistajien ikääntyminen ja eläkkeelle jäänti tulevat lähitulevaisuudessa todennäköisesti lisäämään vapaa-ajan asumista. Tämä tarkoittaa sitä, että yhtäjaksoiset oleskelut kesämökillä lisääntyvät. Pitkäsen ja Kokin (2005, 38) mukaan iän vaikutus näkyy selvästi kesämökkien käyttöasteessa. Nuoremmat ikäpolvet viettivät kesämökillä vähemmän aikaa kuin vanhemmat. Vähiten aikaa kesämökeillä viettivät alle 40-vuotiaat, jotka viipyivät kesämökillä keskimäärin noin 40 päivää vuodessa. Pisimpään kesämökillä oleskelivat 60–75-vuotiaat, joille kertyi keskimäärin yli 90 kesämökkivuorokautta vuodessa. Iän vaikutus näkyy myös tyhjiin asuinrakennuksien käyttöasteessa.

Kun vertaillaan eri ikäryhmiä keskenään, yöpyivät alle 40-vuotiaat vastaajat tyhjässä asuinrakennuksessa keskimäärin vähiten vuoden aikana (kuva 31). Eniten tyhjässä asuinrakennuksessa yöpyivät 61–70-vuotiaiden ikäryhmä, joka yöpyi keskimäärin 63 vuorokautta vuodessa. Yli 70-vuotiaiden ikäryhmässä yöytyt yöt puolestaan vähenivät huomattavasti.

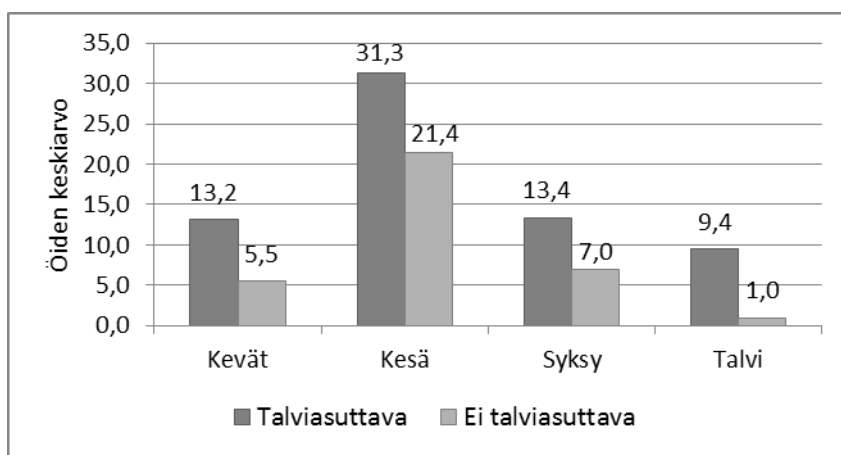

Kuva 31. Keskimäärin tyhjässä asuinrakennuksessa vietetyt yöt ikäryhmittäin.

Suurimmat erot ikäryhmien välillä yöpymisen suhteen ovat eläköityvien (61–70-vuotiaiden) ja ikääntyvien (yli 70-vuotiaiden) välillä ($p=0,014$) (liite 3g). Eläköityvien ikäryhmä yöpyy muihin ikäryhmiin verrattuna tyhjässä asuinrakennuksessa eniten, sillä kolmasosa (34,4 %) 61–70-vuotiaista yöpyy vuoden aikana tyhjässä asuinrakennuksessa yli 80 yötä. Eläkeiän kynnyksellä yöpymiset tyhjässä asuinrakennuksessa siis kasvavat. Kun ikää tulee lisää, yöpymiset vähenevät. Viidesosa (19,7 %) yli 70-vuotiaista yöpyy tyhjässä asuinrakennuksessa yli 80 yötä. Yli 70-vuotiaista lähemmäs puolet (43,9 %) yöpyy tyhjässä asuinrakennuksessa alle 20 yötä vuodessa, mikä on suurempi osuus kuin muissa ikäryhmissä. Ikä vaikuttaa samansuuntaisesti tyhjiin asuinrakennuksien käyttöasteeseen kuin kesämökkienkin. Eläkkeelle jäänti tosiaan lisää yöpymisvuorokausia, mutta toisaalta kun ikää tulee lisää, käyttöaste pienenee.

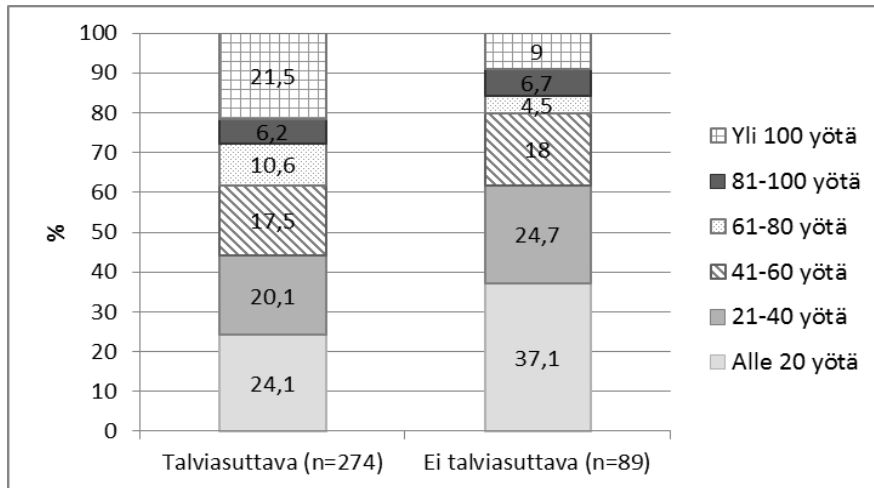
Lisäksi tyhjien asuinrakennuksien käyttöasteeseen vaikuttaa rakennuksien talviasuttavuus. Talviasuttavuus kertoo toisaalta myös tyhjän asuinrakennuksen kunnosta. Mitä paremmassa kunnossa tyhjä asuinrakennus on, sitä todennäköisemmin rakennusta käytetään vapaa-ajan asumiseen ja sitä todennäköisemmin rakennuksessa vietetään pidempiä aikoja. Toisaalta vaikutus voi olla myös päinvastainen eli mitä enemmän rakennusta käytetään, sitä paremmassa kunnossa sitä halutaan pitää.

Talviasuttavilla tyhjillä asuinrakennuksilla yövyttiin keskimäärin 62 vuorokautta vuodessa ja ei-talviasuttavilla 32 vuorokautta vuodessa. Myös kaikkina vuodenaikoina talviasuttavissa tyhjissä asuinrakennuksissa yövyttiin enemmän kuin ei-talviasuttavissa (kuva 32).

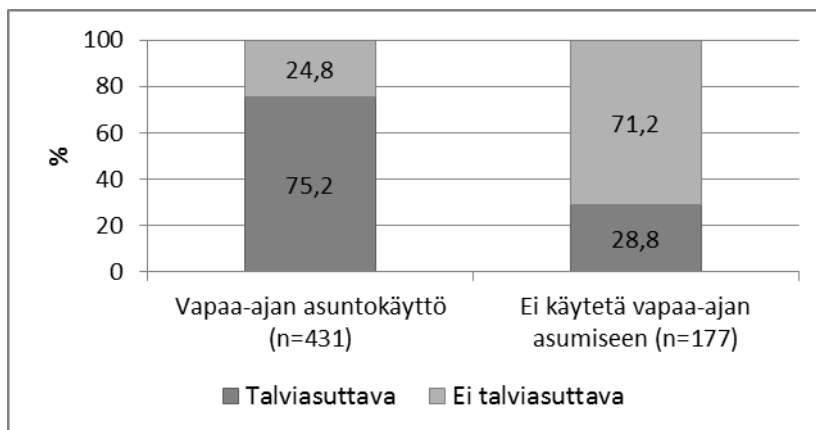
Kuva 32. Eri vuodenaikoina vietetyt yöt talviasuttavissa ja ei-talviasuttavissa tyhjissä asuinrakennuksissa.

Kuvassa 33 on esitetty, miten tyhjän asuinrakennuksen talviasuttavuus vaikuttaa rakennuksessa vuoden aikana vietettyjen öiden määrään ($p=0,020$). Talviasuttavissa tyhjissä asuinrakennuksissa yövytään yleisemmin alle 20 yötä ja hieman harvemmin 21–40 yötä, mutta varsin usein myös yli 100 yötä vuodessa. Vastaavasti ei-talviasuttavissa yövytään yleisemmin alle 20 yötä tai 21–40 yötä vuodessa, mutta ei juurikaan yli 100 yötä vuodessa. Suurimmat erot talviasuttavien ja ei-talviasuttavien tyhjien asuinrakennuksien välillä on nimenomaan silloin, kun rakennuksessa vietetään vuoden aikana yli 100 yötä. Talviasuttavissa tyhjissä asuinrakennuksissa viidesosassa (21,5 %) yövytään yli 100 yötä vuodessa, kun vastaavasti ei-talviasuttavissa ainoastaan kymmenesosassa yövytään yli 100 yötä vuodessa.

Kuva 33. Talviasuttavuus vaikuttaa yöpymisten määrään.

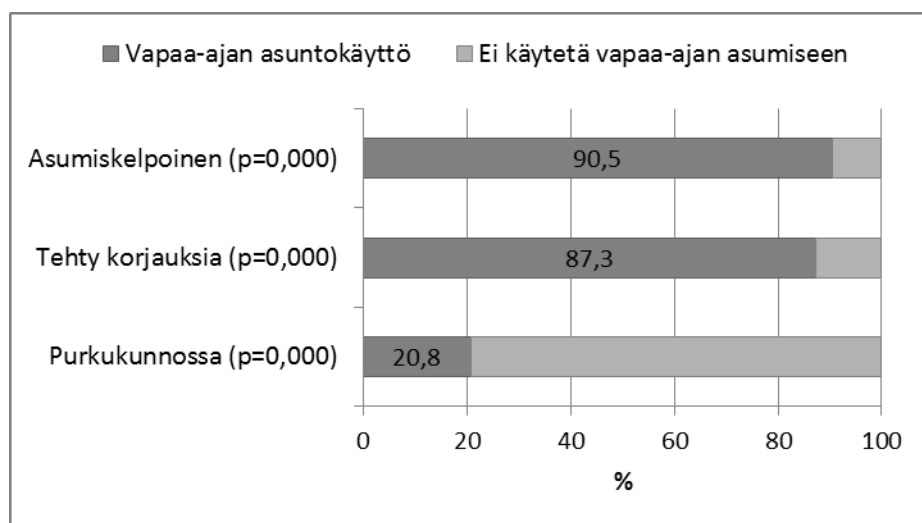
Jos tyhjä asuinrakennus on talviasuttava, käytetään sitä suuremmalla todennäköisyydellä vapaa-ajan asumiseen ($p=0,000$). Valtaosa (75,2 %) vapaa-ajan asumiskäytössä olevista tyhjästä asuinrakennuksista on talviasuttavia (kuva 34). Vastaavasti tyhjästä asuinrakennuksista, joita ei käytetä vapaa-ajan asumiseen, ainoastaan alle kolmasosa (28,8 %) on talviasuttavia.

Kuva 34. Talviasuttavia tyhjiä asuinrakennuksia käytetään enemmän vapaa-ajan asumiseen.

Lisäksi parempikuntoisia tyhjiä asuinrakennuksia käytetään suuremmalla todennäköisyydellä vapaa-ajan asumiseen. Asumiskelpoisiksi arvioituista tyhjästä asuinrakennuksista suurinta osaa (90,5 %) käytetään vapaa-ajan asumiseen (kuva 35). Myös niistä tyhjästä asuinrakennuksista, joihin on tehty korjauksia viimeisten viiden vuoden aikana, valtaosaa käytetään vapaa-ajan asumiseen. Vertailun vuoksi kuvassa 35 on nähtävissä myös purkukuntoisiksi arvioitujen tyhjen asuinrakennuksien vapaa-ajan asutuskäyttöosuudet. Purkukuntoisiksi arvioituista tyhjästä asuinrakennuksista viidesosaa käytetään vapaa-ajan asumiseen ja oletetusti purkukuntoisista suurinta osaa ei käytetä vapaa-ajan asumiseen. Toisaalta on hieman yllättävää, että

purkukuntoisiksi arvioituja on sanottu käytettävän vapaa-ajan asumiseen ylipäätään. Täytyy kuitenkin muistaa, että rakennuksen kunnan arviointi on ollut vastaajan omassa harkinnassa, ja että myös vapaa-ajan asuntokäytön merkitys vastaajien kesken vaihtelee.

Kuva 35. Hyväkuntoisia tyhjiä asuinrakennuksia käytetään todennäköisemmin vapaa-ajan asumiseen.

Jotta saadaan parempi käsitys tyhjiä asuinrakennuksien käyttöasteesta, on sitä hyvä verrata johonkin. Tässä tapauksessa tyhjiä asuinrakennuksien käyttöastetta on verrattu kesämökkien käyttöasteeseen. Kesämökkibarometrin mukaan kesämökkien keskimääräinen käyttöaste vuodessa oli 75 vuorokautta. Yli puolella kesämökeistä oleskeltiin yli 60 vuorokautta vuodessa ja kesäkuukausina kesämökkiä käytettiin odotetusti eniten. (Nieminen 2010, 31.) Ahlqvistin ym. (2008, 23) tutkimuksen mukaan kesämökeillä vietettiin keskimäärin jopa 85 vuorokautta vuodessa. Ahon ja Ilolan (2006, 61) tutkimuksessa vapaa-ajan asuntojen vuoden keskimääräinen käyttövuorokausien määrä oli 77,6. Kesämökkien käyttöaste näyttää vaihtelevan tutkimusten välillä, mutta tyhjiä asuinrakennuksien keskimääräinen 53 yötä vuodessa on suuruusluokaltaan selvästi alhaisempi kuin kesämökkien käyttöaste.

Tyhjässä asuinrakennuksessa yöpyvistä valtaosa (91,1 %) ilmoitti käyttävänsä tyhjää asuinrakennusta vapaa-ajan asumiseen. Vastaavasti kaikista vapaa-ajan asuntokäyttäjistä 77 prosenttia ilmoitti yöpyvänsä tyhjässä asuinrakennuksessa. Toisin sanoen lähes kaikki henkilöt, jotka yöpyvät tyhjässä asuinrakennuksessa myös käyttävät tyhjää asuinrakennusta vapaa-ajan asumiseen. Sen sijaan kaikki vapaa-ajan asuntokäyttäjät eivät yövy rakennuksessa vaan osa ainoastaan pistäytyy. Tämä kertoo siitä, että vapaa-ajan asuntokäyttö on vastaajien kesken erityyppistä.

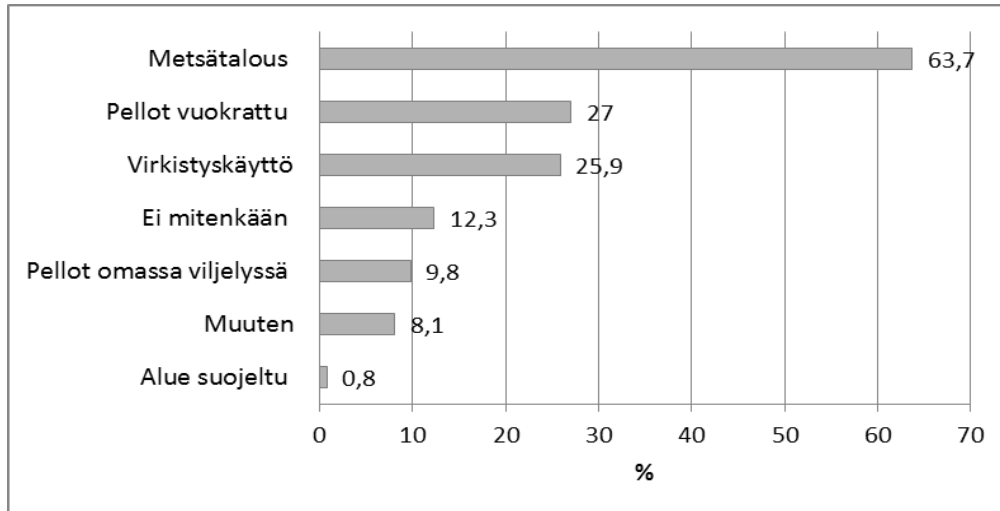
Vapaa-ajan asuminen onkin monipuolistunut. Perinteinen kesämökkeily on saanut rinnalleen muita vapaa-ajan asumisen vaihtoehtoja. (Rytkönen & Kirkkari 2010, 92.) Vuori (1966, 48) toteaa, että 1960-luvulla kesäasunto alkoi muuttua vapaa-ajan asunnoksi. Kesäasuntoa alettiin käyttää perheen asuntona muulloinkin kuin kesällä. Kesäasunnolla alettiin viettää myös talvikauden loma-ajat ja viikonloput. Kariston (2006, 130–133) mukaan rakennemuutos ja kaupungistuminen toisen maailmansodan jälkeen tekivät kesämökeistä ison yhteiskunnallisen instituution. Yhteiskunnan muuttuessa mökit edustavat pysyvyyttä ja paikallisuutta. Ne ovat silta siihen maailmaan, joka oli ennen kaupungistumista, rakennemuutosta, kulttuurin murroksia ja globalisaatiota. Sitä mukaan kuin perinteinen mökkeilytyyli murentuu, syntyy uusia tyylejä. Ajat muuttuvat ja mökkeilytyylit niiden mukana. Hirvosen ja Puustisen (2008, 8) mukaan muunlaisia vapaa-ajan asumisen ja -asuntojen muotoja ovat muun muassa pienten maatilojen renessanssi sekä golfkenttien, laskettelurinteiden ja muiden matkailukeskusten ympäristöjen voimakas rakentaminen.

5.2.4 Tyhjiä asuinrakennuksien yhteydessä olevat maa-alueet

Vastaajista reilusti yli puolet (63,5 %) ilmoitti omistavansa tontin tai kiinteistön yhteydessä tai välittömässä läheisyydessä metsää, peltoa tai molempia. Metsää omistettiin keskimäärin 17 hehtaaria ja yleisimmin (moodi) 2 hehtaaria. Peltoa omistettiin keskimäärin 3 hehtaaria moodin ollessa myös 3 hehtaaria. Osa näistä tyhjiä asuinrakennuksien kiinteistöistä lienee maanhankintalain nojalla perustettuja tiloja. Maanhankintalain mukaiseen toimintaan muodostettiin käyttötarkoitukseltaan vaihtelevan laatuista ja kokoista tiloja. Viljelystilat oli tarkoitettu maatiloiksi, jotka maatalouden avulla pystyivät elättämään omistajansa. Asuntoviljelystilojen tarkoituksena oli, että lisäansiota oli hankittava tilan ulkopuolelta. Asuntotiloilla maatalous oli ainoastaan sivuansio ja asuntotontit olivat puolestaan tarkoitettu lähinnä asumiseen. Viljelystilojen keskimääräinen kokonaispinta-ala oli 53,5 hehtaaria, asuntoviljelystilojen 20,9 hehtaaria, asuntotilojen 1,8 hehtaaria ja asuntotonttien 0,3 hehtaaria. (Palomäki 1960, 150.)

Ne, jotka kyselyssä ilmoittivat omistavansa metsää, peltoa tai molempia käyttivät maata pääasiassa (63,7 %) metsätalouteen (kuva 36). Reilu neljäsosa (27 %) oli vuokrannut pellot ja neljäsosa käytti maa-aluetta virkistykseen (retkeily, metsästys, marjastus). ”Muuten” -kohdan vastanneet käyttivät maata yleisimmin (28,1 %) kasvimaana tai ottivat maa-alueelta polttopuita

käyttöön. Vastaajat, jotka omistavat metsää, peltoa tai molempia käyttävät tyhjiin asuinrakennuksiin vapaa-ajan asuntona (67,5 %), harrastustoimintaan (20,9 %), toimitilana tai tuotantorakennuksena (3,5 %), varastona (23,7 %) ja ”muuten” (14,1 %). Lähes neljäsosa (23,2 %) ”muuten” kohdan valinneista kertoi käyttävänsä rakennusta taukotupana metsätoita varten.

Kuva 36. Tyhjän asuinrakennuksen yhteydessä olevan maa-alueen käyttötarkoitukset (n=397). Useamman vastausvaihtoehdon valitseminen oli sallittua.

Valtaosa (72,3 %) maa-alueiden omistajista arvioi, että seuraavan 5–10 vuoden aikana maa-alueiden käyttö pysyy ennallaan. 13,6 prosenttia vastaajista ei osannut sanoa, miten maa-alueita käytetään seuraavan 5–10 vuoden aikana ja 7,8 prosenttia ilmoitti vuokraavansa pellot.

Entä onko maa-alueiden omistuksella vaikutusta tyhjässä asuinrakennuksessa vietettyyn aikaan? Lähtökohtaisesti voisi ajatella, että jos henkilö omistaa maa-alueita, viettää tämä tyhjässä asuinrakennuksessa enemmän aikaa. Asia ei kuitenkaan ole näin suoraviivainen. Maa-alueita omistavien ja ei-omistavien vastaajien välillä on eroja, kun tarkastellaan vuoden aikana tyhjässä asuinrakennuksessa yövyttyjä öitä ($p=0,004$). Erot ovat kiinnostavia. Vastaajista, jotka omistavat metsää, peltoa tai molempia, useimmat (33,5 %) yöpyvät tyhjässä asuinrakennuksessa vain alle 20 yötä vuodessa ja ainoastaan 13,5 prosenttia yli 100 yötä vuodessa. Sen sijaan ei maa-alueita omistavista vastaajista ainoastaan 18,4 prosenttia yöpyy alle 20 yötä ja jopa neljäsosa (25,5 %) yöpyy yli 100 yötä vuodessa. Lisäksi vastaajat, jotka omistavat metsää, peltoa tai molempia yöpyvät tyhjässä asuinrakennuksessa vuoden aikana keskimäärin 46 yötä ja ne, jotka eivät omista maa-alueita yöpyvät keskimäärin 63 yötä vuodessa. Tämä kertonee siitä, että jos omistetaan maa-alueita, yöpymiset tyhjässä asuinrakennuksessa liittyvät silloin usein

esimerkiksi maa-alueiden hoitoon ja tällöin tyhjässä asuinrakennuksessa vietetään lähinnä hoitoon tarkoitettu aika, eikä välttämättä muuta vapaa-aikaa.

5.3 Tulkintoja maaseutuasumisesta

5.3.1 Käsitykset maaseudusta ja maaseutuasumista voivat vaikuttaa käyttöön

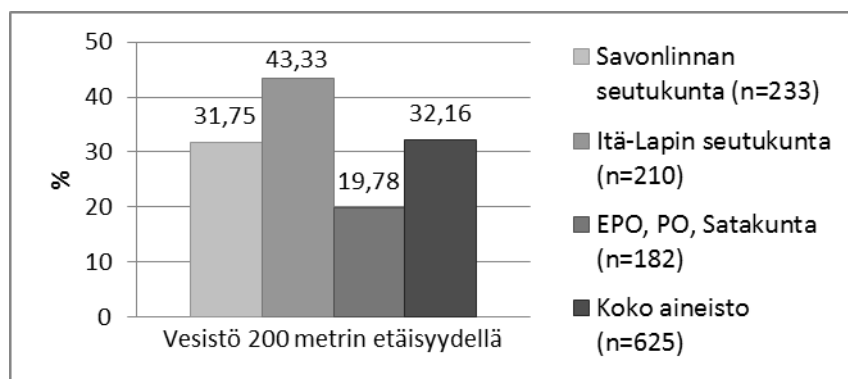
Tulkinnat ja käsitykset maaseudusta ja maaseutuasumisesta voivat vaikuttaa tyhjiin asuinrakennuksien nykyisen ja tulevan käytön taustalla. Maaseudun luonne on muuttunut monitoimintaisempaan suuntaan, eikä maaseutua ajatella enää pelkkänä tuotannon tilana, vaan myös kulutuksen ja vapaa-ajan tilana. Maaseudun tärkeimpiä etuja kaupunkeihin verrattuna ovat asuinympäristön rauhallisuus, turvallisuus, luonnonläheisyys ja väljyys (Aho & Ilola 2004, 47). Esimerkiksi Kydön ym. (2006, 21) tutkimushankkeessa moni haastateltava oli muuttanut maaseudulle päästäkseen luonnon (metsien, peltojen, vesistöjen) lähelle. Luontokontakti ja muun muassa rantasaunominen ovat myös kesämökkeilyn tärkeimpiä motiiveja (Hirvonen & Puustinen 2008, 102). Tyhjiin asuinrakennuksien nykyisen ja tulevan käytön taustalla voi olla tällaisia perinteisiä käsityksiä, vaikka käyttäjät eivät sitä välttämättä suoraan tiedostaisikaan. Esimerkiksi tyhjiin asuinrakennuksien kohdalla luonnonläheisyys erityisesti vesistöjen läheisyys houkuttelee yöpymään rakennuksessa. Tyhjiin asuinrakennuksien käyttöön mahdollisesti vaikuttavat käsitykset eivät myöskään näyttäisi muuttuvan lähitulevaisuudessa, sillä tyhjiin asuinrakennuksien käyttö tulee pääasiassa pysymään ennallaan seuraavien 5–10 vuoden aikana. Lisäksi tyhjiä asuinrakennuksia tullaan pääasiassa käyttämään vapaa-ajan asuintointa seuraavien 5–10 vuoden aikana.

5.3.2 Rantasijainti houkuttelee yöpymään, mutta se ei ole edellytys

Kyselyn tyhjästä asuinrakennukset sijaitsevat vaihtelevasti vesistöjen äärellä (kuva 37). Noin kolmasosa tyhjästä asuinrakennuksista sijaitsee 200 metrin etäisyydellä vesistöstä (järvi, joki tai meri). Kyselyn kolmesta kohdealueesta Itä-Lapissa tyhjiä asuinrakennuksia sijaitsee eniten vesistön äärellä ja eniten kuivan maan tyhjiä asuinrakennuksia on Länsi-Suomen tutkimusalueella. On hieman jopa yllättävää, että juuri Itä-Lapissa tyhjiä asuinrakennuksia sijaitsee eniten vesistöjen läheisyydessä. Olisi voinut olettaa, että Savonlinnan seutukunnassa Järvi-Suomessa tyhjästä asuinrakennukset olisivat sijainneet todennäköisemmin vesistöjen

läheisyydessä. Toisaalta asutus sijaitsee perinteisesti Itä-Lapissa Kemijoen varressa, joten saattaa olla mahdollista, että juuri aktiivisimmat käyttäjät joen varrelta ovat vastanneet kyselyyn.

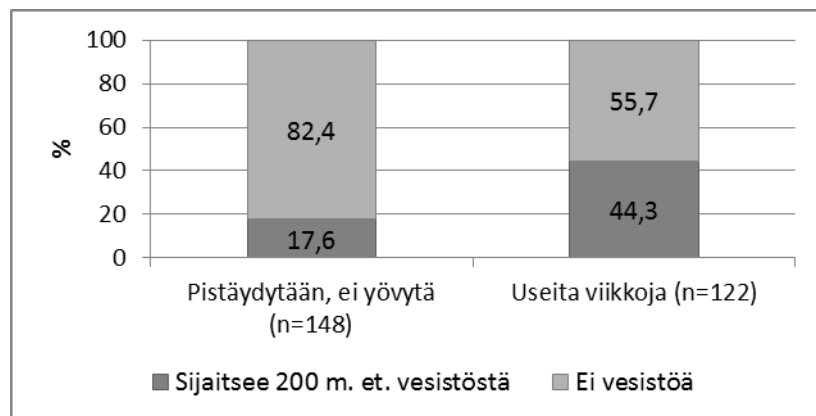

Kuva 37. Kyselyn tyhjen asuinrakennuksien sijoittuminen vesistöjen läheisyyteen.

Vastaajista 62,3 prosenttia ilmoitti, että tyhjän asuinrakennuksen yhteydessä olevaan tonttiin ei kuulu rantaa ja vastaavasti 37,7 prosenttia ilmoitti, että tonttiin kuuluu rantaa. Tyhjiä asuinrakennusta käytetään vapaa-ajan asumiseen, vaikkei se sijaitsisikaan vesistön läheisyydessä. Vapaa-ajan asumiskäytössä olevat tyhjat asuinrakennukset sijaitsevat vesistöjen läheisyydessä siten, että reilusti alle puolet (38,4 %) sijaitsee 200 metrin etäisyydellä vesistöstä. Tämä tarkoittaa sitä, että suurin osa tyhjästä asuinrakennuksista, joita käytetään vapaa-ajan asumiseen, sijaitsee kuivalla maalla. Rantasijainnilla on kuitenkin merkitystä ($p=0,000$), vaikka ensivaikutelmalta ei siltä näytäkään. Tyhjästä asuinrakennuksista, jotka sijaitsevat 200 metrin etäisyydellä vesistöstä, valtaosaa (84,1 %) käytetään vapaa-ajan asumiseen. Tähän verrattuna tyhjästä asuinrakennuksista, jotka eivät sijaitse vesistön läheisyydessä, paljon pienempää osaa (63,9 %) käytetään vapaa-ajan asumiseen. Toisin sanoen, jos tyhjä asuinrakennus sijaitsee vesistön läheisyydessä, käytetään sitä suuremmalla todennäköisyydellä vapaa-ajan asumiseen kuin kuivan maan tyhjää asuinrakennusta.

Vesistön läheisyys vaikuttaa myös siihen, kuinka pitkään tyhjässä asuinrakennuksessa oleskellaan käyntikertojen aikana (kuva 38) ($p=0,000$). Jos rakennus ei sijaitse vesistön läheisyydessä, suuremmalla todennäköisyydellä rakennuksessa ainoastaan pistäydytään. Tyhjästä asuinrakennuksista, joissa pistäydytään, ainoastaan vajaa viidesosa (17,6 %) sijaitsee vesistön äärellä. Sen sijaan tyhjästä asuinrakennuksista, joissa vietetään viikkoja käyntikerran aikana, melkein puolet (44,3 %) sijaitsee vesistön äärellä. Kuvasta 38 voidaan havaita kuitenkin myös se, että vaikkei vesistöä ole, niin tyhjässä asuinrakennuksessa vietetään silti useita viikkoja. Eli vaikka rannan läheisyys houkuttelee viipymään tyhjässä asuinrakennuksessa

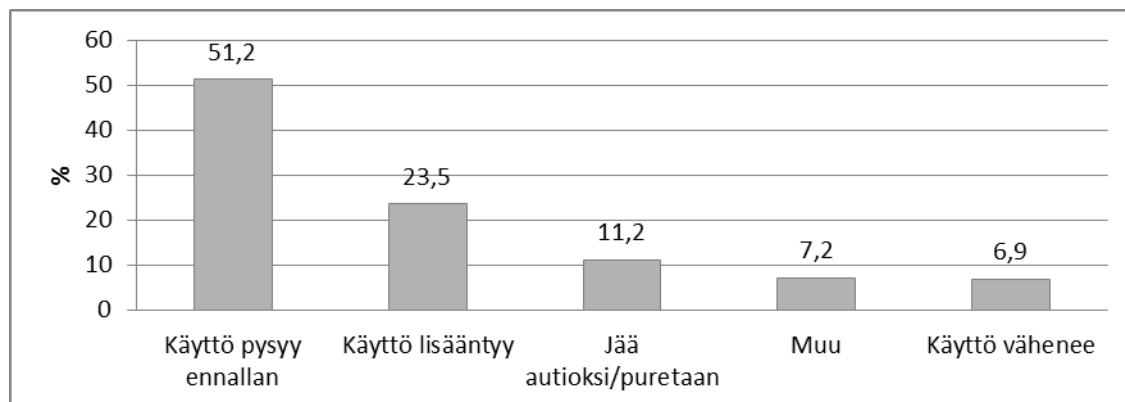
pidempään, rannan läheisyys ei kuitenkaan ole mikään välttämättömyys tyhjässä asuinrakennuksessa oleskelulle.

Kuva 38. Vesistön läheisyyden vaikutus tyhjässä asuinrakennuksessa oleskeluun käyntikerran aikana.

5.3.3 Tyhjien asuinrakennuksien käyttö tulee pysymään pääasiassa ennallaan

Kyselyvastauksien mukaan tyhjien asuinrakennuksien käyttö seuraavan 5–10 vuoden aikana pääasiassa pysyy joko ennallaan tai lisääntyy (kuva 39). Noin kolmasosa niistä 7,2 prosentista, jotka vastasivat tulevan käytön olevan ”muuta” tarkensi, että tyhjä asuinrakennus yritetään saada myydyksi, myydään tai että se on myytävänä. Lisäksi viidennes ”muu”- kohtaan vastanneista vastasi, ettei tiedä tai ei omaa suunnitelmia tulevasta käytöstä.

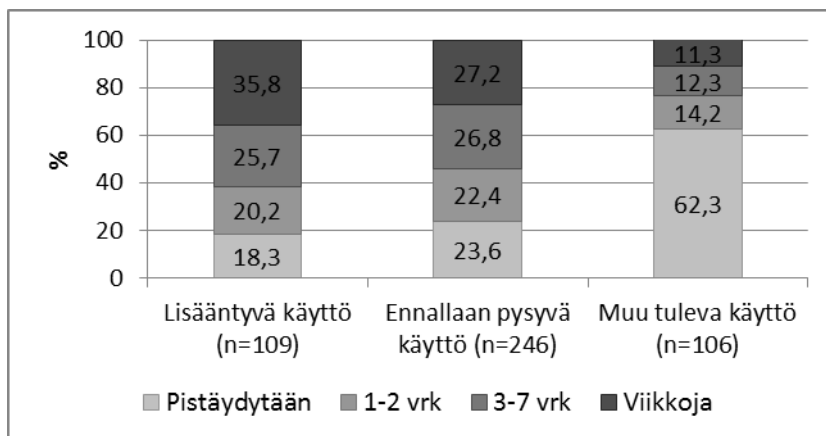

Kuva 39. Tyhjän asuinrakennuksen suunniteltu käyttö seuraavan 5–10 vuoden aikana (n=596).

Tyhjän asuinrakennuksen ennallaan pysyvän käytön ja lisääntyvän käytön vastanneiden välillä on eroavaisuuksia. Tyhjän asuinrakennuksen käyttäjät, jotka arvioivat käytön pysyvän ennallaan tai lisääntyvän, ovat elämäntilanteeltaan hieman eri vaiheissa ja koostuvat lisäksi hieman erikäisistä käyttäjistä. Vastaajat, jotka arvioivat käytön pysyvän ennallaan, ovat pääasiassa eläkeläisiä (55,7 %) tai työelämässä olevia (39,1 %). Sen sijaan eläkeläisiä lisääntyvän käytön

käyttäjryhmässä on noin neljännes (27,3 %) ja työelämässä olevia reilusti yli puolet (62,1 %). Vastaajat, jotka arvioivat käytön pysyvän ennallaan koostuvat melko iäkkäistä vastaajista. Heistä lähes neljännes (24,1 %) on yli 70-vuotiaita, vajaa kolmannes (31,1 %) 61–70-vuotiaita ja neljännes (24,1 %) 51–60-vuotiaita. Vastaajat, jotka arvioivat tyhjän asuinrakennuksen käytön lisääntyvän koostuvat puolestaan pääasiassa eläköitymisikäisistä. Lisääntyvän käytön käyttäjryhmästä yli 70-vuotiaita on hyvin pieni osa (2,9 %). Kolmannes (34,3 %) on 61–70-vuotiaita ja 41,6 prosenttia on 51–60-vuotiaita.

Vastaajat, jotka ilmoittivat tyhjän asuinrakennuksen käytön lisääntyvän, yöpyvät tällä hetkellä tyhjässä asuinrakennuksessa vuoden aikana keskimäärin 66 yötä. Vastaava luku ennallaan pysyvän käytön käyttäjryhmälle on 55 yötä vuodessa ja muunlaisen (rakennus autioituu, muu, käyttö vähenee) käytön valinnoille 26 yötä vuodessa. Toisin sanoen vastaajat, jotka arvioivat tyhjän asuinrakennuksen käytön lisääntyvän tai pysyvän ennallaan yöpyvät tyhjässä asuinrakennuksessa jo tällä hetkellä suhteellisen paljon. Täytyy kuitenkin muistaa, että sekä lisääntyvän käytön käyttäjryhmässä että ennallaan pysyvän käytön käyttäjryhmässä on mukana sellaisia käyttäjiä, jotka ainakin tällä hetkellä ainoastaan pistäytyvät eivätkä yövy tyhjässä asuinrakennuksessa (kuva 40). Pistäytyjien osuus on kuitenkin vähäisempi kuin yöpyjien. Niiden vastaajien keskuudessa, jotka ovat valinneet muunlaisen (rakennus autioituu, muu, käyttö vähenee) tulevan käytön, pistäytyjiä on tällä hetkellä erityisen paljon (62,3 %).

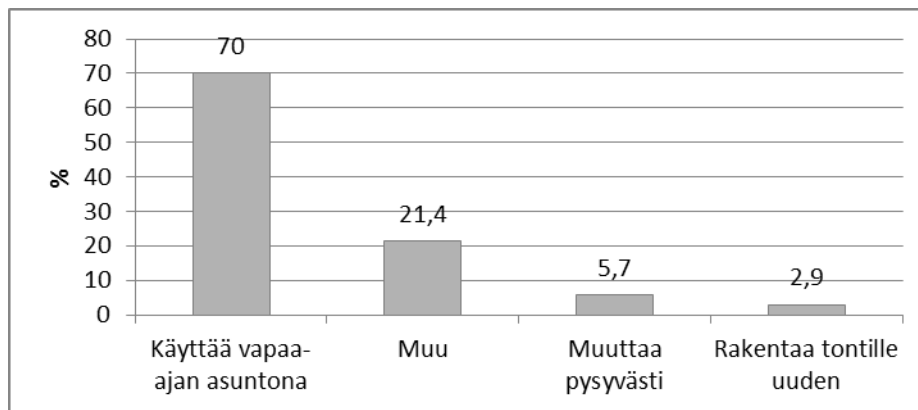
Kuva 40. Suunniteltu käyttö seuraavan 5–10 vuoden aikana suhteessa nykyiseen oleskeluun tyhjässä asuinrakennuksessa.

Talviasuttavuus ja rakennuksen kunto vaikuttavat tyhjän asuinrakennuksen suunniteltuun käyttöön seuraavan 5–10 vuoden aikana ($p=0,000$). Tyhjästä asuinrakennuksista valtaosa (73,4 %) on arvioitu talviasuttaviksi lisääntyvän käytön käyttäjryhmän keskuudessa ja toisaalta myös

ennallaan pysyvän käytön käyttäjäryhmän keskuudessa (69,7 %). Sen sijaan muunlaisen (rakennus autioituu, muu, käyttö vähenee) tulevan käytön valinneet, ovat arvioineet ainoastaan kolmasosan rakennuksista (31,5 %) talviasuttaviksi. Lisäksi vastaajat, jotka ovat ilmoittaneet rakennuksen käytön lisääntyvän, ovat arvioineet useimmiten (66,2 %) tyhjän asuinrakennuksen asumiskelpoiseksi ilman korjauksia. Vastaajista, joiden rakennuksen käyttö pysyy ennallaan, yli puolet (56,4 %) on arvioinut tyhjän asuinrakennuksen asumiskelpoiseksi. Vastaavasti ne, jotka ovat valinneet muunlaisen (rakennus autioituu, muu, käyttö vähenee) tulevan käytön, ovat arvioineet ainoastaan neljäsosan (25,4 %) tyhjästä asuinrakennuksista asumiskelpoisiksi. Toisin sanoen parempikuntoisten tyhjiä asuinrakennuksien tuleva käyttö lisääntyy tai pysyy ennallaan todennäköisemmin kuin huonokuntoisimpien tyhjiä asuinrakennuksien.

5.3.4 Tyhjiä asuinrakennuksia aiotaan käyttää pääasiassa vapaa-ajan asuntoina

Suurinta osaa tyhjästä asuinrakennuksista aiotaan käyttää vapaa-ajan asuntoina seuraavan 5–10 vuoden aikana (kuva 41). Lähes kaikki (92,9 %) vastaajista, jotka ilmoittivat aikovansa käyttää tyhjiä asuinrakennusta vapaa-ajan asumiseen seuraavan 5–10 vuoden aikana, ilmoittivat käyttävänsä jo tällä hetkellä tyhjiä asuinrakennusta vapaa-ajan asumiseen.

Kuva 41. Tyhjän asuinrakennuksen suunniteltu käyttö seuraavan 5–10 vuoden aikana (n=523).

Useimmat, jotka vastasivat aikovansa käyttää rakennusta ”muuhun” (21,4 %) seuraavan 5–10 vuoden aikana, vastasivat, etteivät tiedä vielä tulevaa käyttöä tai ettei tulevasta käytöstä ole suunnitelmia (37,5 %). Osa vastaajista aikoi myydä tai vuokrata rakennuksen (9,8 %) ja osa (8,9 %) oli yhdistänyt useamman käyttötarkoituksen. Useamman käyttötarkoituksen yhdistäneistä toisena oli käyttö vapaa-ajan asuntoina ja toisena uuden rakennuksen rakentaminen, varastokäyttö tai mahdollisesti muutto rakennukseen pysyvästi. Lisäksi pieni osa kaikista kyselyvastaajista aikoi muuttaa tyhjiin asuinrakennukseen pysyvästi (5,7 %) tai rakentaa

tontille uuden asuinrakennuksen (2,9 %). Vastaajat, jotka suunnittelivat tyhjän asuinrakennukseen pysyvästi muuttamista, olivat iältään pääasiassa (86,7 %) 50–70-vuotiaita eli olivat jo eläkkeellä tai lähivuosina eläköitymässä.

Noin puolet (51,9 %) vastaajista kertoi, ettei tyhjän asuinrakennuksen omistuksessa tai hallinnassa tule tapahtumaan muutoksia seuraavan 5–10 vuoden aikana. Lähes kolmasosa (29,7 %) ei osannut sanoa, tapahtuuko omistuksessa muutoksia, 10,4 prosenttia oli sitä mieltä, että rakennus siirtyy perillisille ja 4,7 prosenttia aikoi myydä rakennuksen ulkopuolisille.

Tyhjän asuinrakennuksen tulevasta käyttöaktiivisuudesta kertovat myös suunnittelut remontit asuinrakennukselle. Lähes puolet (47,5 %) vastaajista ilmoitti suunnittelevansa tyhjän asuinrakennuksen remontointia seuraavan 5–10 vuoden aikana. Näistä remontointia suunnittelevista lähes kaikki (92,5 %) kirjoittivat avoimeen kohtaan, millaisia korjaustoimenpiteitä olivat suunnitelleet. Heistä 18 prosenttia aikoi tehdä maalauksia, 10 prosenttia suunnitteli korjaavansa ikkunoita, 10 prosenttia kattoa ja 9 prosenttia lattioita. Kaiken kaikkiaan suunnitellut korjaustoimenpiteet olivat hyvin moninaisia ja useimmat vastaajat mainitsivat useamman suunnittelun korjaustoimenpiteen.

5.4 Yhteenveto asumisen tilasta maaseudulla

Muutokset maaseutuasumisen eri näkökulmissa muokkaavat asumisen tilaa maaseudulla. Kolmikantaisen mallin (asumisen tila maaseudulla) kaikissa näkökulmissa on havaittavissa muutoksia. Maaseutu asumisen kohteena on muuttunut. Fyysisiä muutoksia on tapahtunut. Esimerkiksi ranta-alueilla ranta-asutus on selvästi lisääntynyt. On myös tapahtunut sellaisia muutoksia, joita ei pysty havaitsemaan suoraan, vaan asioita pitää tarkastella syvällisemmin. Näin on esimerkiksi juuri tyhjiksi rekisteröityjen asuinrakennuksien kohdalla. Tilastot kertovat, että tällaisia rakennuksia on paljon. Rakennukset ovat havaittavissa esimerkiksi ilmakuvilta, mutta todellisuudessa näillä rakennuksilla on omanlaistaan käyttöä ja elämää, eivätkä ne suinkaan ole ”tyhjiä”. Tulkinnat maaseudusta ja maaseutuasumisesta voivat puolestaan vaikuttaa tyhjien asuinrakennuksien käyttöön.

Tällä hetkellä tyhjiksi asuinrakennuksiksi rekisteröityneet rakennukset ovat olleet pääasiassa maatilana asuinrakennuksia tai muita asuinrakennuksia. Vanhempi rakennuskanta on jäänyt tyhjilleen viimeisten vakituisten asukkaiden kuoleman jälkeen ja viimeisten vakituisten

asukkaiden elämäntilanteen muutoksen vuoksi tapahtuneen muuton takia. Sen sijaan uudemman rakennuskannan syyt tyhjänä oloon ovat moninaisemmat. Synä tyhjänä oloon uudemmassa rakennuskannassa ovat pääasiassa muunlaiset elämäntilanteen muutokset.

Kuten aiemmissa osioissa on kerrottu, on tyhjien asuinrakennuksien nykyiset käyttötarkoitukset ja käytön laajuus hyvin vaihtelevia. Osaa tyhjästä asuinrakennuksista käytetään aktiivisesti ja niitä pidetään kunnossa korjaustoimenpiteitä tekemällä. Osassa tyhjästä asuinrakennuksista ainoastaan pistäydytään, eikä yövytä ollenkaan ja vastaavasti osassa yövytään pitkiäkin aikoja. Osa tyhjästä asuinrakennuksista on puolestaan huonossa kunnossa. Lisäksi vaikuttaa siltä, että on myös tyhjiä asuinrakennuksia, joita ei käytetä millään tavoin ja toisaalta toisessa ääripäässä on niitä, jotka ovat vakituisesti asuttuja.

Kyselyaineiston pohjalta on hahmoteltu viisi toisistaan poikkeavaa tyhjien asuinrakennuksien käyttäjäryhmää: *ei käyttöä, pistäytyjät, satunnaisesti yöpyvät, aktiivikäyttäjät ja vakituiset asujat*. Käyttäjät limittyvät joissakin tapauksissa, eikä yksittäistä käyttäjää pysty välttämättä sijoittamaan selkeästi vain tiettyyn käyttäjäryhmään. Tyhjien asuinrakennuksien käyttöä on pyritty selittämään nimenomaan tyhjässä asuinrakennuksessa vietetyn ajan perusteella. Tyhjässä asuinrakennuksessa vietetty aika on valittu tärkeimmäksi selittäväksi tekijäksi, sillä juuri se kuvaa parhaiten sitä, onko rakennus todella tyhjillään vai ei. Tämän lisäksi käyttäjäryhmiä erottaa toisistaan tyhjän asuinrakennuksen kunto sekä nykyinen että tuleva tyhjän asuinrakennuksen käyttötarkoitus. Taulukossa 5 on esitelty prosenttiosuuksia käyttäjäryhmien kyselyvastauksista.

Käyttäjäryhmä, joka *ei käytä tyhjää asuinrakennusta lainkaan*, koostuu melko pienestä joukosta. Nämä henkilöt eivät yövy tyhjässä asuinrakennuksessa, mutta saattavat silti joskus pistäytyä siellä. Näiden henkilöiden keski-ikä on 62 vuotta. Tämän käyttäjäryhmän tyhjat asuinrakennukset ovat pääosin purkukuntoisia. Käyttäjäryhmän keskuudessa tyhjä asuinrakennus jää yleisemmin kokonaan autioitumaan tai se puretaan seuraavan 5–10 vuoden aikana. Lisäksi tämän käyttäjäryhmän keskimääräinen välimatka vastaajan vakituisen asunnon ja tyhjän asuinrakennuksen välillä on 155 kilometriä.

Pistäytyjät ovat käyttäjäryhmistä toiseksi suurin ryhmä ja nimensä mukaisesti ainoastaan pistäytyvät tyhjässä asuinrakennuksessa. Pistäytyjiä on vastaajista vajaa neljännes. Osa pistäytyjistä saattaa yöpyä tyhjässä asuinrakennuksessa siten, että yövytyt yöt painottuvat

kesäaikaan. Pistäytyjien keski-ikä on 59 vuotta. Tämän käyttäjäryhmän keskuudessa tyhjä asuinrakennukset ovat yleensä korjattavissa asumiskelpoisiksi. Pistäytyjät käyttävät tyhjää asuinrakennusta pääasiassa varastona ja vapaa-ajan asumiseen. Seuraavan 5–10 vuoden aikana tyhjän asuinrakennuksen käyttö tulee pääasiassa pysymään ennallaan. Lisäksi pistäytyjien keskimääräinen välimatka vastaajan vakituisen asunnon ja tyhjän asuinrakennuksen välillä on 105 kilometriä.

Kolmas käyttäjäryhmä koostuu *satunnaisista yöpyjistä*. He käyvät tyhjässä asuinrakennuksessa satunnaisesti ja yöpyvät käyntikerran aikana parista yöstä viikkoon. Satunnaisten yöpyjien keski-ikä on 64 vuotta. Satunnaisten yöpyjien keskuudessa tyhjä asuinrakennukset ovat pääosin asumiskelpoisia tai korjattavissa asumiskelpoisiksi. Satunnaisista yöpyjistä valtaosa käyttää tyhjää asuinrakennusta vapaa-ajan asumiseen. Näiden käyttäjien keskuudessa tyhjän asuinrakennuksen käyttö pysyy pääasiassa ennallaan seuraavan 5–10 vuoden aikana. Lisäksi satunnaisten yöpyjien keskimääräinen välimatka vastaajan vakituisen asunnon ja tyhjän asuinrakennuksen välillä on 289 kilometriä.

Kolmasosa kyselyvastaajista kuuluu *aktiivikäyttäjien* ryhmään. Tämä ryhmä on käyttäjäryhmistä suurin. Aktiivikäyttäjäksi luokiteltiin sellainen henkilö, joka yöpyy tyhjässä asuinrakennuksessa vähintään 40 yötä vuoden aikana. Aktiivikäyttäjät ovat keskimäärin 60-vuotiaita. Aktiivikäyttäjien keskuudessa tyhjä asuinrakennukset ovat pääosin asumiskelpoisia. Lähes kaikki aktiivikäyttäjät ilmoittivat käyttävänsä tyhjää asuinrakennusta vapaa-ajan asumiseen. Aktiivikäyttäjien keskuudessa tyhjän asuinrakennuksen käyttö pysyy seuraavan 5–10 vuoden aikana pääasiassa ennallaan tai lisääntyy. Lisäksi aktiivikäyttäjien keskuudessa keskimääräinen välimatka vastaajan vakituisen asunnon ja tyhjän asuinrakennuksen välillä on 293 kilometriä.

Vakituiset asujat ovat kyselyn perusteella erittäin marginaalinen käyttäjäryhmä. Tässä kyselyssä vakituisesti asuttuja tyhjiä asuinrakennuksia oli vain kolme kappaletta (0,5 %). Näistäkin kaksi on otettu vakituisen asuinkäyttöön keväällä tai kesällä 2011, eikä pro gradu -tutkielman kirjoitushetkellä ole tietoa, onko rakennus edelleen rekisteröity tyhjäksi asuinrakennukseksi. Ainoastaan yksi tyhjä asuinrakennus näyttää olleen pidempään vakituisessa asuinkäytössä. Tämä tutkimustulos kertoo siitä, että tyhjien asuinrakennuksien rekisteröintitiedot ovat vakituisen asumisen suhteen kohtalaisen hyvin paikkaansa pitäviä. Tosin tässä on myös huomioitava, että moni tyhjässä asuinrakennuksessa vakituisesti asuva tai sitä vuokraava

rakennuksenomistaja ei vastannut kyselyyn lainkaan ja siten vakituiset asujat voivat olla todellisuudessa suurempi ryhmä.

Kuva 42. Ympärivuotisessa vapaa-ajan asumiskäytössä oleva entinen maatilan asuinrakennus. (Kuva: Maija Sikiö 08/2012)

Taulukko 5. Tietoja käyttäjäryhmien (ei käyttöä, pistäytyjät, satunnaiset yöpyjät, aktiivikäyttäjät) kyselyvastauksista (%).

	Ei käyttöä (n=37)	Pistäytyjät (n=148)	Satunnaiset yöpyjät (n=57)	Aktiivikäyttäjät (n=207)
Rakennuksen kunto				
Asumiskelpoinen	2,7	17,9	46,3	75,1
Korjattavissa	32,4	54,3	44,4	24,4
Purkukunnossa	64,9	27,9	9,3	0,5
Käyttötarkoitus				
Vapaa-ajan asunto	10,8	33,8	80,7	95,7
Harrastustoiminta	0	8,8	31,6	23,2
Varasto	10,8	52,7	14	8,7
Toimitila	0	2	0	2,9
"Muu"	64,9	19,6	10,5	5,3
Käyttö 5–10 v. kuluttua				
Pysyy ennallaan	22,2	40,3	56,4	54,5
Lisääntyy	5,6	13,9	23,6	36,9
Vähenee	0	4,9	12,7	6,1
Rak.autioituu	58,3	28,5	1,8	0,5
Käyttötarkoitus 5–10 v. kuluttua				
Muutetaan pysyvästi	0	4,8	3,8	7,8
Vapaa-ajan asunto	19	35,6	80,8	84,5

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä pro gradu -tutkielmassa oli tarkoitus selvittää, miten maaseutu asumisen tilana on muuttunut. Maaseutuasumista ei ole käsitelty kokonaisvaltaisesti, sillä asuminen ja myös maaseutuasuminen voi olla hyvinkin moninaista. Maaseutuasuminen voi olla vakituista, osa-aikaista, vapaa-ajan asumista tai jotakin näiden väliltä. Tässä tutkielmassa on kiinnostuttu vailla vakinaisia asukkaita olevista pientaloista ja niiden käyttäjistä.

Maaseutuasumisen muutokseen on perehdytty kysely- ja ilmakuva-aineistojen avulla. Ilmakuva-aineiston avulla on tarkasteltu maaseutuasumisen historiallista muutosta, johon on perehdytty esimerkkialueen Makkolan kylän avulla. Sen sijaan kyselyaineiston avulla on keskitytty vailla vakinaisia asukkaita olevien pientalojen käyttöhistoriaan, nykyiseen käyttöön ja tulevaan käyttöön. Tutkielmassa on selvitetty, millaisia muutoksia maaseutuasumisessa on tapahtunut 1939–2010 välisenä aikana, minkälaisia asumisen kohteita vailla vakinaisia asukkaita olevat pientalot ovat sekä minkälaista elämää vailla vakinaisia asukkaita olevissa pientaloissa on nyt ja tulevaisuudessa.

Tutkielmassa esitelly kolmikantainen malli asumisen tilasta maaseudulla on auttanut jäsentämään tutkimusongelmaa ja tutkimusaineistojen käsittelyä. Malli koostuu maaseudusta asumisen kohteena, asukkaiden elämästä maaseudulla ja maaseutuasumisen tulkinnoista. Maaseutua asumisen kohteena on tutkittu kahdella tapaa. Ensinnäkin on havainnollistettu sitä, mitä fyysisiä muutoksia maaseudulla on tapahtunut. Tarkasteluissa on keskitytty erityisesti asutusrakenteen muutoksiin. Toiseksi on tarkasteltu lähemmin asutokannan yhtä osa-alueita eli vailla vakinaisia asukkaita olevia pientaloja. Tutkielmassa on nimenomaan kiinnostuttu näiden vailla vakinaisia asukkaita olevien pientalojen asukkaiden elämästä. Lisäksi erilaiset tulkinnot ja käsitykset maaseutuasumisesta voivat vaikuttaa vailla vakinaisia asukkaita olevien pientalojen käyttöön.

Millaisia muutoksia maaseutuasumisessa on sitten tapahtunut 1939–2010 välisenä aikana? Ilmakuvatarkasteluissa selvisi, että esimerkkialueena olleen Makkolan kylän asutusrakenteessa ei ole tapahtunut suuria muutoksia paitsi ranta-asutuksen osalta. Ilmakuvista havaittava ranta-asutuksen lisääntyminen on yhtenäinen koko Suomessa tapahtuneen kesämökkien lukumääräisen kehityksen kanssa. Ilmakuvatarkasteluista selvisi myös, että maatalous on

menettänyt merkitystään etenkin peltoalan vähenemisen myötä. Tästä huolimatta maataloutta harjoitetaan edelleen. Ilmakuvatarkasteluista saatuja havaintoja ei voi suoraan soveltaa kaikkialle Suomeen ja kaikkiin maaseutualueisiin, sillä ilmakuvat kattoivat varsin pienen alueen. Tärkeää on esimerkiksi huomioida se, että todennäköisesti asutusrakenteessa olisi ollut havaittavissa enemmän muutoksia maaseutualueilla, jonne on perustettu toisen maailmansodan jälkeen maanhankintalain nojalla asutustiloja.

Maaseutuasuminen on muuttunut myös asutokannan tasolla. Konkreettisesti asuinrakennukset ovat edelleen olemassa maaseudulla ja havaittavissa esimerkiksi ilmakuvilta. Osa on kuitenkin jäänyt vailla vakinaisia asukkaita eli tyhjilleen ja ne on tilastoitu tyhjiksi asuinrakennuksiksi. Tyhjeneminen jatkuu myös edelleen. Tyhjenemisestä huolimatta osalla tyhjiä asuinrakennuksista on kuitenkin uudenlaista käyttöä. Toisin sanoen asumisen tapa on muuttunut.

Minkälaisia asumisen kohteita vailla vakinaisia asukkaita olevat pientalot ovat ja minkälaista elämää vailla vakinaisia asukkaita olevissa pientaloissa on nyt ja tulevaisuudessa? Suurin osa tyhjiä asuinrakennuksista on rakennettu 1940- ja 1950-luvuilla toisen maailmansodan jälkeen. Osa tässä tutkielmassa käsitellyistä tyhjiä asuinrakennuksista on todennäköisesti maanhankintalain nojalla muodostettuja tiloja. Vaikka kaikki eivät tällaisia tiloja olekaan, kertovat tyhjiä asuinrakennuksien käyttöhistoria, nykyinen käyttö ja myös tuleva käyttö maaseutuasuminen muutoksesta.

Vanhempi rakennuskanta on jäänyt tyhjilleen viimeisten vakituisten asukkaiden kuoleman jälkeen ja viimeisten vakituisten asukkaiden elämäntilanteen muutoksen vuoksi tapahtuneen muuton takia. Sen sijaan uudemman rakennuskannan syyt tyhjänä oloon ovat moninaisemmat. Syinä tyhjänä oloon uudemmassa rakennuskannassa ovat pääasiassa asukkaiden muunlaiset elämäntilanteen muutokset.

Tyhjiä asuinrakennuksien käyttö ja käytön laajuus on hyvin moninaista. Tällä hetkellä suurinta osaa tyhjiä asuinrakennuksista käytetään vapaa-ajan asumiseen, mutta täytyy huomioida se, että vapaa-ajan asuminen vaihtelee vastaajasta riippuen. Osa tyhjiä asuinrakennuksista käytetään varastoina ja harrastustoimintaan, mutta on myös niitä, joita ei käytetä ollenkaan ja toisaalta toisessa ääripäässä niitä, jotka ovat vakituisesti asuttuja. Osa vastaajista ainoastaan pistäytyy tyhjässä asuinrakennuksessa, mutta reilusti yli puolet vastaajista myös yöpyy tyhjässä asuinrakennuksessa. Lisäksi yöpivistä melkein viidesosa yöpyy tyhjässä asuinrakennuksessa yli

100 yötä vuodessa eli varsin paljon. Myös tulevaisuudessa tyhjen asuinrakennuksien käyttö näyttää jatkuvan. Osa vastaajista suunnittelee jopa tyhjään asuinrakennukseen pysyvästi muuttamista, mutta heidän osuutensa on pieni. Tyhjillä asuinrakennuksilla on kuitenkin paljon käyttöpotentiaalia, sillä suuri osa tyhjästä asuinrakennuksista on talviasuttavia ja toisaalta osa tyhjästä asuinrakennuksista on varustetasoltaan hyviä. Käyttöpotentiaalia lisää myös jo valmiina oleva infrastruktuuri.

Tyhjen asuinrakennuksien käyttäjät on luokiteltu viiteen käyttäjäryhmään, jotka ovat: ei käyttöä, pistäytyjät, satunnaisesti yöpyvät, aktiivikäyttäjät ja vakituiset asujat. Aktiivikäyttäjät ovat käyttäjäryhmistä suurin, mikä saattaa olla hieman harhaanjohtavaa. Aktiivikäyttäjien ryhmä korostuu todennäköisesti liikaa, koska kyselyn vastausprosentti oli varsin pieni. Voidaan olettaa, että ne, jotka käyttävät tyhjiä asuinrakennuksia aktiivisemmin, ovat juuri niitä, jotka ovat kyselyyn myös vastanneet. Sen sijaan vakituiset asujat ovat kyselyn perusteella erittäin marginaalinen käyttäjäryhmä. Todennäköisesti vakituiset asujat ovat todellisuudessa suurempi käyttäjäryhmä. Täytyy nimittäin muistaa, että palautuneiden kyselylomakkeiden joukossa oli sellaisia lomakkeita, joita ei voinut käyttää jatkokäsittelyssä. Osa näistä oli sellaisia lomakkeita, joista selvisi, ettei lomaketta oltu täytetty juuri sen takia, että rakennuksessa asuttiin vakituisesti.

Varsin mielenkiintoista on, että suurinta osaa tyhjästä asuinrakennuksista käytetään vapaa-ajan asumiseen. Ovatko kaikki vapaa-ajan asumiskäytössä ja yöpymiskäytössä olevat tyhjästä asuinrakennukset rekisteröity virheellisesti? Miten rakennuksen ”tyhjänä” olo tulisi määritellä? Missä menee raja tyhjän asuinrakennuksen ja vapaa-ajan asutokäytössä olevan rakennuksen välillä?

Kaiken kaikkiaan ajatus monitoimintaisesta maaseudusta pätee hyvin tyhjen asuinrakennuksien kohdalla. Moni tyhjästä asuinrakennuksista on ollut viimeisimmältä käyttötarkoitukseltaan maatilana asuinrakennus, jäänyt tyhjilleen ja on sittemmin uudenlaisen kulutuksen, pääasiassa vapaa-ajan ja virkistyksen kohteena. Maaseudun monitoimintaisuushan tarkoittaa sitä, ettei maaseudun ajatella olevan pelkkä tuotannollinen tila vaan myös kulutuksen tila.

Olennaista on myös huomata se, että monesti tilastot voivat vääristää asioita. Vailla vakinaisia asukkaita olevia pientaloja on paljon, mutta kysely osoittaa, että harva todella on tyhjillään. Maaseudulle on muodostunut uudenlaista asumista. Tyhjen asuinrakennuksien käyttö ja erityisesti vapaa-ajan asutokäyttö ei välttämättä ole täysin rinnastettavissa perinteiseen

suomalaiseen kesämökkeilyyn, vaan se on ehkä omanlaistaan vapaa-ajan asumista, joka pitäisi ottaa huomioon, kun tarkastellaan maaseutua ja maaseutuasumista.

7 LOPUKSI

Oman haasteensa pro gradu -tutkielmalle on tuonut se, että olen rakentanut tutkielman aiheen kyselyaineiston pohjalta. Minulla oli siis ensin käytössäni kyselyaineisto, jonka jälkeen olen miettinyt, minkä näkökulman ottaisin tutkielmalleni. Näkökulmia olisi voinut rajata usealla tapaa, mutta luonnollisimmalta vaihtoehdolta tuntui lähestyä aihetta maaseudun, maaseutututkimuksen ja maaseututilan kautta. Mielestäni olen onnistunut jäsentämään tutkielmani hyvin ja olen pystynyt vastaamaan tutkimuskysymyksiini.

Jos olisin nyt aloittamassa tutkielman tekemistä, valitsisin Savonlinnan seutukunnan lisäksi ilmakuvatarkasteluihin aikasarjat myös Itä-Lapin seutukunnasta ja Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Satakunnan alueelta, sillä kaikki kolme kohdealuetta ovat erilaisia keskenään ja myös sisäisesti. Tällöin olisi ehkä paremmin pystynyt havaitsemaan muutoksia maaseudun asutusrakenteessa ja ainakin havainnot ilmakuvista olisivat olleet paremmin yleistettävissä. Tämän puutteen takia olen pyrkinyt tuomaan syvyyttä tutkielman ilmakuvatarkasteluun sillä, että olen sitonut ilmakuvista saatavia havaintoja yhteiskunnallisiin tilanteisiin, kuten kesämökkikulttuurin lisääntymiseen ja maatalouden merkityksen vähenemiseen.

Jatkossa erityisesti maaseudun aluekehityksen kannalta voisi olla tarpeellista selvittää, käyttävätkö tyhjiä asuinrakennuksien omistajat esimerkiksi alueen palveluita. Jatkotutkimuksen kannalta voisi olla myös mielenkiintoista selvittää kattavammin tyhjiä asuinrakennuksen käyttöä. Miten esimerkiksi tyhjiä kerrostaloasuntoja käytetään? Laajemmin myös maaseutuasumisen tutkiminen olisi kiinnostavaa. Yleisesti vallalla on käsitys, että maaseutu tyhjenee ja väestö muuttaa pois. Todellisuus näyttää kuitenkin olevan hieman toinen. Vakituinen väestö ehkä muuttaakin maaseudulta pois, mutta toisaalta maaseudulle on muodostunut uudenlaista asumista.

LÄHTEET

- Ahlqvist, Kirsti & Minna Santavuori & Pekka Mustonen & Ilmo Massa & Arja Rytönen (toim.) (2008). Vapaa-ajan asumisen ekotehokkuus (VAPET). Mökkeily elämäntapana ja ekotehokkaiden käytäntöjen hyväksyttävyyys. *TTS tutkimuksen raportteja ja oppaita* 36. 65 s. Nurmijärvi.
- Aho, Seppo & Heli Ilola (2004). Maaseutu suomalaisten asenteissa, toiveissa ja kokemuksissa. *Lapin yliopiston kauppätieteiden ja matkailun tiedekunnan julkaisuja B*. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 2. 182 s. Lapin yliopistopaino, Rovaniemi.
- Aho, Seppo & Heli Ilola (2006). Toinen koti maalla? Kakkosasuminen ja maaseudun elinvoimaisuus. *Lapin yliopiston kauppätieteiden ja matkailun tiedekunnan julkaisuja B*. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 6. 204 s. Lapin yliopistopaino, Rovaniemi.
- Cloke, Paul (1997). Country backwater to virtual village? Rural studies and 'the cultural turn'. *Journal of Rural Studies* 13: 4, 367–375.
- CSC. Tieteen tietotekniikan keskus. PaITuli-paikkatietopalvelu.
<http://www.csc.fi/tutkimus/alat/geotieteet/paikkatieto/paituli>. 18.5.2012.
- Dol, Kees & Marietta Haffner (toim.) (2010). Housing Statistics in the European Union.
http://abonneren.rijksoverheid.nl/media/dirs/436/data/housing_statistics_in_the_european_union_2010.pdf. 8.5.2012.
- Elden, Stuart (2009). Space I. *Teoksessa* Kitchin, Rob & Nigel Thrift (toim.). *International Encyclopedia of Human Geography*, 263–267. Elsevier Ltd. Saatavilla:
<http://dx.doi.org/10.1016/B978-008044910-4.00320-5>.
- Evans, Nick & Carol Morris & Michael Winter (2002). Conceptualizing agriculture: a critique of post-productivism as the new orthodoxy. *Progress in Human Geograpy* 26: 3, 313–332.
- Halfacree, Keith (1993). Locality and social representation: space, discourse and alternative definitions of the rural. *Journal of Rural Studies* 9: 1, 23–37.
- Halfacree, Keith (1997). Contrasting roles for the post-productivist countryside. *Teoksessa* Cloke, Paul & Jo Little (toim.). *Contested countryside cultures*, 70–93. Iso-Britannia.
- Halfacree, Keith (2006). Rural space: constructiong a three-fold architecture. *Teoksessa* Cloke, Paul & Terry Marsden & Patrick H. Mooney (toim.). *Handbook of Rural Studies*, 44–62. Sage, Iso-Britannia.
- Hirsjärvi, Sirkka (2005a). Metodologiset ja teoreettiset lähtökohdat. *Teoksessa* Hirsjärvi, Sirkka, Pirkko Remes & Paula Sajavaara (toim.). *Tutki ja Kirjoita*, 114–157. 11. painos. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

- Hirsjärvi, Sirkka (2005b). Aineiston hankinnan suunnittelu ja tutkimustyytit ja aineistonkeruun perusmenetelmät. *Teoksessa* Hirsjärvi, Sirkka, Pirkko Remes & Paula Sajavaara (toim.). *Tutki ja Kirjoita*, 166–208. 11. painos. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Hirvonen, Jukka & Sari Puustinen (2008). Vapaa-ajan asumisen uudet tuulet. Suomalaisten näkemyksiä vapaa-ajan asumisesta. *Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja B* 94. 115 s. Yliopistopaino, Helsinki.
- Häkkinen, Antti & Elina Linnanmäki & Pirkko Leino-Kaukiainen (2005). Suomi, johon suuret ikäluokat syntyivät. *Teoksessa* Antti Karisto (toim.). *Suuret ikäluokat*, 61–91. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Häkli, Jouni (1999). *Meta hodos. Johdatus ihmismaantieteeseen*. 231 s. Vastapaino, Tampere.
- Ilbery, Brian & Ian Bowler (1998). From agricultural productivism to post-productivism. *Teoksessa* Brian Ilbery (toim.). *The geography of rural change*, 57–84. Malesia.
- Juntto, Anneli (2008). Asumisen muutos ja tulevaisuus. Rakennetarkastelu, erilaistuva asuminen, osaprojekti I. *Suomen ympäristö* 33. 126 s. Edita Prima Oy, Helsinki.
- Juntto, Anneli (2010). Asumisen historiallinen muutos Suomessa ja polkuriippuvuus. *Teoksessa* Juntto, Anneli (toim.). *Asumisen unelmat ja arki – Suomalainen asuminen muutoksessa*, 17–47. Gaudeamus, Tallinna.
- Karisto, Antti (2006). Kesämökki ja arjen ympäristöpolitiikka. *Teoksessa* Massa, Ilmo & Sanna Ahonen (toim.). *Arkielämän ympäristöpolitiikka*, 122–137. Gaudeamus, Helsinki.
- Katajamäki, Hannu & Rauno Kaikkonen (1991). Maaseudun kolmas tie. Helsingin yliopisto, *Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, julkaisusarja A: 1*. 174 s. Kirjapaino Lehti-SET Ky, Lapua.
- Kettunen, Mirja (1994). Tyhjät asunnot ja kiinteistöt käyttöön. Ympäristöministeriö. Asunto- ja rakennusosasto. *Tutkimusraportti* 2. 110 s. Painatuskeskus Oy, Helsinki.
- KvantiMOTV. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Otos ja otantamenetelmät. [verkkojulkaisu.] Tampere : Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/otos/otantamenetelmat.html>. 29.8.2012.
- Kytö, Hannu & Helena Tuorila & Johanna Leskinen (2006). Maaseudun vetovoimaisuus ja kuluttajien yksilölliset elämäntavat. Tutkimuskokonaisuuden loppuraportti. *Kuluttajatutkimuskeskus, julkaisuja* 5. 35 s. Helsinki.
- Lefebvre, Henri (2002). The Production of Space. *Teoksessa* Dear, Michael J. & Steven Flusty (toim.). *The Spaces of Postmodernity, Readings in Human Geography*, 131–141. Blackwell Publishers Ltd., Iso-Britannia.
- Lillesand, Thomas M. & Kiefer Ralf W. & Chipman Jonathan W. (2004). *Remote Sensing and Image Interpretation*. 5. painos. 763 s. John Wiley & Sons, Inc., USA.

- Maanmittauslaitos (2010). Maastotietokanta.
<http://www.maanmittauslaitos.fi/digituotteet/maastotietokanta>. 18.5.2012.
- Maaseutu ja hyvinvoiva Suomi (2009). Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2009–2013 *Maaseutupoliittikan yhteistyöryhmän julkaisuja* 5. 200 s. Vammalan Kirjapaino Oy, Vammala.
- Mather, Alexander S., Gary Hill & Maria Nijnik (2006). Post-productivism and rural land use: cul de sac or challenge for theorization? *Journal of Rural Studies* 22: 4, 441–455.
- Metsämuuronen, Jari (2003). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. 2. uudistettu painos. 772 s. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Muilu, Toivo & Olli Rosenqvist (2006). Maaseutu – tuotannon tilasta kulutuksen kohteeksi. *Terra* 118: 3-4, 141–142.
- Mukkala, Kirsi (2002). Tyhjät asunnon Suomessa 1980–2000. *Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen työpapereita* No: 51. 42 s. Helsinki.
- Nieminen, Markku (2010). *Kesämökkibarometri 2009*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Alueiden kehittäminen 12/2010. 45 s. Edita Publishing Oy.
- Paine, David P. & James D. Kiser (2012). Principles and techniques of aerial image interpretation. *Teoksessa* Paine, David P. & James D. Kiser (toim.). *Aerial Photography and Image Interpretation*, 280–305. Third Edition. John Wiley & Sons Inc, Yhdysvallat.
- Palomäki, Mauri (1960). Suomen sodanjälkeisen asutustoiminnan alueellisia piirteitä. *Terra*, 149–163.
- Pasanen, Jaana (2010). Maaseutuasumisen muutos ja yhdyskuntien elinvoimaisuus. *Teoksessa* Kotilainen, Juha & Ilkka Eisto (toim.). *Luonnonvarayhdyskunnat ja muuttuva ympäristö – resilienssitutkimuksen näkökulmia*, 112–121. Kopijyvä Oy, Joensuu.
- Peltonen, Jorma (2008). Asunnot vailla vakinaisia asukkaita. Julkaisematon raporttiluonnos. Suomen ympäristökeskus.
- Pihlaja, Juhani (2004). *Tutkielman ongelmia ratkaisemaan*. 224 s. Vammalan Kirjapaino Oy, Vammala.
- Pitkänen, Kati & Ruut Kokki (2005). Mennäänkö mökille? Näkökulmia pääkaupunkilaisten vapaa-ajan asumiseen Järvi-Suomessa. *Savonlinnan koulutus- ja kehittämiskeskuksen julkaisuja n:o 11*. 212 s. Joensuun yliopisto, Savonlinnan koulutus- ja kehittämiskeskus.
- Pitkänen, Kati, Antti Rehunen & Mervi Hiltunen (2012). Asutuksen ja mökkeilyn muutos maaseudulla. *Teoksessa* Rehunen, Antti, Mia Vepsäläinen, Mervi Hiltunen & Kati Pitkänen (toim.). *Vapaa-ajan asuminen kylissä ja taajamissa*. Suomen ympäristö. Tulossa.
- Ponnikas, Jouni, Sirpa Korhonen, Hanna-Mari Kuhmonen, Kari Leinamo, Niklas Lundström, Antti Rehunen & Heli Siirilä (2011). Maaseutukatsaus 2011. *Maaseutupoliittikan*

yhteistyöryhmän julkaisu 3. 100 s. Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print, Tampere.

Rannikko, Pertti (1993). Maaseudun kehityssuunnat 1990-luvulla. *Teoksessa* Andersson, Kari & Anneli Juntto (toim.). *Asumisen tulevaisuus. Asuntopolitiikan ja rakentamisen vaihtoehdot*, 34–43. Gummerun Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Rannikko, Pertti (2008). Postproduktivismi metsässä. *Teoksessa* Karjalainen, Timo P., Pentti Luoma & Kalle Reinikainen (toim.). *Ympäristösosiologian virrat ja verkostot: juhla kirja professori Timo Järvikosken 60-vuotispäivänä*, 83–95. Yliopistopaino, Oulu.

Rosenqvist, Olli (1996). Miksi ja miten maaseutua kannattaa määritellä? *Maaseudun uusi aika* 2, 71–77.

Rosenqvist, Olli (2006). Kulttuurinen käänne ja suomalainen maaseutututkimus. *Terra* 118: 3-4, 258–262.

Rye, Johan Fredrik & Nina Gunnerund Berg (2011). The second home phenomenon and Norwegian rurality. *Norsk Geografisk Tidsskrift-Norwegian Journal of Geography* 65, 126–136.

Rytkönen, Arja & Anna-Maija Kirkkari (toim.) (2010). Vapaa-ajan asumisen ekotehokkuus. *Suomen ympäristö 6/2010*. Ympäristöministeriö. Rakennetun ympäristön osasto. 122 s. Edita Prima Oy, Helsinki.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Anna Puusniekka (2006). KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkójulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. http://www.fsd.uta.fi/metelmäopetus/kvali/L2_3_2_4.html. 12.9.2012

Suomen maaseututyypit 2006. Maa- ja metsätalousministeriö 7/2006. Vammalan Kirjapaino Oy.

SVT, Suomen virallinen tilasto (2011a). Rakennukset ja kesämökit. <http://www.stat.fi/meta/til/rakke.html>. 7.5.2012.

SVT, Suomen virallinen tilasto (2011b). Asunnot ja asuinolot. <http://www.stat.fi/meta/til/asas.html>. 7.5.2012.

SVT, Suomen virallinen tilasto (2011c). Asunnot ja asuinolot [verkkójulkaisu]. ISSN=1798-6745. 2010, Laatuseloste: Asunnot ja asuinolot. http://www.stat.fi/til/asas/2010/asas_2010_2011-05-24_laa_001_fi.html. 18.5.2012.

SVT, Suomen virallinen tilasto (2011d). Rakennukset ja kesämökit [verkkójulkaisu]. ISSN=1798-677X. 2010, Kesämökit 2010. http://www.stat.fi/til/rakke/2010/rakke_2010_2011-05-26_kat_001_fi.html. 7.5.2012.

SVT, Suomen virallinen tilasto (2012). Rakennukset ja kesämökit [verkkójulkaisu]. ISSN=1798-677X. <http://www.stat.fi/til/rakke/kas.html>. 29.8.2012.

SYKE. Suomen ympäristökeskuksella käytössä olevat Tilastokeskuksen ja Väestötietojärjestelmän asuntotiedot.

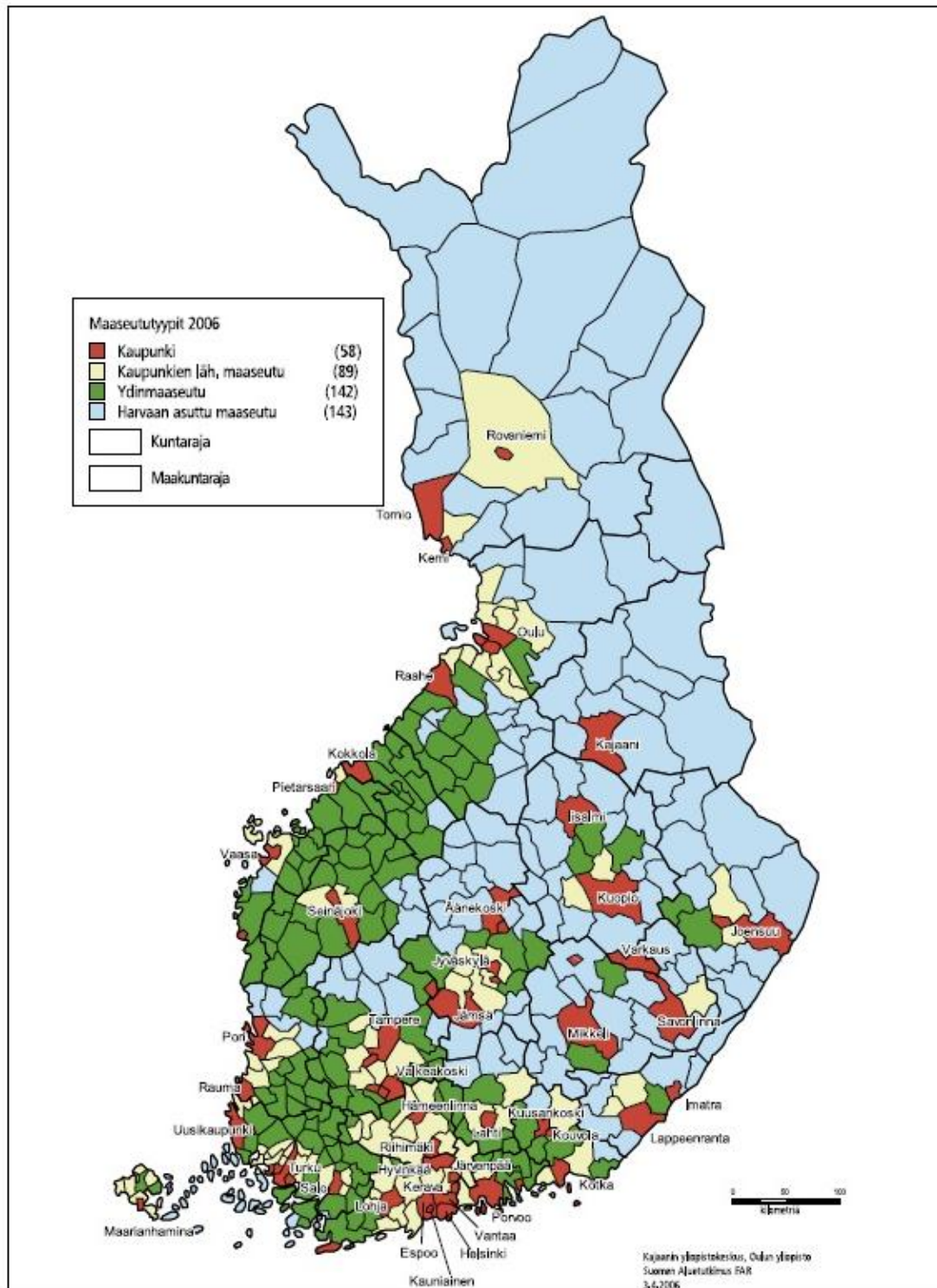

- SYKE (2010). Tyhjien asuinrakennusten sijainti, käyttö ja tulevaisuus. Tutkimussuunnitelma.
- Tilastokeskus (2007). Huvilaomistuksesta koko kansan mökkeilyyn.
<http://tilastokeskus.fi/tup/suomi90/kesakuu.html>. 10.9.2012
- Tilastokeskus (2011). Aluetyypit ja alueet.
http://www.tilastokeskus.fi/tup/msind/msind_aluetyypit.html#maastaaj. 30.4.2012
- Tilastokeskus (2012). Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat. Kesämökkit alueittain 1970–2011.
http://pxweb2.stat.fi/Database/StatFin/Asu/rakke/rakke_fi.asp. 10.9.2012
- Tillväxtnalys (2012). Rural Housing – Landsbygdsboende i Norge, Sverige och Finland. Rapport 2012:5.
http://www.tillvaxtnalys.se/tua/export/sv/filer/publikationer/rapporter/Rapport_2012_05.pdf. 20.10.2012
- Tokola, Timo & Harri Hyppänen & Saija Miina & Lauri Vesa & Perttu Anttila (1998). *Metsän kaukokartoitus*. Joensuun yliopisto. Metsätieteellinen tiedekunta, Silva Carelica 32. 156 s. Gummerus Kirjapaino Oy, Saarijärvi.
- Tykkyläinen, Markku & Seppo Kavilo (1991). Maaseudun asuttaminen ja talouden rakennemuutos Suomessa. *Kulttuuri- ja suunnittelumaantieteen tutkimuksia* No: 2. 114 s. Joensuun yliopiston monistuskeskus, Joensuu.
- Vakili-Zad, Cyrus & Joris Hoekstra (2011). High dwelling vacancy rate and high prices of housing in malta a mediterranean phenomenon. *Journal of Housing and the Built Environment* 26: 4, 441–455.
- Valtioneuvoston ennakointiverkosto (2005). Valtioneuvoston ennakointiverkosto: Toimintaympäristökuvaus ministeriöiden tulevaisuuskatsauksen taustaksi.
http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/03_tutkimus_ja_kehittaminen/04_ennakointi/enn_toim_ymparistokuvaus2005.pdf. 19.4.2012.
- Van der Vaart, Jacob H.P. (2005). Towards a new rural landscape: consequences of non-agricultural re-use of redundant farm buildings in Friesland. *Landscape and Urban Planning* 70: 1-2, 143–152.
- Vihinen, Hilikka & Voutilainen Olli (2011). Maaseutu- ja aluepolitiikka. Teoksessa Niemi, Jyrki & Jaana Ahlstedt (toim.). Suomen maatalous ja maatalouselinkeinot 2011. *Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus*. Julkaisuja 111, 74–84. Vammalan Kirjapaino Oy.
- Vuori, Olli (1966). *Kesähuvilaomistus Suomessa*. 251 s. Auraprint Oy, Turku.
- Väestökisterikeskus (2006). Väestötietojärjestelmä. Rakennustiedot.
<http://www.vaestokisterikeskus.fi/default.aspx?id=175>. 7.5.2012.
- Väre, Minna (2011). Suomalainen maatila. Teoksessa Niemi, Jyrki & Jaana Ahlstedt (toim.). Suomen maatalous ja maaseutuelinkeinot 2011. *Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus*. Julkaisuja 111, 14–17. Vammalan Kirjapaino Oy.

- Westerholm, John (1999). Asutus harventuu ja keskittyy. *Teoksessa* John Westerholm & Pauliina Raento (toim.). *Suomen Kartasto, 6. laitos 100-vuotisjuhlakartasto, 90–91*. WSOY, Porvoo.
- Wilson, Geoff A. (2001). From productivism to post-productivism...and back again? Exploring the (un)changed natural and mental landscapes of European agriculture. *Transactions of the Institute of British Geographers* 26: 1, 77–102.
- Woods, Michael (2005). *Rural Geography. Processes, Responses and Experiences in Rural Restructuring*. 330 s. SAGE Publications, Iso-Britannia.
- Woods, Michael (2009). Rural Geography. *Teoksessa* Thrift, Nigel & Rob Kitchin (toim.). *International encyclopedia of human geography*, 429–441. Iso-Britannia.
- Woods, Michael (2011). *Rural*. 336 s. Routledge, Iso-Britannia.
- Ympäristöministeriö (2005). Rantojen maankäytön suunnittelu. *Ympäristöopas 120*. Edita Prima Oy, Helsinki.
- Ympäristöministeriö (2006). Kilpailukykyä, hyvinvointia ja ekotehokkuutta. Suomen aluerakenteen ja alueidenkäytön kehityskuva. *Suomen ympäristö* 31. 41 s. Edita Prima Oy, Helsinki.

LIITTEET

LIITE 1. Suomen maaseututyypit vuonna 2006 (Lähde: Suomen maaseututyypit 2006, 8.)

LIITE 2. Kyselylomake

Hyvä tyhjillään olevan asuinrakennuksen omistaja tai haltija

Suomessa on tällä hetkellä noin 170 000 tyhjäksi rekisteröityä asuinrakennusta ja niiden määrän arvioidaan kasvavan nopeasti. Tässä kyselyssä kartoitetaan tyhjien asuinrakennusten merkitystä omistajilleen sekä käyttöä nyt ja tulevaisuudessa. Vastauksenne on tärkeä, jotta maakunnissa ja kunnissa pystyttäisiin entistä paremmin huomioimaan myös näiden rakennusten käyttöön liittyviä maankäyttö- ja palvelutarpeita.

Kyselytutkimus toteutetaan Itä-Suomen yliopiston Matkailualan opetus- ja tutkimuslaitoksella. Kysely on osa Maa- ja metsätalousministeriön rahoittamaa MATARA -tutkimushanketta. Hankeen toteutuksesta vastaavat Itä-Suomen yliopiston lisäksi Suomen ympäristökeskus, Etelä-Savon maakuntaliitto, Lapin liitto ja Pohjanmaan liitto. Tutkimuksessa tehdään koko maan kattava selvitys tyhjien asuinrakennusten sijainnista rekisteri- ja kartta-aineistoja hyödyntäen. Tämän kyselyn tulokset täydentävät tarkastelua rakennusten käyttöön liittyvien tietojen osalta. Jokainen vastaus on hyvin tärkeä, jotta pystytään luomaan kokonaiskuva nykytilanteesta ja tulevaisuudennäkymistä.

Toivomme, että rakennuksen omistaja tai muu haltija vastaa kyselyyn, sillä kysymykset on laadittu omistajan näkökulmasta. Kysymyksiin voi vastata myös ruotsin kielellä. Palauttakaa kysely postitse oheisessa kirjekuoressa. Postimaksu on valmiiksi maksettu. Vaihtoehtoisesti voitte vastata kyselyyn Internetissä osoitteessa <http://matkailu.joensuu.fi/matara>. Toivomme teidän vastaavan heinäkuun 2011 aikana.

Vastaukset käsitellään nimettöminä ja luottamuksellisesti. Yksittäisen vastaajan antamat tiedot tulevat vain tutkijoiden käyttöön, eikä niitä luovuteta missään tunnistettavassa muodossa eteenpäin. Rakennusten osoitetietoja käytetään ainoastaan alueellisten tilastojen laadinnassa. Tutkimuksessa julkaistaan vain yleistettyjä tuloksia, joista yksittäistä vastaajaa on mahdotonta tunnistaa.

Annamme mielellämme lisätietoja tutkimuksesta. Tutkimuksen taustoihin voi tutustua Internetin sivulla: www.ymparisto.fi/syke/matara, jossa myös tutkimustulokset tullaan myöhemmin julkaisemaan.

Ystävällisin terveisin

Mia Vepsäläinen
tutkija
Itä-Suomen yliopisto
Matkailualan opetus- ja
Tutkimuslaitos
050-4390925
mia.vepsalainen@uef.fi
ia.vepsalainen@uef.fi

Mervi Hiltunen
tutkija
Itä-Suomen yliopisto
Matkailualan opetus- ja
tutkimuslaitos
050-4362727
mervi.hiltunen@uef.fi

Antti Rehunen
tutkija
Suomen ympäristökeskus
Ympäristöpolitiikkakeskus /
Rakennetun ympäristön yksikkö
0400-148 750
antti.rehunen@ymparisto

Vastaajien kesken arvomme viisi kappaletta 50 euron lahjakorttia,
jotka käyvät useaan eri kauppaan.

Osoitelähde: Väestötietojärjestelmä, Väestörekisterikeskus, PL 70, 00581 HELSINKI

KYSELY KOSKEE OMISTUKSESSANNE
OLEVAA ASUINRAKENNUSTA, JOKA ON
REKISTERITIE TOJEN MUKAAN TYHJILLÄÄN ELI
VAILLA VAKITUISTA ASUTUSTA

Rakennuksen tiedot:

TYHJILLÄÄN OLEVAN ASUINRAKENNUKSEN TAUSTATIEDOT, VARUSTETASO JA KUNTO

1. Oletteko tyhjillään olevan asuinrakennuksen...?

- Omistaja
- Hallintaoikeuden omistaja
- Perikunnan edustaja

2. Omistamanne tyhjillään olevan asuinrakennuksen

Rakennusvuosi: _____ Peruskorjausvuosi/-vuodet: _____

Rakennuksen pinta-ala: _____ m²

Tontin/tilan pinta-ala: _____ m²

3. Kuinka kauan olette omistanut asuinrakennuksen? _____ vuotta.

4. Miten olette hankkinut/saanut asuinrakennuksen?

- Itse rakennettu
- Ostettu
- Peritty tai lahja

5. Mikäli olette itse hankkinut asuinrakennuksen, mihin tarkoitukseen se on hankittu?

- Rakennus on tullut omistukseeni muun maakaupan yhteydessä
- Vapaa-ajan asunnoksi
- Vakituiseksi asunnoksi
- Sijoituskohteeksi
- Tulevaa käyttöä varten, mitä? _____
- Muu syy, mikä? _____

6. Onko kyseinen asuinrakennus tai tontti/kiinteistö teidän tai puolisonne...?

- Vanhempien, isovanhempien tai muiden sukulaisten kotipaikka
- Oman perheen tai suvun mökkipaikka
- Muu itselle tai puolisolalle merkityksellinen paikka
- Paikkaan ei liity erityistä tunnesidettä

7. Kuinka pitkä on vakituisen asuntonne ja tyhjillään olevan asuinrakennuksen välimatka?

(Yhteen suuntaan) _____ km

8. Kuinka pitkä osuus matkasta on yksityistietä?

Noin _____ km

9. Kuuluuko tonttiin/kiinteistöön rantaa?

- Ei
 Kyllä, noin _____ metrin / _____ kilometrin päässä asuinrakennuksesta

10. Mikä on asuinrakennuksen lämmitysmuoto?

- Puulämmitys, hakelämmitys
 Sähkölämmitys
 Öljylämmitys
 Muu, mikä? _____

11. Mitä varusteita asuinrakennukseen kuuluu?

- Verkkosähkö
 Vesi WC
 Oma kaivo
 Kuuluu kunnan vesijohtoverkoston
 Kuuluu vesiosuuskuntaan
 Oma sakokaivo tai puhdistusjärjestelmä
 Kuuluu viemäriverkoston

12. Onko asuinrakennus tällä hetkellä talviasuttava?

- Kyllä   Ei

13. Onko asuinrakennukseen tehty viimeisten viiden vuoden aikana korjauksia?

- Ei
 Kyllä, mitä? _____
_____
_____

14. Onko asuinrakennus mielestänne...?

- Asumiskelpoinen ilman korjauksia
 Korjattavissa asumiskelpoiseksi
 Purkukunnossa

15. Millaisia kunnostustarpeita asuinrakennuksessa mielestänne on?

_____
_____
_____
_____
_____

ASUINRAKENNUKSEN KÄYTTÖHISTORIA JA NYKYINEN KÄYTTÖ

16. Kuinka kauan asuinrakennus on ollut pois vakituisesta asuinkäytöstä?

Noin _____ vuotta

17. Oletteko itse asunut aiemmin rakennuksessa?

- Kyllä
 Ei

18. Mikä on ollut asuinrakennuksen viimeinen käyttötarkoitus?

- Maatilan asuinrakennus
 Muu asuinrakennus
 Ei tietoa
 Muu, mikä? _____

19. Miksi asuinrakennus on jäänyt pois vakituisesta asuinkäytöstä?

- Itse muuttanut pois oman tai puolison työn vuoksi
 Itse muuttanut pois muun elämäntilanteen muutoksen vuoksi
 Viimeiset vakituiset asukkaat ovat kuolleet
 Viimeiset vakituiset asukkaat ovat muuttaneet pois elämäntilanteen muutoksen vuoksi
 Rakennuksessa ei voinut enää asua sen huonon kunnan vuoksi
 Ei tietoa
 Muu syy, mikä? _____

20. Mitkä seuraavista asioista ovat vaikuttaneet siihen, että asuinrakennus ei ole käytössä vakituisena asuntona?

- Rakennukselle ei tarvetta vakituisena asuntona
 Rakennukselle ei tarvetta vapaa-ajan asuntona
 Rakennuksen huono kunto
 Rakennuksen huono sijainti/saavutettavuus
 Muu syy, mikä? _____

21. Mihin tarkoitukseen asuinrakennusta käytetään? (valitkaa kaikki sopivat vaihtoehdot)

- Harrastustoimintaan (esim. retkeily- tai metsästysmaja)
 Kesämökkinä/vapaa-ajan asuntona
 Osa-aikaisena asuntona/kakkosasuntona
 Toimitilana tai tuotantorakennuksena
 Varastona
 Muu käyttö, mikä? _____

22. Onko asuinrakennus?

- Vuokrattu
- Myynnissä
- Remontoitavana
- Autiona
- Purettu tai muutoin tuhoutunut
- Ei mitään näistä

23. Käytättekö itse asuinrakennusta?

- Kyllä
- Ei

24a. Onko asuinrakennuksella muita käyttäjiä?

- Kyllä
- Ei (siirtykää kysymykseen 25)

24b. Ketkä ovat asuinrakennuksen muut käyttäjät?

- Vuokralaiset
  - Sukulaiset
  - Ystävät
  - Harrastusseura tai vastaava
  - Luvattomat käyttäjät
  - Muut, ketkä? _____
-

25. Kuinka usein asuinrakennuksessa käydään? (muut kuin huoltokäynnit)

- Rakennuksessa asutaan vakituisesti
- Viikoittain
- 1-2 kertaa kuukaudessa
- Loma-aikoina
- Satunnaisesti, noin _____ kertaa vuodessa
- Harvemmin, muutaman vuoden välein
- Ei lainkaan (siirtykää kysymykseen 27a)

26a. Kuinka pitkiä aikoja asuinrakennuksessa oleskellaan kerrallaan?

- Pistäydytään, ei yövytä
- 1-2 vuorokautta
- 3-7 vuorokautta
- _____ viikkoa

Keväällä _____yötä

Kesällä _____yötä

Syksyllä _____yötä

Talvella _____yötä

26b. Kuinka monta yötä asuinrakennuksessa vietetään eri vuodenaikoina?

27a. Miten asuinrakennuksesta huolehditaan, kun siellä ei oleskella?

- Ei huoltoa/rakennus kylmillään
- Rakennusta käydään huoltamassa säännöllisesti

Peruslämpö _____ astetta tai kuivanapitolämmitys

27b. Kuka huolehtii asuinrakennuksesta, kun siellä ei oleskella?

- Ei kukaan
  - Itse
  - Muu, kuka? (esim. naapuri, huoltoyritys)
-
-

28. Onko asuinrakennuksen piha-alue/puutarha...?

- Luonnontilassa, hoitamaton
- Satunnaisesti hoidettu
- Yleensä hoidettu

ASUINRAKENNUKSEN TULEVA KÄYTTÖ

29. Miten aiotte käyttää asuinrakennusta seuraavan 5–10 vuoden aikana? (valitkaa yksi vaihtoehto)

- Käyttö lisääntyy
- Käyttö pysyy ennallaan
- Käyttö vähenee
- Rakennus jää kokonaan autoitumaan tai puretaan
- Muu, mikä? _____

30. Aiotteko itse tai joku muu seuraavan 5–10 vuoden aikana...?

- Muuttaa rakennukseen pysyvästi
- Käyttää rakennusta vapaa-ajan asuntona
- Rakentaa tontille uuden asuinrakennuksen
- Muu, mikä? _____

31. Tapahtuuko asuinrakennuksen omistuksessa tai hallinnassa muutoksia seuraavan 5–10 vuoden aikana?

- Ei
- Kyllä, rakennus siirtyy perillisille
- Kyllä, rakennus myydään ulkopuolisille
- Kyllä, rakennus vuokrataan tai luovutetaan ulkopuolisten käyttöön
- En osaa sanoa
- Muu, mikä? _____

32. Onko suunnitelmissanne remontoida asuinrakennusta seuraavan 5–10 vuoden aikana?

- Ei
- Kyllä, millaisia korjaustoimenpiteitä olette suunnitelleet?

33. Onko suunnitelmissanne kunnostaa asuinrakennuksen piha-alueita ja/tai ulkorakennuksia seuraavan 5–10 vuoden aikana?

- Ei
- Kyllä

MUU MAANOMISTUS ASUINRAKENNUKSEN LÄHEISYYDESSÄ

34. Omistatteko tontin/kiinteistön yhteydessä tai sen välittömässä läheisyydessä muuta maata?

- Kyllä, metsää _____ hehtaaria
 Kyllä, peltoa _____ hehtaaria
 Ei (siirtykää kysymykseen 37)

35. Miten asuinrakennuksen yhteydessä olevaa maata käytetään?

- Metsätalouteen
 Pellot ovat omassa viljelyssä
 Pellot on vuokrattu
 Alue on suojeltu
 Virkistysalueena (retkeily, metsästys, marjastus tms.)
 Ei mitenkään
 Muu, mikä? _____
_____

36. Mikäli asuinrakennuksen tonttiin/kiinteistöön tai sen välittömään läheisyyteen kuuluu pihapiirin ulkopuolelle ulottuvia maa-alueita, kuinka aiotte käyttää niitä seuraavan 5–10 vuoden aikana?

- Käyttö pysyy ennallaan
 Alue myydään
 Alue suojellaan
 Alue vaihtaa omistajaa sukupolvenvaihdoksen myötä
 Alueelle rakennetaan uusi asuinrakennus
 Peltojen viljely lopetetaan
 Peltojen viljely aloitetaan
 Pellot vuokrataan
 En osaa sanoa
 Muu, mikä? _____
_____

PAIKAN MERKITYS

37. Kertokaa omin sanoin, mitä asuinrakennus ja/tai kyseiset maa-alueet teille henkilökohtaisesti merkitsevät?

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

TAUSTATIEDOT: OMISTAJA, RUOKAKUNTA JA VAKITUINEN ASUNTO

38a. Vastajaajan sukupuoli

- Mies
 Nainen

38b. Vastajaajan syntymävuosi

_____

39a. Ruokakuntatyyppi

- Yksin asuva
 Pariskunta
 Yhden vanhemman lapsiperhe
 Kahden vanhemman lapsiperhe
 Muu, mikä? _____

Taloudessa asuu yhteensä _____ henkilöä, joista alle 18-vuotiaita _____ henkilöä

39c. Paljonko ovat ruokakuntanne bruttotulot kuukaudessa? (tulot ennen verotusta)

_____ euroa

39b. Ruokakunnan koko

40a. Mikä on pääasiallinen toimenne?

- Työelämässä, palkansaaja
 Työelämässä, yrittäjä
 Maa- ja/tai metsätalousyrittäjä
 Opiskelija
 Eläkeläinen
 Kotiäiti/ koti-isä
 Työtön
 Muu

40b. Mikä on puolisonne pääasiallinen toimi?

- Työelämässä, palkansaaja
 Työelämässä, yrittäjä
 Maa- ja/tai metsätalousyrittäjä
 Opiskelija
 Eläkeläinen
 Kotiäiti/ koti-isä
 Työtön
 Muu

41a. Vakituiseu asuntonne sijainti

- Kaupungin keskustassa
 Kaupungin lähiössä /esikaupunkialueella
 Kaupungin läheisellä maaseudulla
 Maaseudun kirkonkylässä /taajamassa
 Maaseudun haja-asutusalueella /kylässä

41b. Vakituiseu asuntonne tyyppi

- Omakotitalo
 Kerrostalo
 Rivitalo/paritalo
 Muu

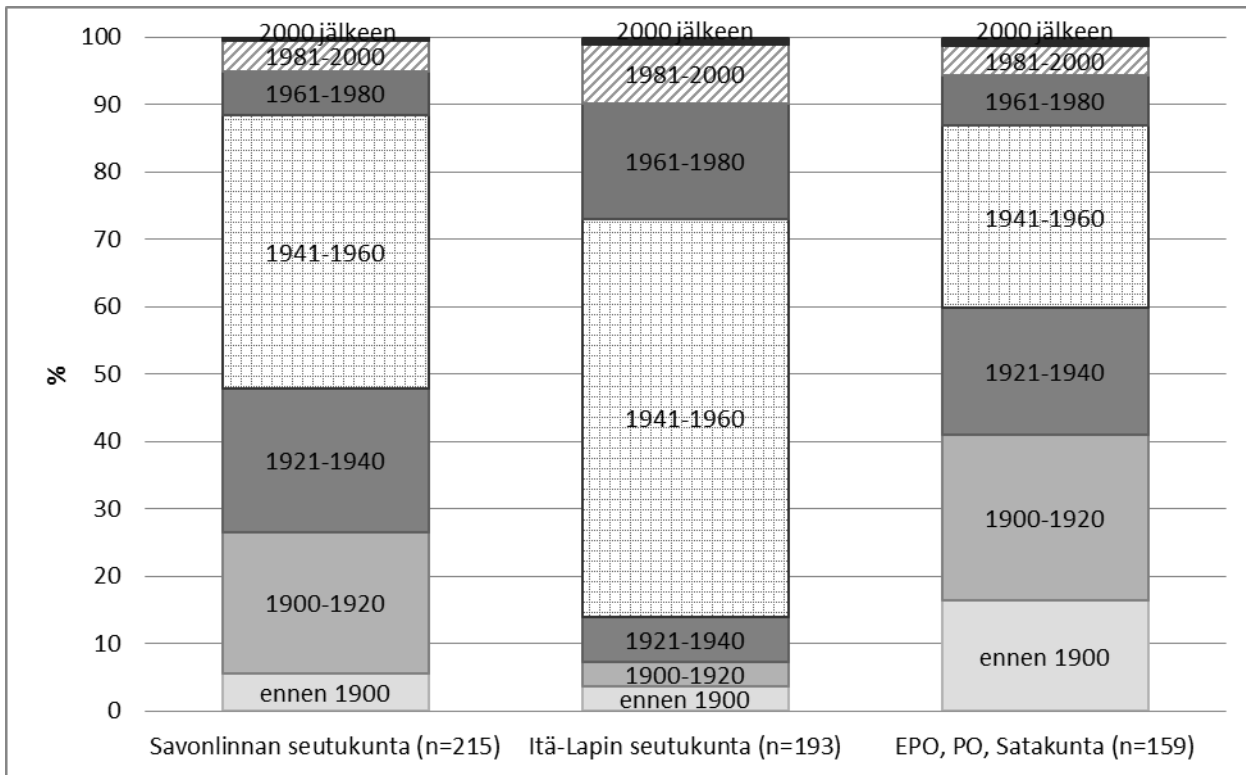
41c. Vakituiseu asuntonne asuinpinta-ala

_____

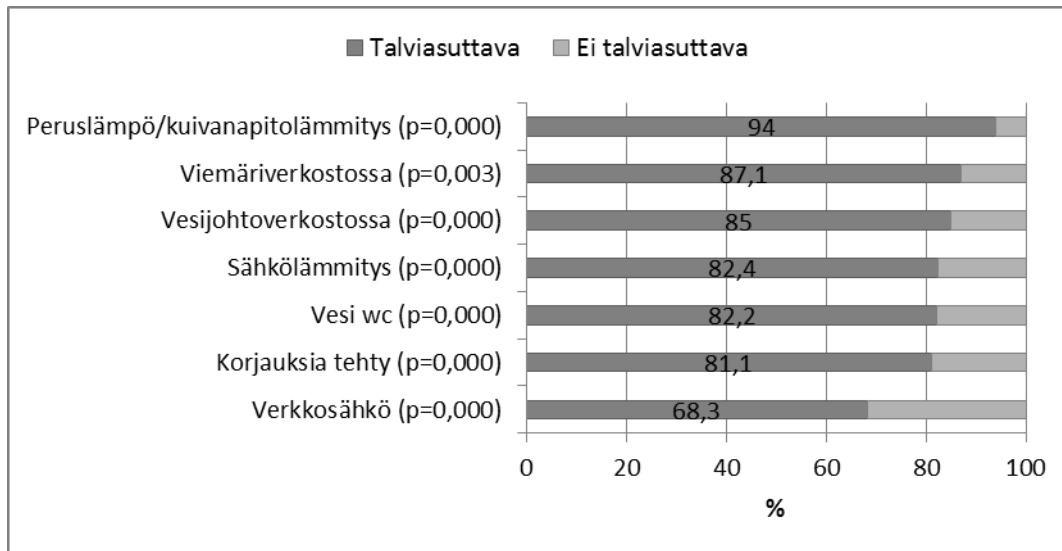
m²

KIITOS VASTAUKSESTANNE!

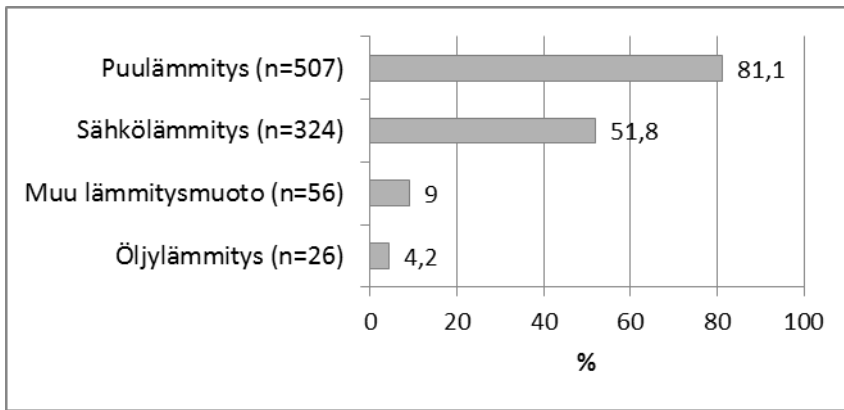
LIITE 3. Diagrammeja kyselyvastauksista.

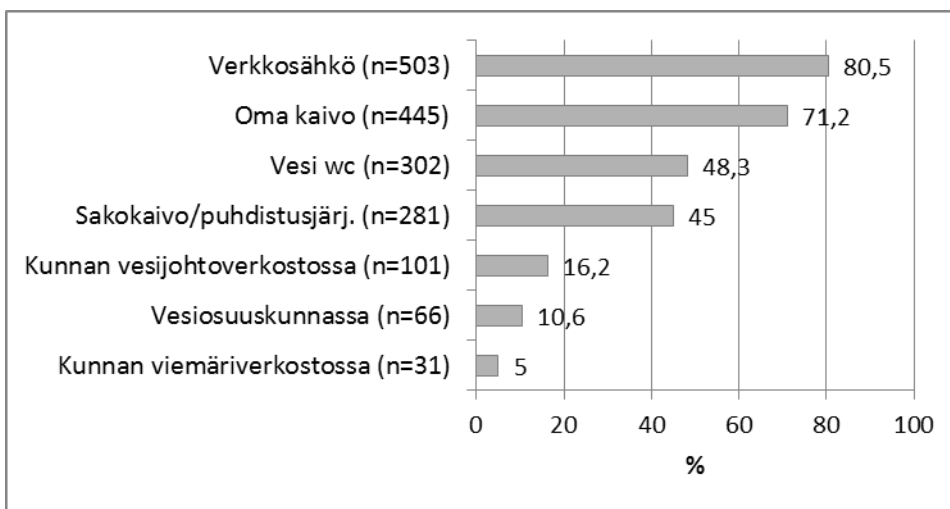
Liite 3a. Rakennusvuosien jakautuminen kyselyn eri kohdealueilla (n=567).

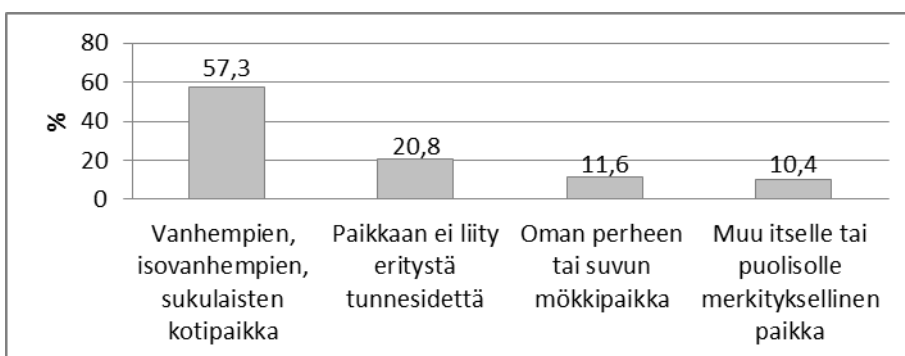
Liite 3b. Tyhjän asuinrakennuksen varustetaso vaikuttaa tyhjän asuinrakennuksen talviasuttavuuden arviointiin.

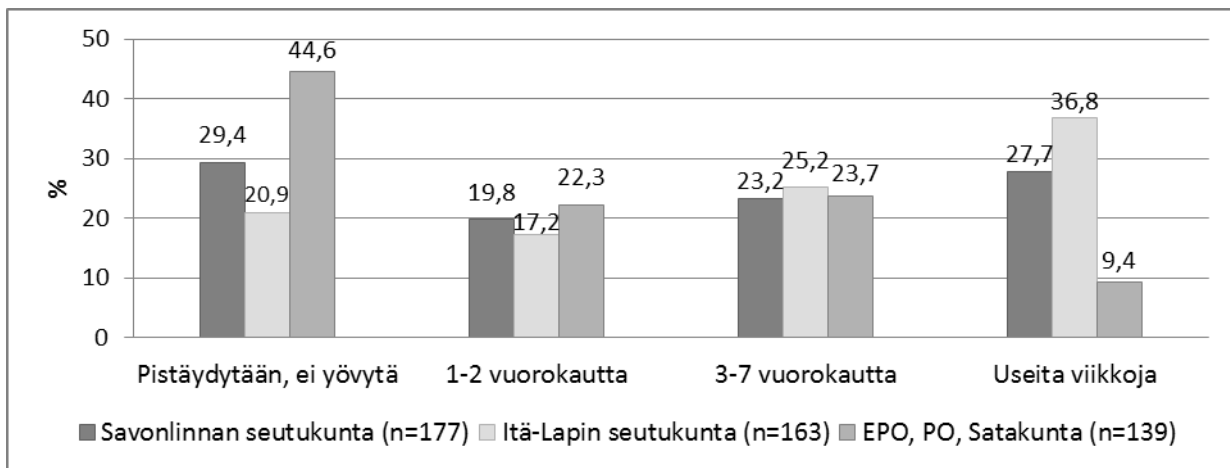
Liite 3c. Tyhjän asuinrakennuksen lämmitysmuoto. Useamman vastausvaihtoehdon valitseminen oli sallittua.

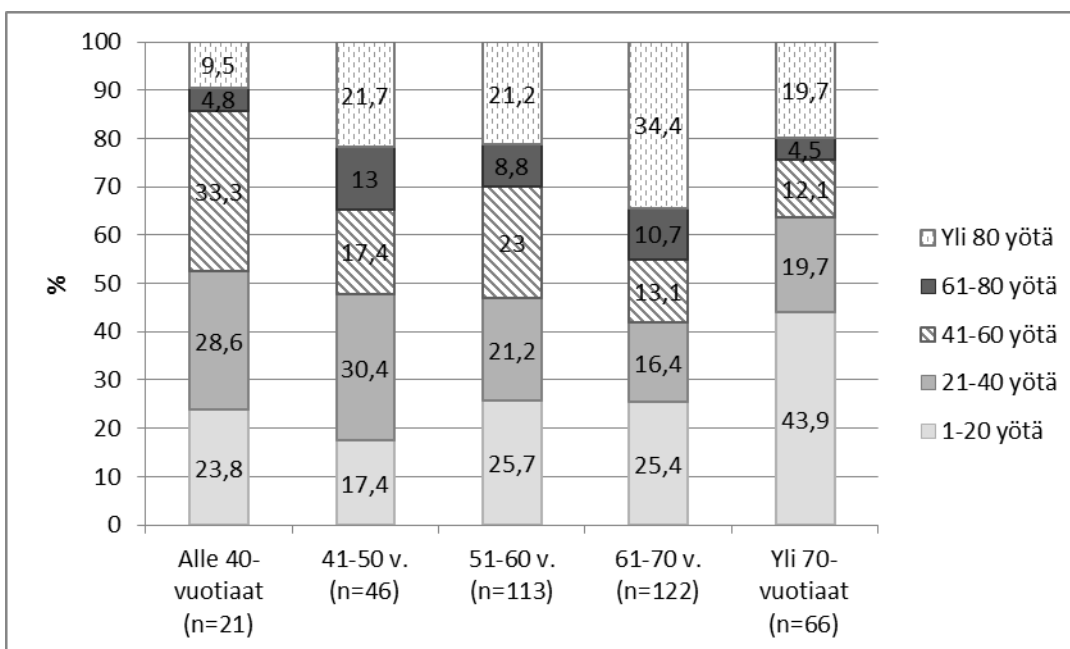
Liite 3d. Tyhjän asuinrakennuksen varustetaso. Useamman vastausvaihtoehdon valitseminen oli sallittua.

Liite 3e. Tyhjän asuinrakennuksen merkityksellisyys vastaajalle (n=578).

Liite 3f. Tyhjässä asuinrakennuksessa oleskelu alueittain käyntikerran aikana.

Liite 3g. Tyhjässä asuinrakennuksessa vietetyt yöt ikäryhmittäin.